

Hur fungerar inventeringssystemet för rovdjur i Sverige?

En utvärdering med fokus på organisation,
ansvar och samverkan

JESSICA BACKERYD

RAPPORT 6892 • OKTOBER 2019

Hur fungerar inventeringssystemet för rovdjur i Sverige?

En utvärdering med fokus på organisation, ansvar och samverkan

av Jessica Backeryd

NATURVÅRDSVERKET

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

E-post: natur@cm.se

Postadress: Arkitektkopia AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00, fax: 010-698 16 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, SE-106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN: 978-91-620-6892-9

ISSN: 0282-7298

© Naturvårdsverket 2019

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma 2019

Omslagsfoton

Lodjursspår. Foto: Jessica Backeryd. Björnspår. Foto: Lena Berg.
Kungsörn-Järv. Foto: Länsstyrelsen i Jämtlands län/Viltkamera

Förord

Naturvårdsverket är den nationella jakt- och viltförvaltningsmyndigheten och har flera uppdrag som rör de stora rovdjuren. Ett är ansvaret för rovdjursinventeringar; att ta reda på var rovdjuren lever, hur stora stammarna är och hur de utvecklas över tid. Rovdjursinventeringarna är också en viktig del i att uppfylla Naturvårdsverkets viltstrategi, i synnerhet målet: ”Bygg viltförvaltningen på kvalitetssäkrad kunskap”.

I Sverige har det genomförts omfattande inventeringar av de stora rovdjuren björn, järv, lodjur, varg och kungsörn i renkötselområdet sedan 1996. År 2002 systematiserades inventeringen med ansvarsområden och angivna metoder i Naturvårdsverkets föreskrifter, och gällde då i hela Sverige.

Flera myndigheter och organisationer är delaktiga i inventeringarna; Naturvårdsverket tar fram instruktioner och metoder för inventeringen, länsstyrelserna har det praktiska ansvaret för fältarbetet, med god hjälp av exempelvis samebyar och medlemmar i Svenska Jägareförbundet. Även naturintresserade privatpersoner bidrar till inventeringsarbetet. Statens veterinärmedicinska anstalt och Naturhistoriska riksmuseet undersöker och samlar in prover från stora rovdjur som hittas döda eller avlivats. Viltskadecenter vid Sveriges lantbruksuniversitet granskar och sammanställer länsstyrelsernas resultat av inventeringarna, på uppdrag av Naturvårdsverket, som har det yttersta ansvaret för fastställande av resultaten.

Rovdjur rör sig över stora områden som sträcker sig både över läns- och landsgränser. År 2011 tecknades en överenskommelse mellan statssekreterarna i Norge, Sverige och Finland, där de centrala myndigheterna i respektive land fick i uppdrag att tillsammans utarbeta innehåll och gemensamma riktlinjer för det fortsatta samarbetet om stora rovdjur. Under 2012–2014 genomförde Naturvårdsverket i Sverige och Miljødirektoratet i Norge en översyn av inventeringssystemet. Norsk-svenska instruktioner och faktablad för inventeringsverksamheten togs fram och sedan dess har de bägge länderna både gemensamma inventeringsmetoder, rapportering och använder den norsk-svenska databasen Rovbase. Att två länder har gemensamma inventeringsmetoder och gemensam databas vid rovdjursinventeringar får anses som unikt och förekommer, såvitt känt, ingen annanstans i världen.

Sedan slutet av 2017 pågår en genomgång och utvärdering av det nuvarande inventeringssystemet, med syfte att ge underlag till att framtida inventeringssystem ska bli tydligare, enklare och effektivare. Två rapporter har hittills publicerats inom uppdraget; en som beskriver det skandinaviska inventeringssystemet (rapport 6830) och en som beskriver övergången från Rovdjursforum till Rovbase (rapport 6878). Dessa finns tillgängliga på www.naturvardsverket.se

Denna tredje rapport syftar till att ta reda på om inventeringssystemet efter översynen har harmoniserats och samordnats såväl inom Sverige som mellan Sverige och Norge genom att utvärdera hur berörda aktörer anser att det fungerar. En fjärde rapport, som handlar om tillit till inventeringssystemet, planeras att publiceras under året.

Stockholm 30 oktober 2019

Anna Otmalm
Chef för Miljöanalysavdelningen

Innehåll

FÖRORD		3
1	SAMMANFATTNING	7
2	SUMMARY	10
3	BAKGRUND	14
4	ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV INVENTERINGSSYSTEMET FÖR STORA ROVDJUR	16
5	UTVÄRDERINGEN	19
5.1	Syfte och mål	19
5.2	Metod och material	20
5.2.1	Medverkande	21
5.2.2	Intervjuer	22
5.2.3	Webbenkäter	22
5.2.4	Gruppmöten	22
6	RESULTAT	24
6.1	Organisation och ansvar	24
6.1.1	Enkätfrågor 1–10	25
6.1.2	Ansvarsfördelning i Sverige respektive Norge	33
6.1.3	Döda rovdjur	33
6.1.4	Döda rovdjur i Rovbase	35
6.1.5	Organisation och ansvar - sammanfattning	36
6.2	Mål, metodik och kvalitetssäkring	37
6.2.1	Enkätfrågor 11–37 och 88	38
6.2.2	Korsvis granskning av inventeringsdata för lodjur och järv i Sverige och i Norge	67
	Resultat från den korsvisa granskningen	68
6.2.3	Sammanfattning – mål, metodik och kvalitetssäkring	71
6.3	Samverkan	73
6.3.1	Enkätfrågor 38–54	74
6.3.2	Sammanfattning samverkan	81
6.4	Ekonomiska förutsättningar	82
6.4.1	Enkätfrågor 55–65	83
6.4.2	Tilldelade inventeringsmedel över tid och i förhållande till antalet rovdjur	85
6.4.3	Sammanfattning ekonomiska förutsättningar	88
6.5	Kunskap och utbildning	88
6.5.1	Enkätfrågor 66–70	89
6.5.2	Förordnande, kvalitetssäkringsutbildning och behörighet till Rovbase	90
6.5.3	Sammanfattning kunskap och utbildning	94

6.6	Allmänhetens rapportering	94
6.6.1	Enkätfrågor 71–80	95
6.6.2	Sammanfattning allmänhetens rapportering	99
6.7	Effekter av förändringar som gjorts	100
6.7.1	Enkätfrågor 81–87	100
6.7.2	Gemensamma inventeringsrapporter – ett resultat av översynen	106
6.7.3	Sammanfattning effekter av översynen	107
7	SLUTSATSER OCH FÖRSLAG PÅ UTVECKLINGSOMRÅDEN	108
7.1	Organisation och ansvar	108
7.2	Mål, metodik och kvalitetssäkring	110
7.3	Samverkan	114
7.4	Ekonomiska förutsättningar	115
7.5	Kunskap och utbildning	116
7.6	Allmänhetens rapportering	117
7.7	Effekter av förändringar som gjorts	117
8	KÄLLFÖRTECKNING	119
9	FRÅGOR OCH SVAR VID INTERVJUER OM INVENTERINGSSYSTEMET FÖR STORA ROVDJUR.	121

1 Sammanfattning

Under 2012–2014 genomförde Sverige och Norge en gemensam översyn av inventeringssystemet för stora rovdjur, med syfte att harmonisera och samordna systemet. Norsk-svenska instruktioner och faktablad för inventeringsverksamheten togs fram och sedan dess har de bägge länderna både gemensamma inventeringsmetoder, rapportering och använder den norsk-svenska databasen Rovbase.

Sedan slutet av 2017 pågår en genomgång och utvärdering av det nuvarande inventeringssystemet, med syfte att resultaten ska ge underlag till att framtida inventeringssystem ska bli tydligare, enklare och effektivare. Två rapporter av fyra har hittills publicerats inom uppdraget; en som beskriver det skandinaviska inventeringssystemet (rapport 6830) och en som beskriver övergången från Rovdjursforum till Rovbase (rapport 6878). Dessa finns tillgängliga på www.naturvardsverket.se.

Den här rapporten, den tredje inom samma uppdrag, är en utvärdering av hur aktörer med olika roller och ansvar i systemet, anser att det fungerar. Intervjuer, webbenkäter och gruppmöten genomfördes med aktörerna från april 2018 till april 2019 och svaren avspeglar hur respondenterna uppfattade inventeringsverksamheten då. Sedan dess pågår ett utvecklingsarbete mellan olika parter om bland annat förtydligande av uppdrag. Respondenterna fick frågor om organisation, ansvar, inventeringarnas mål, samverkan, kunskap och utbildning samt vilka effekter de märkt efter översynen av systemet.

Den fjärde rapporten, som handlar om tillit till inventeringssystemet, planeras att publiceras under hösten 2019.

Resultaten från utvärderingen som redovisas i den här rapporten, visar att inventeringssystemet överlag anses fungera bra. Det går dock att identifiera utvecklingsbehov inom vissa områden samt ett behov av att förtydliga roller och ansvarsfördelning mellan olika aktörer i inventeringssystemet:

- Alla aktörer har inte kännedom om syftet med inventeringssystemets kvalitetsgranskningssteg och inte heller om Viltskadecenters roll och ansvar i förhållande till Naturvårdsverket.
- Polismyndighetens ansvar för hantering av döda rovdjur anses inte fungera tillfredsställande.
- Hur väl inventeringen av de olika arterna anses uppfylla målen med inventeringarna varierar, men överlag tycker de flesta att målen uppfylls. Det finns dock behov av att utveckla nya eller kompletterande inventeringsmetoder för främst järv- och lodjursinventeringen.
- Inventeringen av lodjur anses generellt fungera bättre i landets norra delar än i de södra där bristen på snö vissa år försvårar. Avståndskriterier som inte är anpassade till de tätheter av lodjursföringringar som finns i vissa områden och bytestäthetskartor som inte överensstämmer med verkligheten, lyfts som brister från respondenter främst från länen i landets södra delar.

- Inventeringen av järv anses inte fungera bra med nuvarande metoder. Orsakerna är flera; inventeringen är resurskrävande, alltför väderberoende, etiskt tvivelaktiga metoder används vid lyeinventeringarna, fältpersonal utsätts för arbetsmiljörisker vid inventering i oländig och brant terräng och nuvarande metoder anses främst vara anpassade till inventering i fjällmiljö och inte i skogsmiljö. Många tror att inventering med hjälp av DNA både skulle vara mer kostnadseffektivt och underlätta för att uppnå målen med inventeringarna.
- Inventeringen av varg bedöms med nuvarande metoder överlag fungera bra.
- Inventeringen av björn anses av de flesta fungera bra med nuvarande metoder. Dock anser inventeringssamordnare i samebyar att täckningsgraden i områden långt från vägar, främst i fjällmiljö, är alldeles för dålig och att det därför missas björnar vid inventeringarna.
- Inventeringen av kungsörn anses inte fungera tillfredställande. En översyn av systemet pågår just nu och därför ställdes bara några få frågor i denna utvärdering.
- De 22 instruktioner och faktablad, som reglerar rovdjursinventeringarna anses av många vara långa och krångliga och behöver revideras. En inplastad fälthandbok med sammanfattande instruktioner efterfrågas av länsstyrelserna.
- Länsstyrelsernas personal har hög tilltro till att Rovbases FälApp både kommer att effektivisera inventeringarna och minska risken för fel.
- En korsvis granskning av observationer i Rovbase, där nationella kvalitets-säkrare i Sverige granskade lodjurs- och järvobservationer i Norge, och nationella kvalitetssäkrare i Norge på motsvarande sätt granskade observationer i Sverige gjordes. Resultaten visade stora variationer i bedömningar mellan de bägge länderna, främst av järvobservationer.
- Många vid länsstyrelserna efterfrågar fler organiserade möjligheter till kalibrering och kunskapsutbyte både mellan län och mellan länder samt centralt uppstyrda repetitions- och vidareutbildningar inom kvalitetssäkring.
- Majoriteten av länsstyrelsernas inventeringsansvariga uppger att man har tillräckligt med personal för att genomföra inventeringarna, men att det tilldelade inventeringsanslaget inte räcker för täcka kostnaderna.
- Kravet på godkänd kvalitetssäkringsutbildning är inte uppfyllt för alla inventeringssamordnare i samebyar som förordnats av Sametinget
- Allmänhetens möjligheter till rapportering av rovdjursobservationer i databasen Skandobs, anses ha bidragit till en ökad rapportering. Det vanligaste sättet att rapportera är dock direkt till länsstyrelsernas fältpersonal.
- Svenska Jägarförbundets så kallade Rovdjursobs, är enligt länsstyrelserna enbart användbar i rovdjursförvaltningen när det gäller observationer av björnar.

- Sammantaget tycks länsstyrelsernas personal vara mest nöjda med effekterna av översynen av inventeringssystemet.
- Införandet av det tredje kvalitetssäkringssteget i inventeringssystemet anses av både Viltskadecenter och Naturvårdsverket vara bra. Införandet av Rovbase anses av de allra flesta vara mycket bra.
- Svenska Jägarförbundet och inventeringssamordnare i samebyar anser inte att något blivit bättre efter översynen utan att systemet blivit trögare, att det är onödigt med flera kvalitetssäkringssteg och att samverkan med Norge inte blivit bättre.

Med utgångspunkt i resultaten, har följande slutsatser och förslag till förbättringar lagts fram:

- Som ansvarig myndighet för inventeringarna behöver Naturvårdsverket förtydliga roller, mandat och ansvar för berörda aktörer i inventeringssystemet.
- Möjligheten att länsstyrelserna tar över mer ansvar för hanteringen av döda rovdjur från polisen bör ses över.
- Utveckling av inventeringsmetodiken för järv och lodjur bör prioriteras av Naturvårdsverket. Så kallade innovationsprojekt har under 2018 startat i flera län, där länsstyrelser testar nya inventeringsmetoder. Utfallet av dessa tester blir viktiga i det fortsatta arbetet med att utveckla nya metoder.
- Det behövs en språklig översyn av texter och av innehållet i instruktioner och faktablad. Möjligheten att korta ner texter och komprimera innehållet bör ses över.
- Korsgranskningen mellan Sverige och Norge av lodjurs- och järvobservationer visar att det både behövs tydligare instruktioner och faktablad samt att det finns ett kalibreringsbehov av bedömningar av observationer och grupperingar på olika ansvarsnivåer.
- Kalibrering och vidareutbildning av fältpersonal behöver styras upp från centralt håll om det skall bli av.
- Alternativa och/eller kompletterande metoder för inventering, exempelvis med hjälp av DNA, viltkameror och drönare, skulle sannolikt sänka kostnaderna för rovdjursinventeringarna.
- Naturvårdsverket bör ta ett större ansvar för att säkerställa att gällande föreskrifter om förordnanden och inloggningsmöjligheter i Rovbase följs av Sametinget, då det framkommit brister kring detta.
- Svenska Jägarförbundets uppdrag om den så kallade Rovdjursobsen bör fortsättningsvis endast gälla björnobservationer. För övriga rovdjursarter bör en fortsatt rapportering av jägare direkt i Skandobs vara tillräckligt.

2 Summary

During 2012-2014, Sweden and Norway carried out a joint review of the monitoring system for large carnivores, with the aim to harmonize and coordinate the system. Norwegian-Swedish instructions and fact sheets for guidance and governance of the monitoring activities were developed. Both countries are using the common database Rovbase as a management tool for large carnivore monitoring since 2012.

Since the end of 2017, a review and evaluation of the current monitoring system is ongoing, with the aim of providing the basis for the future monitoring system to become clearer, simpler and more efficient. Two reports of four have so far been published within the assignment; one describing the Scandinavian monitoring system (report 6830) and one describing the transition from the previous database Rovdjursforum to the current database Rovbase (report 6878). These are available at www.naturvardsverket.se

This report, the third in the same assignment, is an evaluation of how actors with different roles and responsibilities within the system, considers it to work. Interviews, web surveys and group meetings were conducted from April 2018 to April 2019 and the responses reflect how the respondents perceived the monitoring system at that time. Since then, development work is underway with various parties on, among other things, clarification of assignments. Respondents were asked questions about organization, responsibility, monitoring objectives, cooperation, knowledge and education as well as what effects they have noticed after the review of the system.

The fourth report, which is about trust in the monitoring system, is scheduled to be published in the fall of 2019.

The results show that the monitoring system is generally considered to work well. However, based on the results, it is possible to identify development needs in certain areas as well as a need to clarify roles and responsibilities between different actors involved in the system:

- Not all actors are aware of the purpose of the quality assessment steps, nor about the role and responsibility of the Wildlife Damage Center in relation to the Swedish Environmental Protection Agency.
- The police authority's responsibility for handling dead carnivores is not considered to function adequate.
- How well monitoring of the different species meets the objectives of the monitoring varies but is overall considered to work well. However, there is a need to develop new or supplementary methods mainly for the monitoring of wolverine and lynx.
- The lynx monitoring is generally considered to work better in the northern parts of the country compared to the south, where some years with lack of snow makes the monitoring more difficult. Distance criteria's that are not adapted to the lynx reproduction densities that

occurs within certain areas, as well as prey density maps which do not comply with reality, are comments that emerges, mainly from the south.

- The wolverine monitoring is not considered to work well with current methods due to several reasons; the monitoring is resource-intensive, excessively weather-dependent, ethically questionable methods are used during monitoring of dens, and field staff are exposed to risks in their working environment when monitoring in rugged and steep terrain. In addition, current methods are primarily considered to be adapted to monitoring in mountain areas, rather than forested areas. Many believe that monitoring by means of DNA would be both more cost-effective and that it would facilitate to achieve the objectives of the monitoring.
- The wolf monitoring
- is, with current methods, overall recognized to function well.
- The bear monitoring is by the majority considered to work well with current methods. However, monitoring coordinators in Sami villages considers that the rate of coverage in areas located far from roads, primarily in mountain landscapes, are far too poor and that some bears are not being found during monitoring because of that.
- The monitoring of golden eagle is not considered to work adequately. A review of the system is currently taking place, therefore only a few questions were asked during this evaluation.
- The 22 instructions and fact sheets that regulate the monitoring of large carnivores, are considered by many to be long and complicated. A plastic-coated field handbook which include a summary of the instructions is requested by the County Administrative Boards.
- The County Administrative Boards' staff have high belief that Rovbase's FieldApp will both streamline monitorings and reduce the risk of errors.
- A cross-examination of registered observations in Rovbase was conducted, where staff responsible for quality assurance on a national level in Sweden, examined lynx- and wolverine observations in Norway, and where staff responsible for quality assurance on a national level in Norway, correspondingly examined observations in Sweden. The results showed large variations in assessments between the two countries, mainly concerning wolverine observations.
- Many persons at the County Administrative Boards request more organized opportunities for calibration and knowledge exchange both between counties and between countries. Centrally organized refresher- and further education opportunities for quality assurance is also requested.
- Most of the County Administrative Boards' monitoring managers state that they have enough staff to implement the monitoring but that the allocated monitoring appropriation is insufficient to cover the costs.
- The requirement for approved education is not met for all monitoring co-ordinators in Sami villages appointed by the Sami Parliament.

- The possibilities for the public to report observations of large carnivores in the database Skandobs are considered to have contributed to increased reports. However, the most common way to report is to contact the County Administrative Boards field staff directly.
- The Swedish Hunting Association's so called Rovdjursobs are according to the County Administrative Boards only useful regarding observations of bears.

Altogether, the County Administrative Boards staff seem to be most satisfied with the effects of the review.

Both the Wildlife Damage Center and the Swedish Environmental Protection Agency think it was good to introduce the third quality assurance step. The introduction of Rovbase is by the clear majority considered to be very good. Moreover, the Wildlife Damage Center does not consider the reviewed system to be so different from the previous.

The Swedish Hunting Association and monitoring coordinators in Sami villages, do not consider things to have improved after the review. On the contrary, they consider the system as slower, that it is unnecessary with several quality assurance steps, and that cooperation with Norway has not improved.

The following conclusions and suggestions for improvement have been presented:

- As the responsible authority for the monitoring, the Swedish Environmental Protection Agency needs to clarify the roles, mandates and responsibilities for the actors involved in the monitoring system.
- The possibility for the County Administrative Boards to take over more responsibility from the police authority for the handling of dead carnivores should be reviewed.
- Development of the monitoring methodology for wolverine and lynx should be prioritized by the Swedish Environmental Protection Agency. In 2018, so-called innovation projects have started in several counties, where County Administrative Boards test new monitoring methods. The outcome of these tests will be important in the continued work with developing new methods.
- A linguistic review of texts and the content of instructions and fact sheets is needed. The possibility of compressing the content should also be reviewed.
- The cross-examination of lynx and wolverine observations in Sweden and Norway, show that clearer instructions and fact sheets are needed, as well as calibration of assessments of observations and groupings.

- To bring about calibration and further training of field personnel, the responsibility for implementation needs to be controlled from a central point.
- Alternative and/or complementary monitoring methods, for example using DNA, wildlife cameras and drones, are likely to lower the cost of predator inventories.
- The Swedish Environmental Protection Agency should take greater responsibility to ensure that the current regulations concerning mandates and login possibilities in Rovbase, are followed by the Sami Parliament, since shortcomings have been identified.
- The Swedish Hunters' Association's assignment for the so called Rovobs, should continue only on bear observations. For the other species, continued reporting from hunters directly in Skandobs should be enough.

The results of this evaluation will be used as a basis for developing a clearer, simpler and more efficient monitoring system to ensure the future quality of the monitoring of large carnivores.

3 Bakgrund

Sveriges förvaltning av de stora rovdjuren – björn, järv, lodjur, varg och kungsörn, bygger på politiska beslut. Nya mål för rovdjurspolitiken beslutades av riksdagen i december 2013, i enlighet med propositionen *En hållbar rovdjurspolitik* (Prop 2012/13:191).

Rovdjursförvaltningen sker med stöd av nationella och regionala förvaltningsplaner, med målsättningar för populationsstorlekar och utbredning samt att rovdjur, människor, tamdjur och renar ska kunna samexistera. För att myndigheterna ska kunna genomföra rovdjurspolitiken, löpande följa upp åtgärder i förvaltningen samt övervaka hur målen uppfylls på de olika förvaltningsnivåerna, behövs kunskap om rovdjurspopulationernas storlek, utbredning och utveckling över tid. Att rovdjuren inte tar hänsyn till nationsgränser utan rör sig fritt över dessa kan tyckas vara en självklarhet. Trots det har rovdjurspopulationerna sedan lång tid förvaltats av enskilda länder.

I propositionen *En ny rovdjursförvaltning* (prop. 2008/2009:210) står det:

”Naturvårdsverket bör verka för att beståndsovervakningen i Norge, Finland och Sverige samordnas så långt möjligt. Naturvårdsverket bör genom föreskrifter och på annat lämpligt sätt säkerställa hög kvalitet i inventeringarna både inom och utanför renskötselområdet”.

Som ett led i en bättre förvaltning av rovdjuren i Norden, undertecknades 2011 en överenskommelse mellan statssekreterarna i Sverige, Norge och Finland om ett förstärkt samarbete mellan myndigheter i de tre länderna. Överenskommelsen innebar bland annat att de centrala myndigheterna i respektive land tillsammans fick i uppdrag att utarbeta innehåll och gemensamma riktlinjer för det fortsatta samarbetet om stora rovdjur (M2011/2778/Nm).

Åren 2012–2014 gjorde Naturvårdsverket i Sverige och Miljødirektoratet i Norge en gemensam översyn av inventeringssystemet för stora rovdjur. Inventeringens metodik och organisation i Finland skiljer sig från Sverige och Norge så översynen gjordes i ett första skede främst tillsammans med Norge. Målsättningen var att harmonisera och samordna metodik, kriterier för att bekräfta observationer samt registrering och lagring av övervakningsdata i gemensamma databaser. En central utgångspunkt var också att öka förtroendet för såväl inventeringsresultaten samt för de myndigheter och organisationer som utför inventeringarna. En ökad öppenhet både kring resultaten och hur inventeringarna genomförs skulle eftersträvas, och fler möjligheter till delaktighet från allmänheten skulle ges. För att uppnå kvalitetssäkring av resultaten skulle granskning ske på flera nivåer, vilket innebar att inventeringsarbetet måste dokumenteras väl och enhetligt.

Norsk-svenska arbetsgrupper tillsattes, en grupp för varje art. Grupperna bestod av personer med särskild kompetens och erfarenhet inom rovdjursinventering och fick i uppdrag av Naturvårdsverket och Miljødirektoratet att utreda och redovisa förslag till samordnad inventeringsverksamhet i Skandinavien. Baserat på arbetsgruppernas rapporter och förslag gjordes en omfattande översyn av

befintliga föreskrifter (NFS 2007:10) och nya norsk-svenska instruktioner och faktablad för vägledning och styrning av inventeringsverksamheten togs fram. Dokumentationskraven höjdes i förhållande till tidigare års regelverk, för att möjliggöra ökad öppenhet och granskning av utomstående parter.

Från mars 2012 använder Naturvårdsverket och Miljödirektoratet den gemensamma databasen Rovbase, som ersatt den svenska databasen Rovdjursforum. I Rovbase lagras all inventeringsdata som förvaltande myndigheter och samebyar samlar in.

Allmänheten har efter översynen fått ökade möjligheter att delta i inventeringsarbetet. Man kan rapportera sina observationer i det skandinaviska rapporteringssystemet Skandobs, en tjänst med syfte att ta emot allmänhetens rapporter i Sverige och Norge och som Naturvårdsverket och norska Rovdata tillsammans utvecklat.

En av målsättningarna med översynen var även att bägge länderna skulle eftersträva samma kvalitetssäkringsrutiner vid inventeringsarbetet, samt att gemensam rapportering av resultat skulle göras. Kvalitetssäkringen i Sverige sker numera i fyra steg. De två första stegen görs regionalt av länsstyrelserna, först av fältpersonal som kvalitetssäkrar i fält och registrerar dokumentation i Rovbase. Därefter granskar länsstyrelsernas inventeringsansvarige dokumentationen i Rovbase. Det tredje och fjärde kvalitetssäkringssteget sker nationellt, först vid Viltskadecenter där grupperingar, dokumentation av observationer och inventerade områden granskas. Slutligen granskar Naturvårdsverket den sammanställning som Viltskadecenter gjort och fastställer inventeringsresultaten på nationell nivå.

Arbetsgrupperna för de olika arterna föreslog att det gemensamma inventeringssystemet skulle utvärderas några år efter att det tagits i bruk. Det har nu använts i ett flertal inventeringssäsonger och Naturvårdsverket bedömer att det finns behov av att utvärdera hur inventeringsarbetet fungerar efter översynen.

Utifrån sitt ansvar och de förändringar i inventeringssystemet som skedde 2012–2014, har Naturvårdsverket beslutat att genomföra utvärderingen i flera delar, som redovisas i fyra olika rapporter:

- ”Beskrivning av det skandinaviska inventeringssystemet för stora rovdjur” (Juni 2018, Naturvårdsverkets rapport 6830).
- ”Från Rovdjursforum till Rovbase – när Sverige bytte databas för rovdjursinventeringar” (Mars 2019, Naturvårdsverkets rapport 6878).
- Hur fungerar inventeringssystemet för rovdjur i Sverige?
– En utvärdering med fokus på organisation, ansvar och samverkan” (Oktober 2019, Naturvårdsverkets rapport 6892)
- ”En studie om tillit till inventeringssystemet för stora rovdjur” (Planerad publicering, höst 2019)

4 Översiktlig beskrivning av inventeringssystemet för stora rovdjur

Inventeringarna av stora rovdjur i Sverige har olika syften. Resultaten används främst för att följa populationernas storlek och utbredning, samt utgöra underlag för Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas beslut om jakt på stora rovdjur. I renkötselområdet används resultaten av Sametinget som underlag för ersättning för rovdjursförekomst inom samebyar. Inventeringarna ska även vara en del i arbetet med att förhindra faunakriminalitet.

I Sverige har det sedan 1996 genomförts omfattande inventeringar av björn, järv, lodjur, varg och kungsörn i renkötselområdet. År 2002 systematiserades inventeringen med ansvarsområden och angivna metoder i Naturvårdsverkets föreskrifter, som då började gälla i hela Sverige.

Inventeringssystemet inkluderar ett stort antal aktörer. De som är involverade i inventeringsarbetet är: Länsstyrelserna, samebyarna, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), såväl Viltskadecenter (VSC) som DNA-laboratorium, Uppsala Universitet (UU), Naturvårdsverket (NV), Sametinget, Svenska Jägareförbundet (SJF), Kungsörn Sverige, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Naturhistoriska riksmuseet (NRM), Polismyndigheten, allmänheten, Miljødirektoratet (Norge), Rovdata (Norge) samt Statens Naturoppsyn (Norge).

Länsstyrelserna har ansvar för att genomföra inventeringsarbetet i respektive län. Fältpersonal genomför det praktiska inventeringsarbetet och inventeringsansvarig sammanställer resultaten. All information från inventeringarna registreras i den gemensamma skandinaviska databasen Rovbase av länsstyrelsernas personal. I de län där renkötsel bedrivs, rapporterar länsstyrelserna även inventeringsresultat till Sametinget eftersom det ligger till grund för ersättningar för rovdjursförekomster till samebyarna.

Länsstyrelsernas arbete omfattar såväl inventeringsarbete på eget initiativ som att följa upp allmänhetens rapporter om rovdjursförekomster. I renköstelslänen samarbetar länsstyrelserna med samebyarna vid inventeringsarbetet. Länsstyrelserna ansvarar också för att besikta fällda rovdjur vid licens- och skyddsjakter, registrera djuren i Rovbase samt skicka hela- eller delar av rovdjur till SVA för vidare analys.

VSC är en central aktör inom inventeringssystemet för stora rovdjur och arbetar på uppdrag av NV. I uppdraget ingår att koordinera inventeringarna, upprätthålla och utveckla rutiner, kommunicera med alla berörda parter samt stödja länsstyrelsernas arbete. VSC ska tillhandahålla utbildning för länsstyrelsernas personal och samebyarnas inventeringssamordnare samt distribuera utrustning för insamling av DNA till både länsstyrelser och SJF. VSC samlar in synpunkter på nuvarande inventeringsmetodik och deltar i arbetsgrupper för revidering av befintliga instruktioner. De har också i uppdrag att vara IT-support för användare av Rovbase och den publika databasen Skandobs samt att delta i utvecklings- och förvaltningsarbete med dessa applikationer. I VSC:s uppdrag ingår också

att granska länsstyrelsernas registrerade data i Rovbase samt publicera årliga nationella inventeringsrapporter för alla arter.

NV är den nationella jakt- och viltförvaltningsmyndigheten och ansvarar för att granska och slutligt fastställa inventeringsresultaten för de stora rovdjuren. Myndigheten meddelar föreskrifter om hur inventeringsarbetet ska genomföras och i dessa fastställs inventeringarnas mål och hur ansvaret för inventeringarna fördelas mellan myndigheter. Inventeringsarbetet regleras till största delen genom Förordning om förvaltning av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (SFS 2009:1263) samt NV:s föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10). Efter att tidigare beskrivits i föreskrifterna, beskrivs inventeringsmetoderna numera i NV:s faktablad och instruktioner för inventering av stora rovdjur. NV har också etablerat databasen Rovbase tillsammans med den norska miljömyndigheten Miljødirektoratet samt rapporteringssystemet Skandobs tillsammans med norska Rovdata.

NV utför till största delen sina utpekade uppgifter genom att sluta överenskommelser och avtal med andra deltagare, däribland SLU angående VSC, de olika DNA-laboratorierna, SVA samt Miljødirektoratet och Rovdata. NV ansvarar även för att fördela pengar för inventeringarna till länsstyrelserna och Sametinget samt åiterrapportera till regeringen hur inventeringsarbetet genomförts.

Under 2017 kostade det svenska inventeringssystemet för stora rovdjur cirka 60 miljoner kronor. Totalt var det omkring 600 personer inom myndigheter, universitet och organisationer som hade utpekade arbetsuppgifter i varierande omfattning. Dessutom tillkommer det ideella arbete som allmänheten bidrar med genom att rapportera rovdjursobservationer.

Sametinget är nationellt ansvarig myndighet för samiska frågor och ansvarar för att förordna inventeringssamordnare i samebyarna samt fördela medel till att genomföra inventeringar i respektive sameby. Myndigheten ansvarar också för att betala ut rovdjursersättningar till samebyarna baserat på den inventerade rovdjursförekomsten.

SJF har sedan 2007 haft uppdrag inom inventeringsarbetet för stora rovdjur. Enligt det avtal som finns mellan NV och SJF ska de bland annat bygga upp ett rapporteringssystem och främja rapportering via Skandobs samt kunna tillhandahålla personer till så kallade områdesinventeringar för lodjur i de fall länsstyrelserna avser genomföra sådana. SJF genomför även den så kallade Rovdjursobsen, där landets jägare årligen uppmanas rapportera alla stora rovdjur de ser under älgjaktens första vecka.

Kungsörn Sverige och de lokala kungsörnsgrupperna är ideella organisationer som i samverkan med länsstyrelserna deltar vid inventering av kungsörn.

SVA ansvarar för att hantera och analysera döda rovdjur eller delar av döda rovdjur, både djur/djurdelar från skydds- och licensjakter, trafikdödade och sådana som dött av andra anledningar. SVA ansvarar också för att registrera döda rovdjur som dött av annan orsak än jakt i Rovbase samt för att förmedla biologiskt material till DNA-laboratorier för vidare analyser.

NV har för närvarande avtal med tre olika DNA-laboratorier. UU analyserar prover från järv, SLU Grimsö analyserar prover från varg och NRM analyserar prover från björn. I DNA-laboratoriernas uppdrag ingår att ta emot prover, genomföra analyser och registrera resultatet i Rovbase samt att spara provmaterialet.

Polismyndigheten ansvarar för hanteringen av rovdjur som dött av andra orsaker än licens- eller skyddsjakter, och för att djuren skickas till SVA för vidare analyser.

Allmänheten deltar i inventeringsarbetet med observationer och rapporter till länsstyrelserna, antingen direkt till länsstyrelsen eller genom att lämna rapporter i Skandobs.

Den norska organisationen för inventeringar skiljer sig från den svenska. I Norge har Miljødirektoratet det övergripande ansvaret för att inventeringarna genomförs samt för drift av Rovbase. Det praktiska fältarbetet och registrering samt granskning av data utförs av personal inom deras egna nationella fältorganisation, Statens Naturoppsyn, som finns spridd över hela Norge. Arbetet med att genomföra inventering av varg utförs även av Høgskolen i Innlandet.

Miljødirektoratet har bland annat avtal med Rovdata, en avdelning inom Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) samt Høgskolen i Innlandet. Rovdata koordinerar rovdjursinventeringen i Norge, granskar och sammanställer data, utför DNA-analyser och analyser av döda djur. Rovdata har också i uppgift att tillhandahålla Skandobs i Norge.

För fullständig beskrivning av det skandinaviska inventeringssystemet för stora rovdjur, se Naturvårdsverkets rapport 6830.

5 Utvärderingen

5.1 Syfte och mål

Det övergripande syftet med denna del av utvärderingen är att få bättre kunskap om hur inventeringssystemet fungerar. Med bättre kunskap om exempelvis arbetssätt och ansvarsfördelning, kan NV vid behov föreslå förändringar och förbättringar för att säkerställa den framtida kvaliteten på rovdjursinventeringarna.

Det är många aktörer involverade i inventeringarna, vilket innebär att det är viktigt att alla känner till sina respektive ansvarsområden i systemet, så att inventeringsarbetet utförs på ett strukturerat, effektivt sätt och med hög kvalitet.

I detta uppdrag undersöks om inventeringsmetodiken, såväl inom Sverige som mellan Sverige och Norge, har harmoniserats och samordnats efter översynen av inventeringssystemet. Några övergripande frågor i utvärderingen är bland annat:

- *Råder det enighet om vilket ansvar och vilka roller olika aktörer i inventeringssystemet har och vilka effekter eventuella oklarheter kan leda till?*
- *Hur fungerar denna ansvarsfördelning rent praktiskt?*
- *Dokumenteras inventeringsarbetet väl och på ett enhetligt sätt?*
- *Har vi likvärdiga kriterier för validering av observationer i fält?*
- *Har vi samma kvalitetssäkringsrutiner i inventeringsarbetet inom hela inventeringsområdet?*
- *Hur sker kommunikation av inventeringsresultat till olika aktörer och allmänhet?*
- *Hur väl fungerar samverkan mellan Sverige och Norge?*

Ett viktigt mål med utvärderingen, är att undersöka om de inventeringsresultat av rovdjurspopulationernas storlek som NV fastställer, är kvalitetssäkrade på alla nivåer, från den regionala till den nationella. Utvärderingen ska bidra till att regional och nationell rovdjursförvaltning byggs på kvalitetssäkrad kunskap, vilket är i linje med NV:s viltstrategi.

Ytterligare ett mål är att, utifrån de slutsatser som resultaten visar, sammanställa förslag på förändringar. Mindre förändringar inom nuvarande inventeringssystem kan efter utvärderingsuppdraget genomföras i samverkan med NV:s viltförvaltningsenhet, länsstyrelserna och Miljødirektoratet i Norge. Förslag som kräver större förändringar kan också komma att genomföras men behandlas i särskild ordning för att säkerställa att funktion och kvalitet i systemet bibehålls.

5.2 Metod och material

Utvärderingen har genomförts med hjälp av intervjuer, webbenkäter och gruppmöten med aktörer som har olika roller och ansvar i inventeringssystemet. Insamling, sammanställning och analys av material från databaser samt offentliga publikationer eller andra handlingar har också gjorts. I dessa fall anges en hänvisning till var informationen hämtats.

De medverkande i utvärderingen fick frågor av olika typer: värdering av påståenden (värderingsfrågor), rangordning (rangordningsfrågor) och ranking (rankingfrågor) där olika alternativ skulle rankas och rangordnas samt frågor där uppskattning av olika kvantiteter skulle göras (kvantifieringsfrågor). För samtliga frågor fanns möjlighet att lämna egna kommentarer i fritext samt att ange Vet ej/Ingen åsikt som svar.

Samtliga frågor med svar finns sist i rapporten där det också framgår till vilka grupper frågorna ställts. Innan intervjuerna genomfördes, granskades frågorna av den för uppdraget tillsatta referensgruppen, vilka gett synpunkter som tagits hänsyn till. Därefter har enkäter och intervjuer testats av de personer som ingår i referensgruppen, utifrån deras roll i inventeringssystemet. I några fall har frågor justerats eller tagits bort då de visat sig vara svårtolkade eller sakna relevans för en viss grupp.

Värderingsfrågorna var formulerade som påståenden där värdering skulle göras på en svarsskala från **1 = Stämmer inte**, till **6 = Stämmer helt**.

Rangordnings-/rankingfrågorna hade flera påståenden där det man ansåg vara **viktigast fick 1** och det man ansåg vara **minst viktigt fick 3**. Svaren poängsattes enligt följande: Varje respondent gavs **12 poäng** att fördela mellan de maximalt tre svarsalternativen. De som rankat tre alternativ fördelade poängen enligt 6, 4 och 2 för ranking 1, 2 och 3.

De som rankade två alternativ fördelade poängerna 7 och 5 för ranking 1 och 2. De som endast rankade ett alternativ lade samtliga 12 poäng på detta alternativ.

Därefter summerades den samlade poängen för respektive svarsalternativ och grupp. Skäl för att ranka färre än tre alternativ, var att respondenten uppgav att endast ett eller två av alternativen ansågs var viktiga.

Kvantifieringsfrågorna innebar att respondenten skulle uppskatta antal eller procent som svar på frågan.

5.2.1 Medverkande

Nedan beskrivs kort de aktörer som deltagit i utvärderingen:

- **Länsstyrelserna**
Fältpersonal, kvalitetssäkrar rovdjursobservationer i fält samt registrerar observationer i Rovbase.
Inventeringsansvariga, samordnar och granskar fältpersonalens registreringar i Rovbase samt sammanställer respektive läns inventeringsresultat.
- **Viltskadecenter (VSC)**, personal som granskar och sammanställer länsstyrelsernas inventeringsresultat och publicerar inventeringsrapporter tillsammans med Norge.
- **Naturvårdsverket (NV)**, personal som granskar och fastställer de nationella inventeringsresultaten samt fördelar inventeringsmedel till länsstyrelserna.
- **Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA)**, personal som hanterar döda rovdjur och registrerar dem i Rovbase.
- **Sametinget**, handläggare som förordnar inventeringssamordnare i samebyar och arbetar med rovdjursersättning till samebyar.
- **Samebyarna**, inventeringssamordnare, förordnade av Sametinget och kontaktpersoner till länsstyrelserna.
- **Svenska Jägareförbundet (SJF)**, regionala rovdjurssamordnare med ansvar för att koordinera rovdjursfrågor inom sin region
- **Rovdata**, personal som koordinerar, granskar och sammanställer inventeringsdata i Norge och publicerar inventeringsrapporter tillsammans med Sverige.
- **SNO – Sektionsledare på Seksjonen for rovviltdokumentasjon**, ansvarig för genomförandet av rovviltinventeringen i Norge.
- **Miljødirektoratet –Fagdirektør på Viltseksjonen**, med övergripande ansvar för rovviltinventeringen i Norge.

Antalet frågor i enkäten varierade mellan 29 och 78, beroende på vilken grupp som intervjuats (tabell 1). Skälet till denna variation är främst skillnader i ansvarsområden mellan olika grupper, där inventeringsansvariga särskilt utmärker sig då de har en central roll i inventeringssystemet.

Valet av vilka grupper som fick vilka frågor, styrdes även av vilka roller i systemet deltagarna har. Vissa medverkande har, utifrån den roll de har i systemet, avstått från att svara på vissa frågor.

Inom grupperna inventeringsansvariga respektive fältpersonal på länsstyrelser, inventeringssamordnare i samebyar och regionala rovdjurssamordnare på SJF, fick 20 personer (eller färre i de grupper som inte uppnår 20 personer) i respektive grupp en enkät med inbjudan att delta i utvärderingen.

Urvalet av fältpersonal på länsstyrelser och inventeringssamordnare i samebyar, där antalet personer är fler än 20, gjordes med hjälp av att slumpa fram medverkande så att varje län representerades av minst en person samt fördelades mellan länen i förhållande till det totala antalet fältpersonal respektive samebyar i länen.

Hos VSC, NV, Sametinget samt de norska myndigheterna Miljødirektoratet och Rovdata, är endast ett fåtal personer involverade i inventeringarna. Här genomfördes intervjuer och/eller gruppmöten, beroende på deras respektive roller i inventeringssystemet.

5.2.2 Intervjuer

Intervjuer skedde via telefon, Skype eller vid möten, efter att respektive respondent i god tid fått en enkät skickad till sig. Under intervjun gavs respondenten också möjlighet att komplettera eller utveckla sina svar för de frågor man ansåg vara viktiga.

Intervjuer genomfördes med inventeringsansvariga och fältpersonal på länsstyrelserna, inventeringssamordnare på SJF och med personal på VSC, under perioden april-september 2018.

Under oktober-november 2018 genomfördes intervjuer med inventeringssamordnare i samebyar samt personal vid NV och Sametinget. I april 2019 intervjuades personal vid SVA.

5.2.3 Webbenkäter

Länk till en webbenkät skickades ut via e-post till samtlig fältpersonal vid länsstyrelserna och alla inventeringssamordnare i samebyar, som inte slumpats ut för intervjuer (tabell 1). Webbenkäterna bestod av samma frågor som ställts till respektive grupp vid intervjuerna. Enkäterna besvarades anonymt och det fanns samma möjlighet som vid intervjuerna, att komplettera svaren med egna kommentarer.

Webbenkäten skickades ut via e-post till personerna i respektive grupp i september-oktober 2018. Efter två veckor skickades en första påminnelse om att svara på enkäten. Efter ytterligare två veckor skickades en andra påminnelse. Enkäterna stängdes i november 2018.

Syftet med webbenkäterna var att även ge all fältpersonal vid länsstyrelserna och inventeringssamordnare i samebyar, som inte intervjuats, möjlighet att delta i utvärderingen.

5.2.4 Gruppmöten

Gruppmöten genomfördes med personal vid NV, SVA, VSC, Sametinget, Miljødirektoratet och Rovdata. Vid dessa möten fick gruppdeltagarna lämna synpunkter på hur de uppfattar att inventeringssystemet, utifrån sina perspektiv, fungerar. Synpunkterna sammanställdes skriftligt efter respektive möte.

Tabell 1. Tabellen visar hur svaren från de olika grupper som deltagit i utvärderingen inhämtats, vilka som intervjuats individuellt, fått webbenkäter eller deltagit i gruppmöten. Tabellen visar också hur många som tillfrågats och som svarat i respektive grupp och hur många frågor respondenten i respektive grupp fått.

Grupp	Antal i denna roll*	Antal tillfrågade	Antal som svarat	Antal frågor	Intervju	Gruppmöte/diskussion
Inventeringsansvariga länsstyrelser	20	20	18	78	Ja	Nej
Fältpersonal länsstyrelser	171	20	12	45	Ja	Nej
Fältpersonal länsstyrelser webbenkät	171	165***	80	45	Nej	Nej
Inventeringssamordnare samebyar	73**	20	6	42	Ja	Nej
Inventeringssamordnare samebyar webbenkät	73**	55****	18	42	Nej	Nej
Inventeringssamordnare Svenska Jägareförbundet	20	20	11	29	Ja	Nej
Naturvårdsverket	6	6	6	33	Ja	Ja
Viltskadecenter	9	6	6	41	Ja	Ja
Statens Veterinärmedicinska Anstalt	2	2	2	-	Nej	Ja
Sametinget	1	1	1	-	Nej	Ja
Rovdata	-	6	6	-	Nej	Ja
Miljødirektoratet	-	1	1	-	Nej	Ja
Statens Naturoppsyn	-	1	1	-	Nej	Ja
Totalt		323	168			

*Antal personer som hade denna roll i inventeringssystemet under 2017 (Personlig kommunikation med respektive aktör).

**Av dessa är 31 personer förordnade som inventeringssamordnare av Sametinget (Enligt förteckning från Sametinget 20190826).

***Enkäten skickades till 171 personer, sex e-postadresser fungerade inte.

****E-postadresser saknades till övriga

6 Resultat

Frågorna i enkäterna var uppdelade i nedanstående ämnesområden och resultaten redovisas i samma följd i rapporten;

1. Organisation och ansvar
2. Mål, metodik och kvalitetssäkring
3. Samverkan
4. Ekonomi
5. Utbildning
6. Allmänhetens deltagande
7. Effekt av förändringar som gjorts

I rapporten redovisas de resultat som bedöms vara mest relevanta och intressanta. Samtliga frågor och svar finns sist i rapporten. De som intervjuats benämns i texten med sin gruppstillhörighet, exempelvis *inventeringsansvariga* och de som svarat på webbenkäten som *webbresponder* i sin gruppstillhörighet, exempelvis *webbresponder fältpersonal*. I de fall svaren från webbresponenterna i respektive grupp avviker från de intervjuade respondenterna i samma grupp, redovisas webbresponenternas svar. När grupperna svarat lika, redovisas inte webbresponenternas svar separat.

I diagrammen är respondenterna benämnda med följande förkortningar;

IA - Inventeringsansvariga länsstyrelser

FP - Fältpersonal länsstyrelser

FP - webbenkät – Fältpersonal länsstyrelser webbenkät

ISO - Inventeringssamordnare samebyar

ISO - webbenkät – Inventeringssamordnare samebyar webbenkät

SJF – Rovdjurssamordnare SJF

VSC – VSC:s personal

NV – NV:s personal

6.1 Organisation och ansvar

Länsstyrelserna har sedan 2002 haft uppdraget att genomföra rovdjursinventeringarna i Sverige. Planering och genomförande av arbetet sker främst med egen fast- eller timanställd personal, samt i varierande omfattning i samverkan med andra aktörer. I de län i landets norra delar som omfattas av renskötsel, sker samarbetet främst med samebyarna och i landets södra delar främst med SJF. Inventeringsresultaten från rovdjursinventeringarna läggs in av länsstyrelsernas fältpersonal och inventeringsansvariga i den gemensamma norsksvenska databasen Rovbase.

Figur 1. Länsstyrelsernas fältpersonal inventerar lodjur, järv, varg och kungsörn. I flera län sker inventeringarna till stor del med hjälp av snöskoter.
Foto: Länsstyrelsen i Jämtlands län/Jessica Backeryd

VSC har i uppdrag av NV att säkerställa kvaliteten på länsstyrelsernas inventeringsresultat och NV ska årligen granska och fastställa inventeringsresultat för varg, järv, lo och kungsörn.

För utförlig beskrivning av det nuvarande svenska inventeringssystemet, se Naturvårdsverkets rapport 6830.

6.1.1 Enkätfrågor 1–10

HAR LÄNSSTYRELSENA TILLRÄCKLIGT MED INVENTERINGSPERSONAL, FRÅGA 1–2

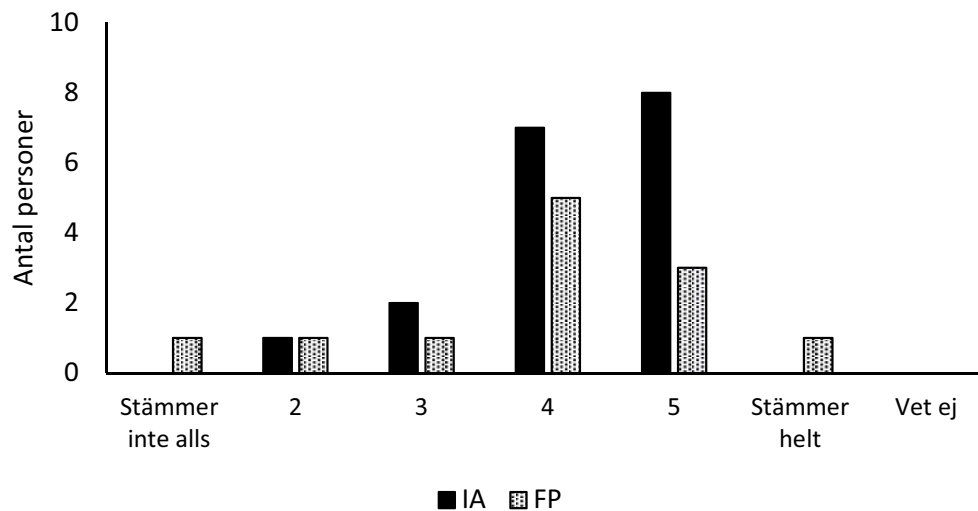
En majoritet av inventeringsansvariga och fältpersonal på länsstyrelserna anser att man har tillräckligt med personal för att genomföra uppdraget med rovdjursinventeringen (se figur 2). I fältpersonalens webbenkät har fler än hälften svarat att man inte anser sig ha tillräckligt med personal.

Antalet fältpersonal på länsstyrelserna som deltagit i inventeringsarbetet åren 2012 – 2017 har ökat något under de sex åren, (se figur 3).

Flera inventeringsansvariga uppger att eftersom inventeringarna är helt väderberoende så räcker personalen inte alltid till då det är bra spårförhållanden och det behövs mycket personal samtidigt. Det kan också vara svårt att ha timanställda som inte alltid kan åka ut när det behövs.

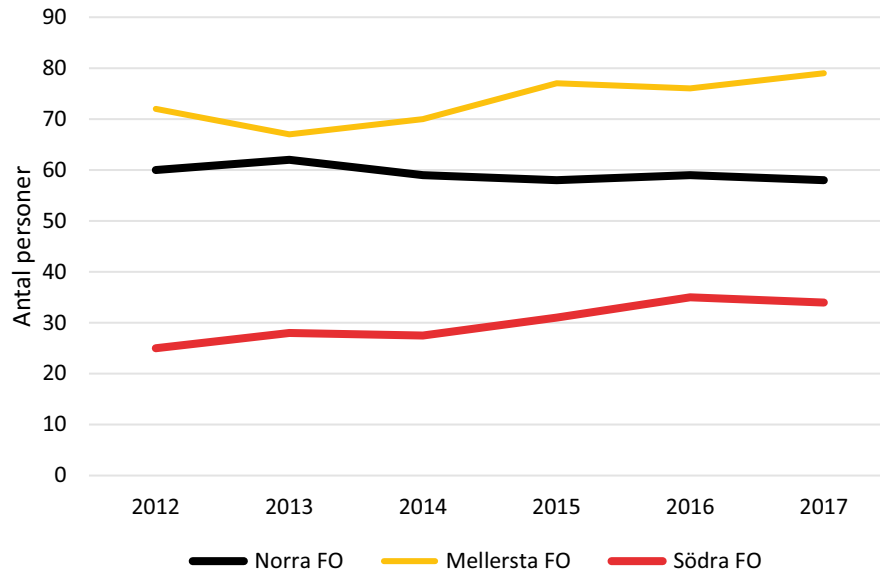
Många ur fältpersonalen har uppgett att det läggs mycket resurser på både varg- och lodjursinventering och att det blir på bekostnad av järvinventering, som generellt kräver mer personal än de andra arterna.

Vi har tillräckligt med personal för att genomföra uppdraget med rovdjursinventering i vårt län.

Figur 2. Majoriteten av de intervjuade på länsstyrelserna anser att man har tillräckligt med personal för att genomföra uppdraget med rovdjursinventering.

Ange om möjligt antal personer som hade förordnanden och som har deltagit i inventeringsarbetet som fältpersonal i ert län åren 2012-2017.

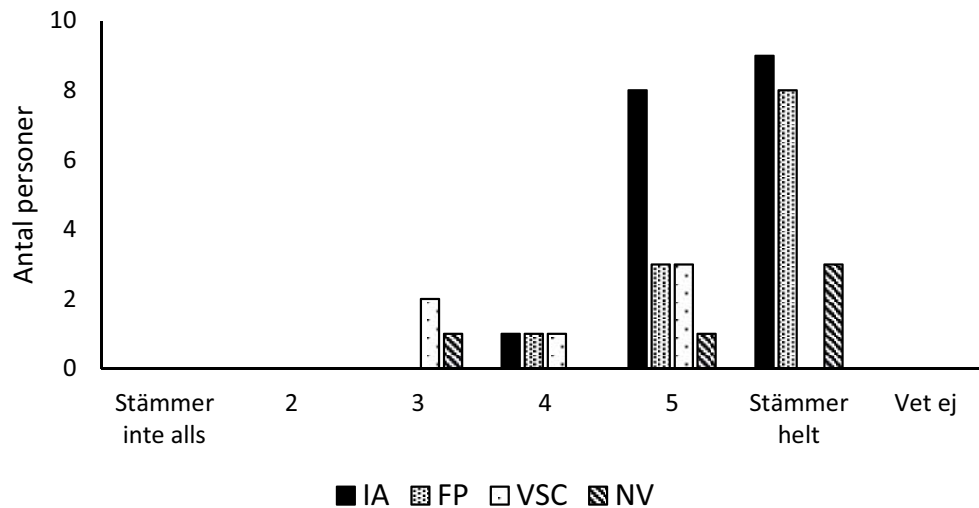

Figur 3. Antalet personer på länsstyrelserna som deltagit i inventeringsarbetet i respektive rovdjursförvaltningsområde har ökat något mellan åren 2012 och 2017.

KÄNNEDOM OM EGET ANSVAR, FRÅGA 3

Nästan alla i samtliga fyra svarsgrupper anser sig veta vilket ansvar de har utifrån gällande inventeringsmetodik, (se figur 4).

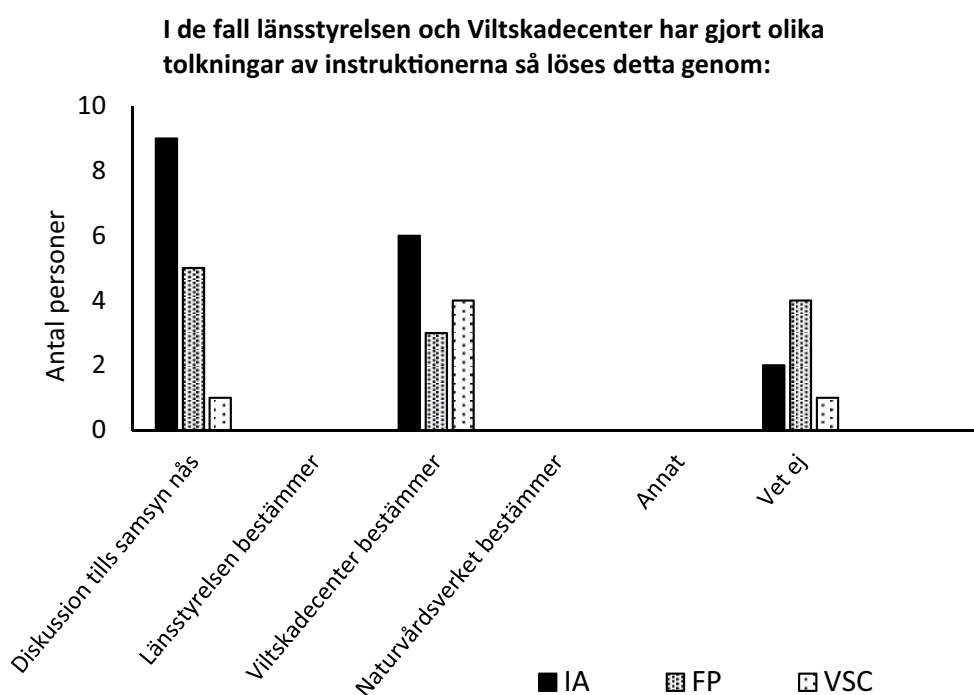
Jag vet vilket ansvar jag har utifrån Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur.

Figur 4. De flesta tillfrågade anser sig veta vilket ansvar de har utifrån inventeringsmetodiken.

HUR OFTA GÖRS OLIKA TOLKNINGAR AV INSTRUKTIONER OCH VEM HAR SLUTLIGT ANSVAR FÖR OBSERVATIONER OCH GRUPPERINGAR, FRÅGA 4–7
Inventeringsansvariga, fältpersonal och VSC fick frågor om hur ofta länsstyrelserna och VSC gör olika tolkningar av instruktionerna samt hur man löser de situationerna.

Både inventeringsansvariga och VSC uppger att det i genomsnitt endast handlar om några procent av fallen där man tolkar instruktionerna olika. De flesta inventeringsansvariga och fältpersonal som intervjuats, har svarat att det då förs en diskussion med VSC tills samsyn nås, (se figur 5). Majoriteten av fältpersonalen i webbenkäten har svarat att det är VSC som bestämmer hur tolkningen ska göras, vilket VSC själva också anser sig göra.

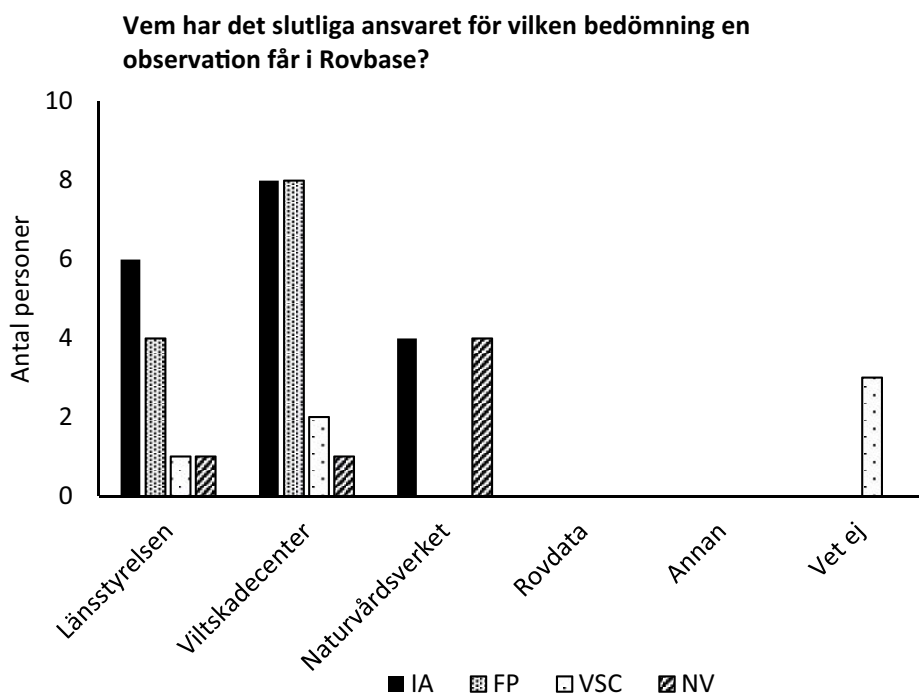

Figur 5. De flesta inventeringsansvariga och fältpersonal anser att vid olika tolkningar av instruktionerna, så diskuterar man tills samsyn nås. VSC själva, anser att det är de som bestämmer hur tolkningar ska göras.

OBSERVATIONER OCH GRUPPERINGAR

På frågorna om vem som har det slutliga ansvaret för observationer och grupperingar i Rovbase, är det stor spridning bland svaren, särskilt från inventeringsansvariga.

Åtta inventeringsansvariga anser att det är VSC som har det slutliga ansvaret för bedömningar av observationer, medan sex inventeringsansvariga har svarat att det är länsstyrelserna och fyra har svarat NV. De flesta ur fältpersonalen, även i webbenkäten, har svarat att det är VSC men många har även svarat att det är länsstyrelserna, (se figur 6).

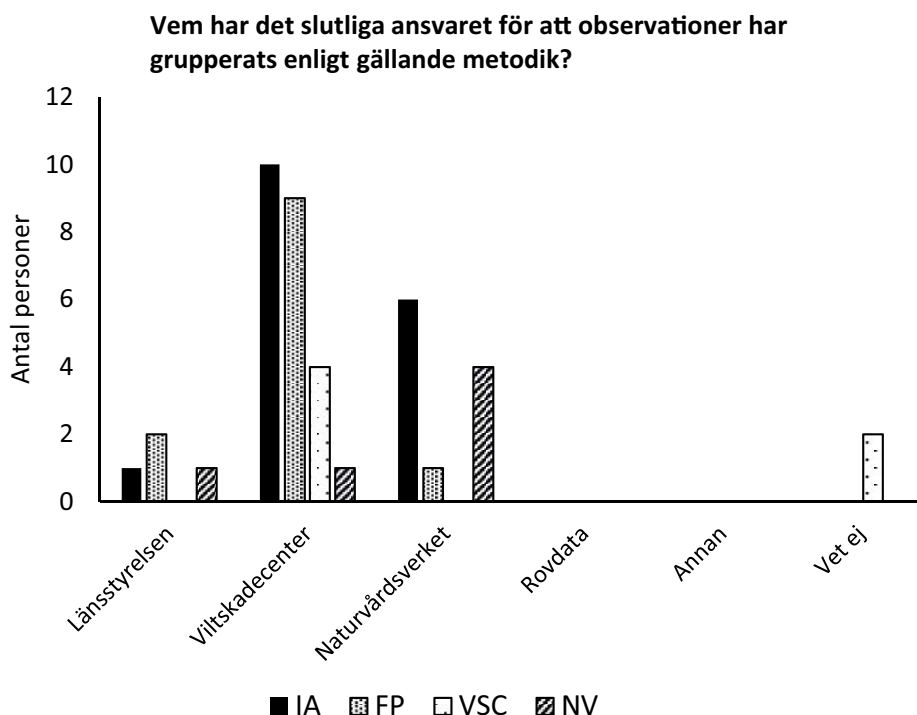
Figur 6. De flesta inventeringsansvariga och fältpersonal anser att VSC har det slutliga ansvaret för bedömningen av en observation, men flera har svarat att det är Länsstyrelsen eller NV.

De flesta i tre av fyra svarsgrupper har svarat att VSC har det slutliga ansvaret för grupperingar. NV anser dock att det är de själva som har detta ansvar, vilket även några inventeringsansvariga har svarat, (se figur 7).

Flera personer från de tre svarsgrupperna anger att ansvarsområdena mellan länsstyrelser, VSC och NV ibland känns oklara. Några tror att VSC är en del av NV och någon undrar varför länsstyrelserna ska gruppera när ändå VSC gör det.

Flera på VSC har svarat att det är de själva som har det operativa ansvaret men att NV har det formella ansvaret. Några på VSC uppger att det inte är klarlagt om de får ändra länsstyrelsernas inlagda data utan bara uppmärksammar länsstyrelserna på fel de hittar. Någon säger dock att de går in och ändrar felaktigheter. Flera på VSC poängterar att de endast granskar de observationer som påverkar inventeringsresultatet.

NV anger vid gruppmötet att det från deras sida, inte är några tveksamheter om att det är de själva som är ytterst ansvariga för observationer och grupperingar, men att detta behöver förtydligas till både länsstyrelser och VSC.

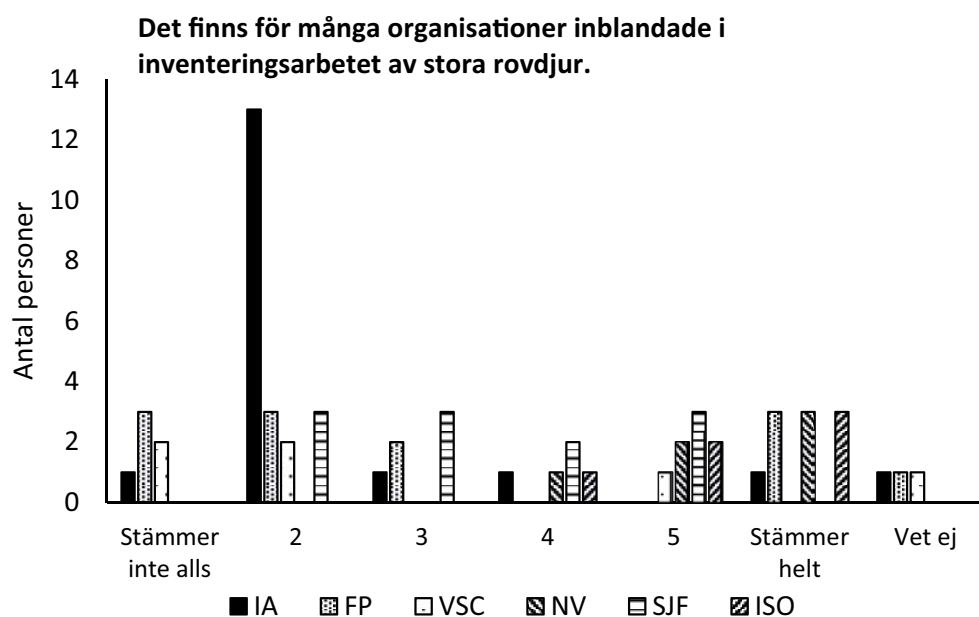
Figur 7. Majoriteten av inventeringsansvariga, fältpersonal och VSC anser att VSC har det slutliga ansvaret för grupperingar. Flera inventeringsansvariga har dock svarat att det är NV.

ÄR DET FÖR MÅNGA ORGANISATIONER INBLANDADE I INVENTERINGS- ARBETET, FRÅGA 9

Frågan ställdes till sex grupper. De allra flesta inventeringsansvariga tycker inte att det är för många organisationer. Många av dem framhåller vid intervjuerna att om kommunikationen mellan de olika deltagarna i inventeringsarbetet är bra, vilket man anser att den är i dag, och man vet sin roll så fungerar det överlag bra trots att det är många organisationer inblandade i arbetet.

I gruppen inventeringssamordnare i samebyar anser de flesta att det är för många organisationer inblandade. I övriga fyra grupper, både vid intervjuer och webbenkäter, varierar svaren och inget tydligt mönster går att utläsa, (se figur 8).

Bland kommentarerna från fältpersonal, VSC, NV och SJF framgår att man anser att det finns både för- och nackdelar med många organisationer. Bland fördelarna anges bland annat att delaktighet ger insyn i inventeringsarbetet och därmed högre förtroende för resultaten. Bland nackdelarna anges exempelvis att ju fler inblandade det är, desto svårare är det att samverka och samordna vilket leder till att systemet blir mer komplext och tungarbetat.

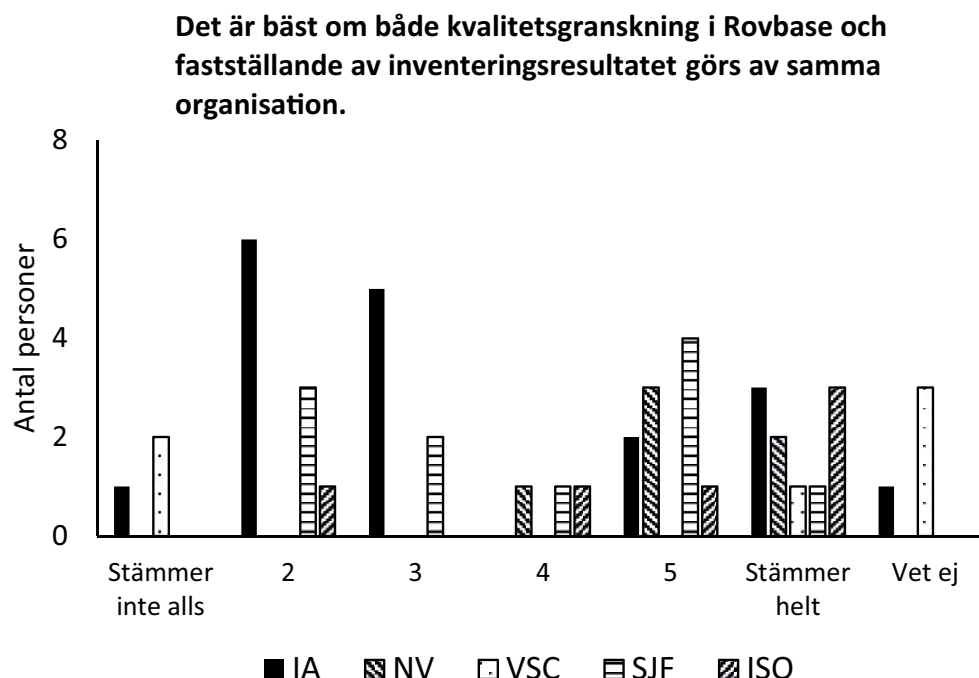
Figur 8. De flesta inventeringsansvariga anser inte att det finns för många organisationer inblandade i inventeringsarbetet. Bland övriga grupper varierar svaren.

KVALITETSGRANSKNING OCH FASTSTÄLLANDE AV INVENTERINGS- RESULTAT, FRÅGA 10

En majoritet av de inventeringsansvariga anser att det är bra att kvalitetssäkring och fastställande av inventeringsresultat görs av olika organisationer, i övriga grupper är svaren spridda, (se figur 9). Flera har kommenterat att det är lättare att upptäcka fel vid flera granskningssteg, men man undrar samtidigt om NV någonsin gör några ändringar. Om inte, så vore det kanske enklare att VSC hade hela ansvaret, anser flera personer. I övriga grupper anser de flesta att kvalitetsgranskning i Rovbase och fastställande av inventeringsresultat ska göras av samma organisation. De flesta inventeringssamordnare i samebyar har svarat lägst eller högst på svarsskalan i webbenkäten och några har kommenterat att det inte har så stor betydelse för dem om det är fler som granskar.

Flera från VSC har kommenterat att kvalitetsgranskning och fastställande av resultatet är regelstyrt och att det inte finns några uppenbara vinster i att bara ha en organisation som granskar och fastställer, möjligen skulle det gå lite snabbare.

NV uppger vid gruppmötet att de inte granskar enskilda data i inventeringsrapporterna, utan gör endast en översiktlig genomgång av de skandinaviska rapporterna. NV uppger att det finns exempel på geografiska områden som av oklara skäl, i vissa fall flera år på rad, inte inventerats av ansvariga länsstyrelser. Som ytterst ansvarig myndighet borde NV begärt förklaringar av länsstyrelserna till detta, vilket inte gjorts i tillräcklig omfattning.

Figur 9. De flesta, utom i gruppen inventeringsansvariga, anser att det bästa är om det är samma organisation som granskar och fastställer inventeringsresultatet.

6.1.2 Ansvarsfördelning i Sverige respektive Norge

VSC anser att Rovdata har ändrat synen på egna bedömningar. Vid början av samarbetet var det från Rovdatas sida tydligt att dessa skulle ske enligt instruktionerna men VSC menar att de, utan att meddela VSC, ändrat sig till att man nu måste kunna göra bedömningar i vissa fall, vilket skapat en osäkerhet om vad som gäller och när. Vidare upplever VSC att det råder oklarheter om på vilka grunder de så kallade expert-/fotoreferensgrupperna har tillsatts och vilka mandat de har i sitt uppdrag.

Vid gruppmötena med personal vid Miljødirektoratet, SNO och Rovdata, framkom att man upplever att det finns en viss otydlighet i ansvarsområden i det svenska systemet. I Norge är det Rovdata, på uppdrag av Miljødirektoratet, som har det slutliga ansvaret för fastställande av inventeringsresultaten och som tillsammans med VSC i Sverige, sammanställer och presenterar dessa i årliga inventeringsrapporter.

Rovdata upplever att VSC inte fullt ut tar sitt ansvar när det gäller kvalitets-säkringsuppdraget de har, trots att VSC är experterna som avgör vad som är rätt. VSC anser å andra sidan att man exempelvis inte har rätt att ändra länsstyrelsernas bedömningar utan godkännande från länsstyrelserna själva.

6.1.3 Döda rovdjur

De stora rovdjuren björn, varg, järv, lodjur samt kungsörn ingår i statens vilt, ett begrepp som omfattar ett antal utvalda däggdjurs- och fågelarter om inte får behållas av upphittaren om de påträffas döda i naturen eller avlivas. Bestämmelserna om hanteringen av statens vilt finns i Jaktlagen, Jaktförordningen och i Naturvårdsverkets samt Rikspolisstyrelsens föreskrifter.

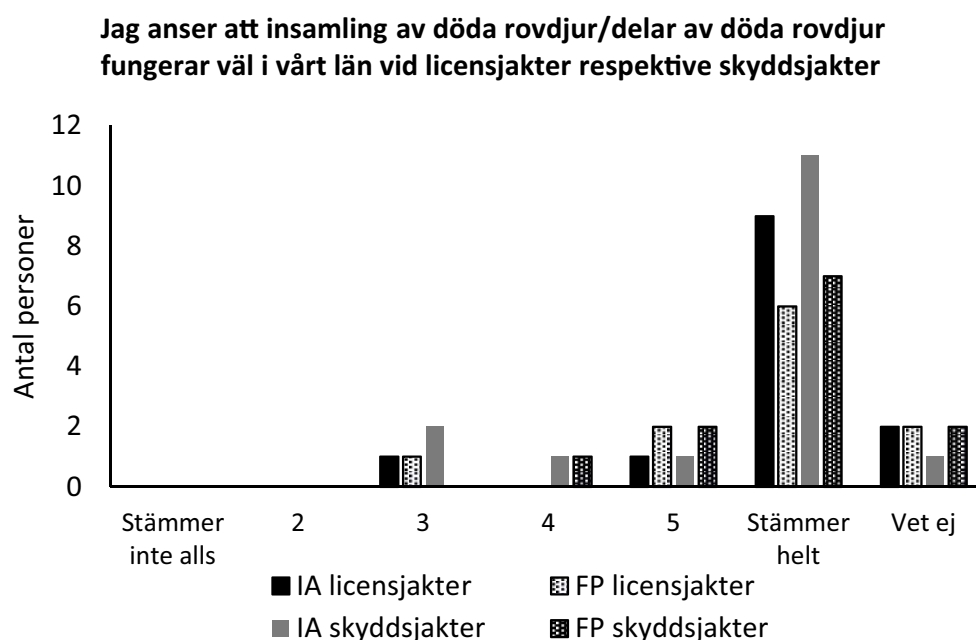
Ansvaret för att hantera döda rovdjur eller delar av döda rovdjur är länsstyrelsernas eller polisens, beroende på hur djuret dött. Med hantering avses omhändertagande och inskickande till SVA, som ansvarar för att samla in data och prover från de rovdjur som hittas döda eller avlivas. NRM har också ett visst ansvar för hantering av döda rovdjur.

Hantering av rovdjur som dött vid licens- och skyddsjakter är länsstyrelsernas ansvar. Alla rovdjur som dött på annat sätt, ska omhändertas av polisen och snarast skickas till SVA. Polisen ska även underrätta Länsstyrelsen om något av de stora rovdjuren påskjutits eller avlivats, undantaget Jaktförordningen § 28 d, där länsstyrelserna är ansvariga. All relevant information om döda rovdjur registreras i Rovbase av länsstyrelserna och SVA.

Döda rovdjur är en viktig del av rovdjursinventeringarna och beroende på vilken art det gäller, kan de döda djuren bli en del i inventeringsresultaten. Exempelvis kan döda järv- och lodjursungar ingå i inventeringsresultat för familjegrupper/föringranger. Resultatet från analyser av DNA-material från döda djur kan även fungera som komplement till andra genetiska prover, till exempel spillning, som tas i inventeringssyfte. Resultaten kan också användas för att förbättra noggrannheten i beräkningsmodellerna som används för att göra uppskattningar av rovdjurspopulationerna.

HANTERING AV DÖDA ROVDJUR, FRÅGA 8

Både länsstyrelsernas inventeringsansvariga och fältpersonal anser att hanteringen av döda rovdjur fungerar bra vid licens- och skyddsjakter, (se figur 10). I alla län utom två sköter länsstyrelserna detta och ser till att djuren skickas till SVA. I två län har inventeringsansvariga svarat att det är polisen som sköter hanteringen.

Figur 10. Inventeringsansvariga och fältpersonal anser att insamling av döda rovdjur vid skydds- och licensjakter fungerar bra.

När det gäller rovdjur som trafikdödas eller dött av okänd anledning och där polisen har det formella ansvaret, anser de flesta inventeringsansvariga att hanteringen inte fungerar bra, (se figur 11). Svaren från fältpersonalen är mer spridda och i fältpersonalens webbenkät har många svarat att de inte vet.

I kommentarerna vid intervjuerna framkommer från både inventeringsansvariga och fältpersonal, att polisen i många län inte känner till sitt ansvar för hantering av döda rovdjur. Man upplever att det blivit sämre i samband med polisens nya organisation och det finns uppgifter från flera län, att döda rovdjur/djurdelar blivit liggande i flera år i någon frys hos polisen innan de skickats till SVA.

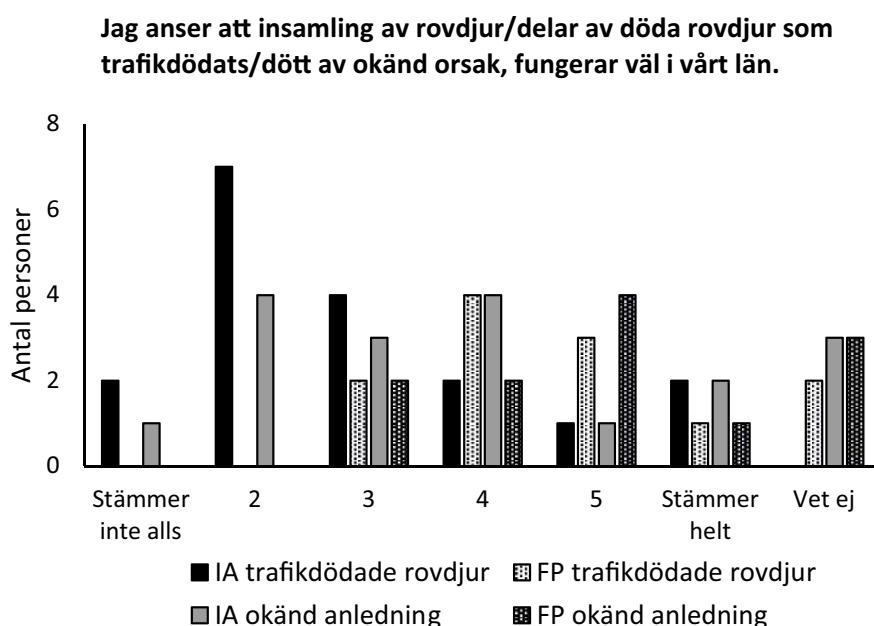
Flera inventeringsansvariga framhåller att informationen från polisen till länsstyrelsen om döda rovdjur inte fungerar och att de inte får veta om ett rovdjur exempelvis trafikdödas eller hittats dött av annan anledning. Ibland kommer informationen till länsstyrelserna från SVA och inte från polisen.

SVA bekräftar vid gruppmötet den bild som länsstyrelserna har, att hanteringen och inskickande av rovdjur/delar av rovdjur som länsstyrelserna ansvarar för, överlag fungerar väldigt bra. SVA anser också att Rovbase fungerar mycket bra och är helt central både för att de ska kunna vara uppdaterade i vad läns-

styrelserna lägger in och för att deras egna registreringar ska fungera. Den tidigare databasen Rovdjursforum var inte funktionell för SVA:s del.

SVA efterfrågar även bättre information och rutiner kring vad som gäller för deras registreringar i Rovbase av döda djur som omfattas av brottsmisstankar.

De får sällan information av polisen om när ett ärende om misstänkt brott kan avslutas utan måste själva aktivt försöka ta reda på det, för att få veta om uppgifter om djuret kan läggas ut publikt. Polisärenden med personuppgifter upplevs av SVA som oklart vad de kan och får göra med. För inventeringsresultatens skull vill SVA kunna lägga ut biologiska data för de döda djuren, men de upplever att all hantering kring döda djur med brottsmisstankar är oklar och har inte lyckats få några bra svar från polisen på sina frågor.

Figur 11. Inventeringsansvariga anser att insamling av rovdjur som trafikdödade eller dött av annan orsak, inte fungerar särskilt bra. Fältpersonalen är något mer positiva.

6.1.4 Döda rovdjur i Rovbase

Med anledning av den osäkerhet som finns bland länsstyrelsernas personal angående polisens hantering av döda rovdjur, gjordes en särskild analys av hur registreringen av dessa ser ut i Rovbase. I denna analys framgår att andelen döda djur som också har ett SVA-ID, är 93–99 procent under åren 2014 – 2017, (se tabell 2).

Denna analys säger dock inget om hur ofta eller hur många djur som inte blivit inskickade till SVA. Inte heller visar den hur lång tid det tar innan polisen skickar in döda djur, vilket är några av de frågor det råder osäkerhet kring.

Tabell 2. Tabellen visar antalet registrerade döda rovdjur i Rovbase som omfattas av Polisens ansvarsområde*.

Årtal	Antal registrerade i Rovbase	Antal med SVA-ID	Andel med SVA-ID (%)
2014	104	102	98
2015	82	81	99
2016	72	70	97
2017	75	70	93

**alla poster som i Rovbase har dödsorsakerna: annan, dödad av annat djur, illegal jakt, okänd, sjukdom, trafikdödad bil, tågdödad, skyddsjakt på Polismyndighetens initiativ, olycks-händelse, särskilda tillfällen och nöd.*

6.1.5 Organisation och ansvar - sammanfattning

Både inventeringsansvariga och fältpersonal som intervjuats, anser att man har tillräckligt med personal för att genomföra inventeringarna, medan fältpersonal som svarat på webbenkäten inte anser det. De uppger att vid bra spårförhållanden räcker inte alltid personalen till och timanställda kan inte alltid arbeta när de behövs. Varg- och lodjursinventering förbrukar mycket resurser, i vissa län på bekostnad av järvinventering.

Både inventeringsansvariga och VSC anser att det är få fall där olika tolkningar av inventeringsinstruktionerna görs. I de fall det händer är dock inte synen på hur man löser det lika. De flesta av inventeringsansvariga och fältpersonal som intervjuats, anser att det förs en diskussion tills samsyn nås medan fältpersonal i webbenkäten och VSC själva, anser att det är VSC som avgör.

Det råder oklarheter hos de olika grupperna om vem som, utifrån metodiken, har det slutliga ansvaret för observationer och grupperingar. Detta trots att de allra flesta på en tidigare fråga svarat att man anser sig veta vilket ansvar man har i sina respektive roller.

De flesta inventeringsansvariga tycker inte att det är för många organisationer inblandade i inventeringsarbetet. Många i de andra svarsgrupperna anser att det finns både för- och nackdelar med många organisationer. Delaktighet ger insyn i inventeringsarbetet och därmed högre förtroende för resultaten. Samtidigt är det svårare att samverka och samordna ju fler inblandade det är, vilket leder till att systemet blir mer komplext och tungarbetat.

Åsikterna är spridda i de olika grupperna om man anser att det bästa är flera kvalitetssäkringssteg vid granskning och fastställande av inventeringsresultaten. Några anser att det är bra med flera steg då chansen att upptäcka fel är större. Samtidigt undrar flera om NV verkligen granskar och någon gång ändrar i de resultat som VSC fastställt. Om inte så är det inte så stor mening med flera granskningssteg utan detta gör i så fall bara systemet trögare, påpekar några.

Det råder uppenbara oklarheter mellan VSC och NV om roller, ambitionsnivåer, vad som ingår i olika uppdrag, samt vilka mandat VSC har. Även Miljödirektoratet, SNO och Rovdata, upplever att det finns en viss otydlighet i ansvarsområden i det svenska systemet.

Hantering av döda rovdjur i samband med skydds- och licensjakter fungerar bra. Främsta orsaken till det är att länsstyrelserna själva sköter hanteringen av de döda djuren/djurdelen och ser till att de skickas till SVA.

När det gäller rovdjur som dött av andra anledningar än skydds- och licensjakt, och där polisen är formellt ansvariga för omhändertagande och transport av döda djur, är det oklart hur väl rutinerna fungerar. Många inventeringsansvariga uppger att det blivit sämre sedan polisens nya organisation trädde i kraft 2015. I flera län vittnar personal om att djur/djurdelen blivit liggande i frysar hos polisen i årtal innan de skickats till SVA.

SVA uppger vid gruppmötet att de döda rovdjur där polisen har ansvar för att djuren kommer till SVA, överlag inte fungerar tillfredsställande, av samma orsaker som länsstyrelserna angett.

SVA efterfrågar även bättre information och rutiner kring vad som gäller för deras registreringar i Rovbase av döda djur som omfattas av brottsmisstankar.

6.2 Mål, metodik och kvalitetssäkring

Målen med rovdjursinventeringarna är bland annat att ge underlag för:

- att följa upp rovdjursstammarnas status och utveckling,
- att planera åtgärder för att förebygga skador på tamdjur,
- Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas beslut om jakt efter rovdjur och
- Sametinget när man beslutar om fördelning av ersättning för rovdjursförekomst i samebyarna och bidrag till förebyggande åtgärder.

NV:s ansvar är att säkerställa att de resultat om rovdjurspopulationernas storlek som fastställs, är kvalitetssäkrade på alla nivåer, från den regionala till den nationella.

Inventeringarna av rovdjur bygger på observationer, vilket gör att det kan finnas utrymme för olika bedömningar beroende på vem som inventerar. För att minska risken för att olika bedömningar görs, och öka möjligheten att fel upptäcks, innehåller inventeringssystemet flera granskningssteg innan en observation eller gruppering fastställs i Rovbase. I detta kapitel har systemet utvärderats utifrån hur målen uppfylls samt hur inventeringsmetodik, granskning och bedömning på flera nivåer fungerar.

För att få veta hur väl granskningskedjan fungerar, har en korsvis granskning gjorts. Nationella kvalitetssäkrare för lodjur och järv i Sverige, anställda vid VSC har granskat norska inventeringsdata. På motsvarande sätt har nationella kvalitetssäkrare anställda vid Rovdata i Norge, granskat svenska inventeringsdata.

6.2.1 Enkätfrågor 11–37 och 88

Fem av grupperna fick frågor om man anser att målen med inventeringsarbetet för de olika arterna uppnås med dagens inventeringsmetoder och kriterier.

För järv och lodjur ställdes frågor gällande inventeringsmetoderna samt kriterier för observationer, grupperingar och särskiljningar och för björn och kungsörn, handlade frågorna endast om inventeringsmetoderna.

Då många län inte har regelbunden förekomst av samtliga arter, har respondenterna i dessa fall ofta svarat Vet ej för de arter som inte finns i länet.

UPPNÅS MÅLEN MED DAGENS INVENTERINGSMETODER FÖR BJÖRN,
JÄRV, KUNGSÖRN, LODJUR, VARG, FRÅGA 12–15, 21 OCH 24

Björn

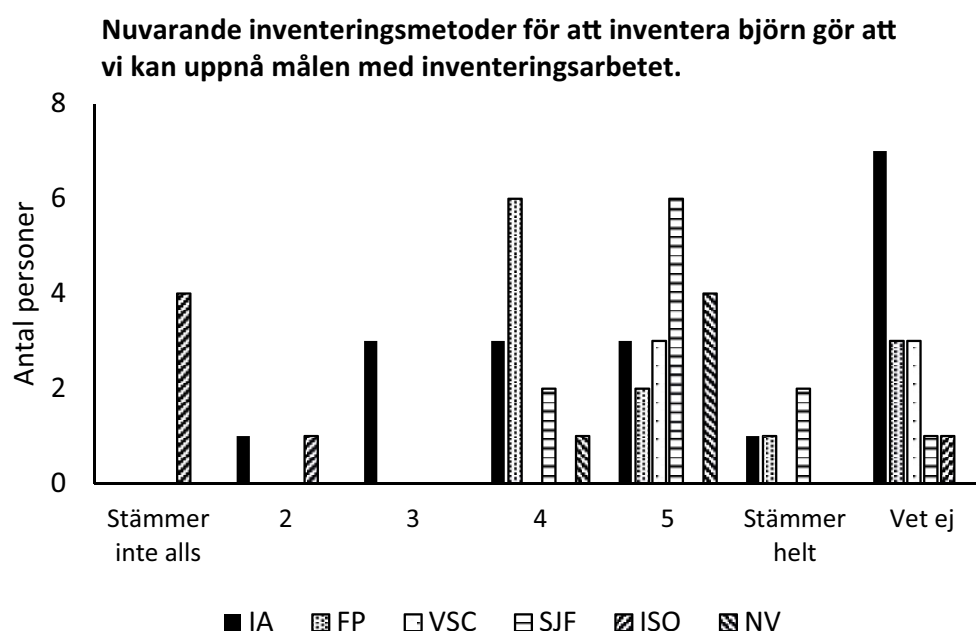
Eftersom björnar går i ide vintertid, kan de inte inventeras genom spårning på snötäckt mark som de andra stora rovdjuren. Storleken och utbredningen på björnpopulationen beräknas istället med hjälp av spillningsinventering och genomförs enligt ett rullande schema i olika län olika år. Insamlandet av spillning görs av älgjägare och andra personer som är ute i skog och mark under hösten i det eller de län som ska inventeras det aktuella året. Från spillningsproverna utvinns DNA, som därefter analyseras. Resultaten kan användas till att identifiera vilket kön björnen har och vilken individ det är, baserat på djurets unika genetiska profil. Den så kallade "björnobsen", som har använts sedan 1998, är ett sätt att mäta trender i björnpopulationens storlek. Björnobsen innebär att jägare rapporterar in alla observationer av björnar under en viss tid – till exempel de första sju dagarna av älgjakten och så jämför man antalet observationer mellan olika år, vilket ger en uppfattning om björnstammen ökar eller minskar.

Figur 12. Björnspillning på grusväg.
Foto: Jessica Backeryd

Samtliga sex grupper fick frågan om man anser att nuvarande inventeringsmetoder för björn gör att målen med inventeringarna kan uppnås. De flesta ur alla grupper, utom inventeringssamordnare i samebyar och några inventeringsansvariga, anser att målen för inventering av björn uppnås med dagens metoder, (se figur 13).

Respondenter från alla grupper har dock kommenterat att inventeringarna, som ska göras vart femte år, sker för sällan. Det påpekas också från nästan alla inventeringssamordnare i samebyar, att resultaten inte är tillförlitliga eftersom det finns stora områden (främst i fjällen) som inte alls inventeras då få eller inga människor vistas i dessa områden. Därmed kan det heller inte hittas någon björnsplinning där och man anser därför inte att inventeringen blir heltäckande då ett okänt antal björnar inte inventeras.

Figur 13. De flesta ur samtliga grupper utom inventeringssamordnare i samebyar och fyra inventeringsansvariga, anser att nuvarande inventeringsmetoder för björn gör att målen med inventeringarna uppnås.

Järv

Järvar inventeras framför allt under vårvintern och inventeringsperioden sträcker sig från 1 februari till 31 juli. Vid inventeringen letar man främst efter järvlyor och föryngringar bekräftas genom observation av ungar eller spårtecken som visar på föryngring. Från att tidigare främst ha varit ett rovdjur som funnits i fjällområdena, har järvstammen på senare år spridit sig i skogslandskapen öster- och söderut från fjällområdena.

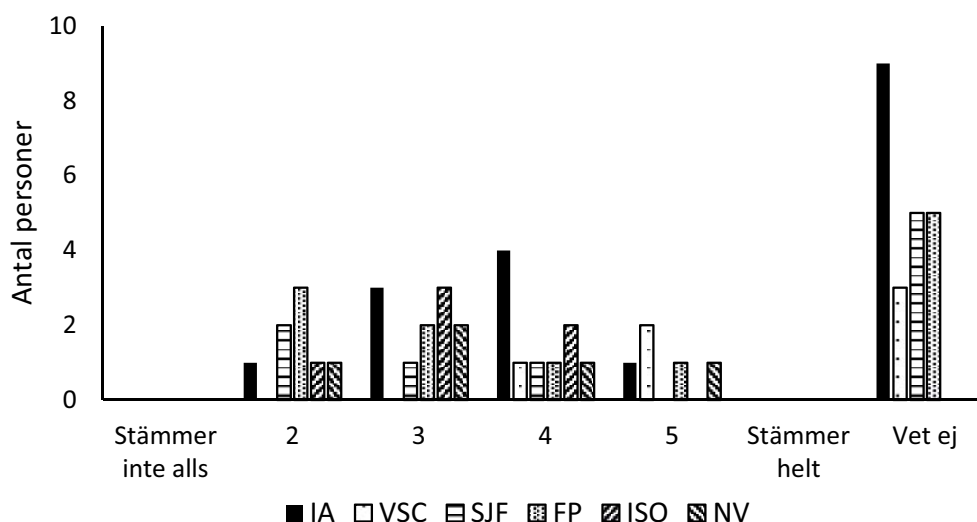

Figur 14. Spår efter två järv. Längst fram på bilden ligger den gula spårplattan där fältpersonalen fyller i art, datum, koordinater samt namn på platsen för spåren.
Foto: Länsstyrelsen i Jämtlands län/Jan-Olof Andersson

Samtliga sex grupper fick frågan om man anser att nuvarande inventeringsmetoder för järv gör att målen med inventeringarna kan uppnås.

Svaren varierar med en liten övervikt mot att fältpersonalen, SJF och NV, inte anser att målen kan uppnås (se figur 15). En majoritet av webbrespondenterna i grupperna fältpersonal och inventeringssamordnare i samebyar har svarat att de inte heller anser att målen uppnås med nuvarande metoder.

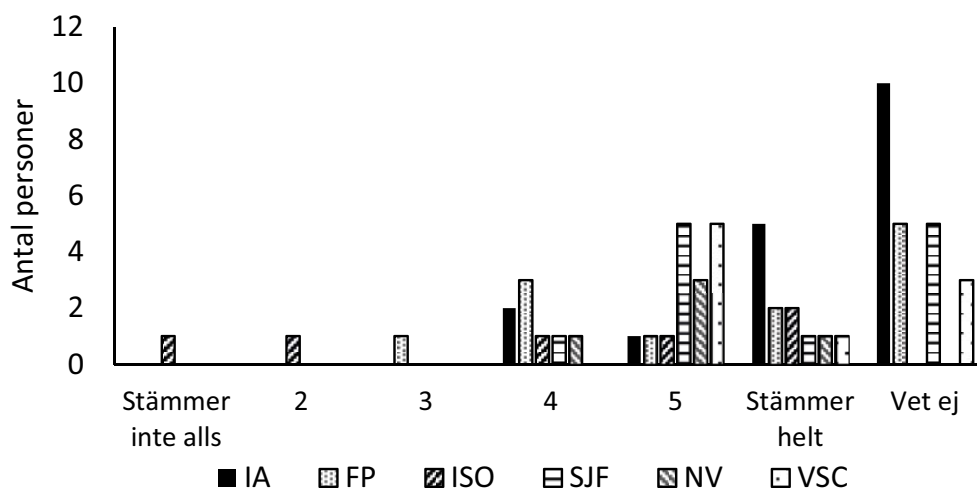
Nuvarande inventeringsmetoder för att inventera järv gör att vi kan uppnå målen med inventeringsarbetet.

Figur 15. Det är stor spridning bland svaren på om man anser att nuvarande inventeringsmetoder för järv gör att målen med inventeringarna uppnås, men med en liten övervikt mot att man inte anser det.

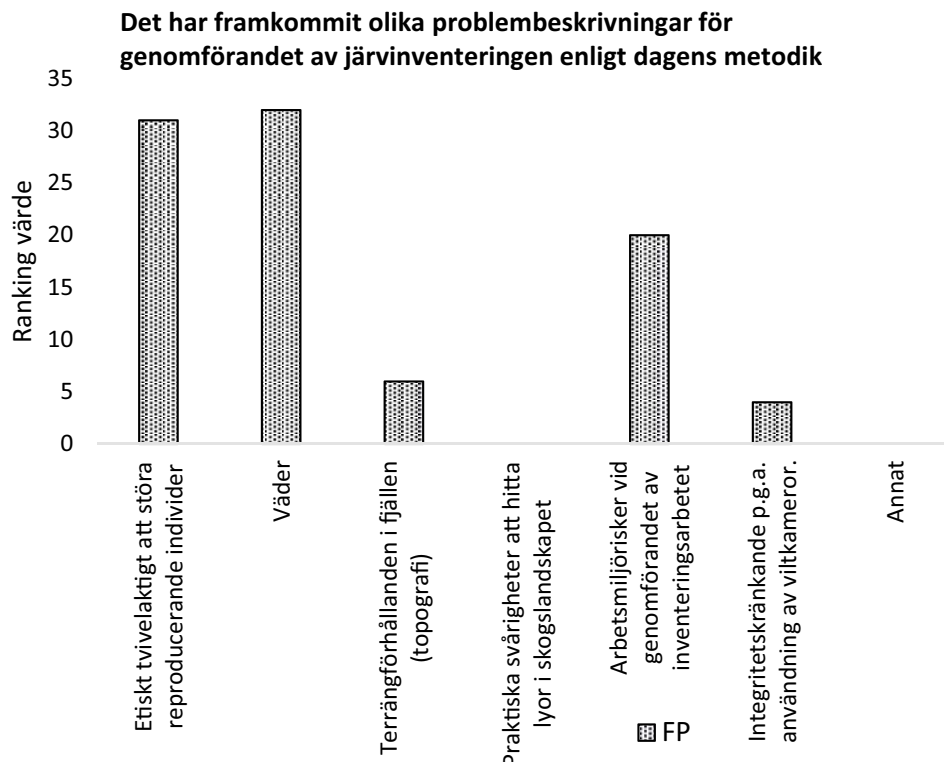
De flesta i samtliga svarsgrupper tror att spillningsinventering med hjälp av DNA skulle fungera bättre än dagens metod med lyeinventering, (se figur 16). Några nämner att dagens inventeringsmetoder främst är anpassade till järvinventering i fjällmiljö. I takt med att järvarna sprider sig i skogslandet öster- och söderut från fjällkedjan behöver metoderna anpassas även till den miljön. Flera respondenter, främst bland fältpersonalen, anser inte att det är etiskt försvarbart att störa reproducerande individer på det sätt som görs med nuvarande inventeringsmetoder. Spillningsinventering med hjälp av DNA skulle troligen vara resurseffektivare än dagens metoder men flera tror att det kan bli en utmaning att hitta spillning och att det vid den typen av inventering skulle vara nödvändigt att betydligt snabbare få analysresultaten jämfört med i dag.

Jag tror att användning av DNA vid inventering av antalet järvindivider skulle kunna fungera bättre jämfört med lyeinventering.

Figur 16. De flesta ur samtliga grupper tror att användning av DNA vid järvinventering skulle fungera bättre än dagens metod med lyeinventering.

Fältpersonalen ombads rangordna vilka problem de ser med genomförandet av järvinventeringen med dagens inventeringsmetodik. En majoritet av respondenterna anser att de främsta problemen med nuvarande metoder är att de är alltför väderberoende samt att det är etiskt tvivelaktigt att störa reproducerande individer på det sätt som görs i dag. Även arbetsmiljörisker vid inventeringsarbetet är ett högt rankat problem, (se figur 17). Många av webbrespondenterna har även svarat att det är praktiska svårigheter att hitta lyor i skogslandskapet. I kommentarerna nämner flera att ekonomiska resurser också är ett problem.

Figur 17. Olämpligt väder och att det är etiskt tvivelaktigt att störa reproducerande individer, anses vara de främsta problemen för att genomföra inventeringen enligt nuvarande metoder.

Lodjur

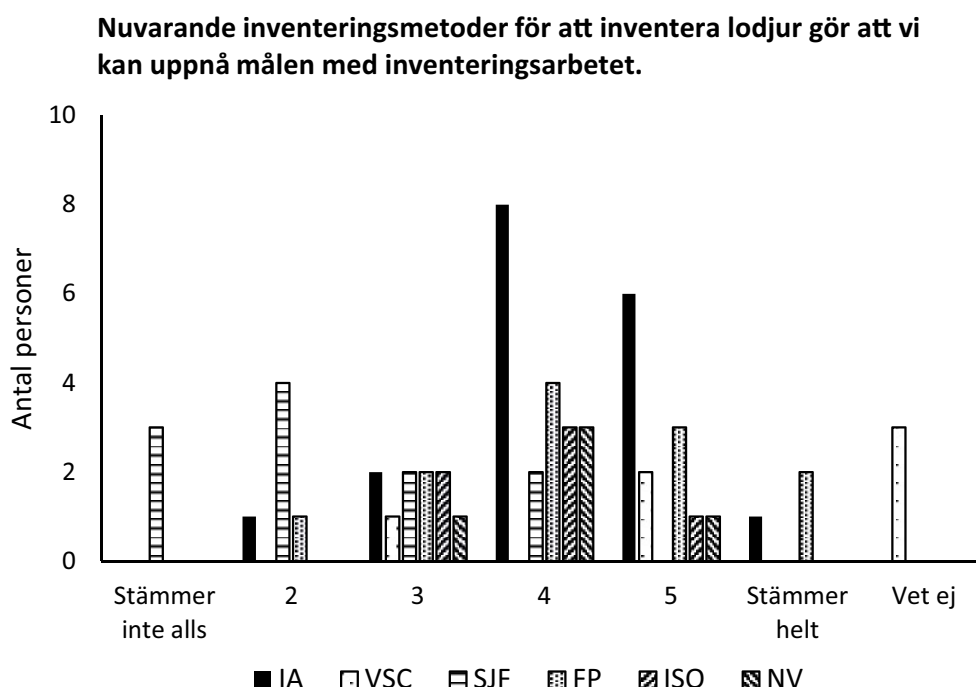
Inventering av lodjur pågår 1 oktober till 31 mars. Familjegrupper av lodjur (hona med unge/ungar) inventeras 1 oktober till 28 (29) februari. Döda och tillvaratagna årsungar av lodjur inventeras under samma period men även 1 – 31 mars. I praktiken sker inventeringen när det kommer snö så att man kan spåra djuren. Lodjur i snöfattiga områden inventeras alltmer med hjälp av viltkameror.

Figur 18. Spår från familjegrupp av lodjur. I förgrunden den gula spårplattan, där fältpersonalen fyller i art, datum, koordinater samt namn på platsen för spåren.
Foto: Länsstyrelsen Jämtlands län/Roger Myhr

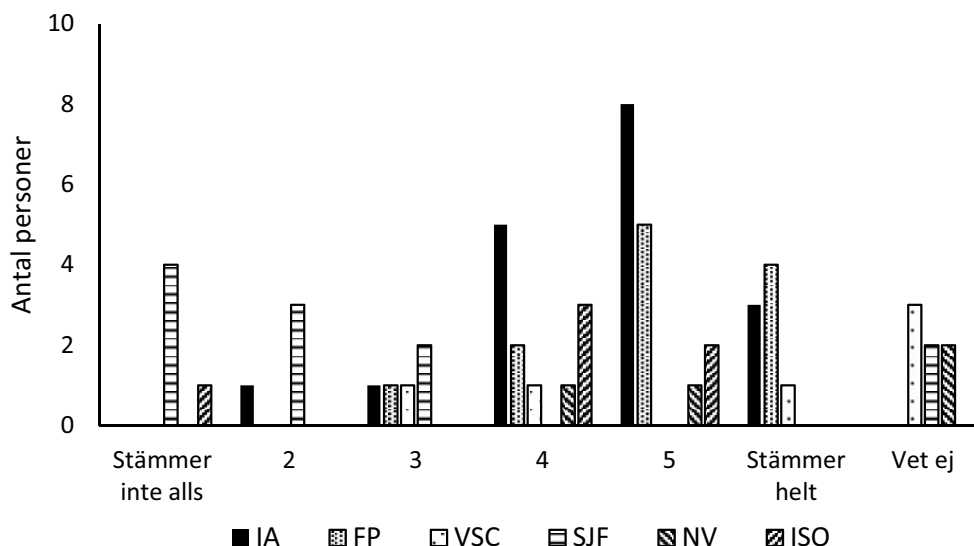
En majoritet av respondenterna i fem av de sex svarsgrupperna, anser att nuvarande inventeringsmetoder för lodjur gör att målen med inventeringsarbetet kan uppnås, (se figur 19 och 20). Flera har dock påpekat att brist på snö, främst i landets södra delar, kan orsaka problem att inventera. De flesta av SJF:s samordnare anser inte att nuvarande metoder fungerar väl, vare sig när det gäller enskilda observationer, grupperingar eller särskiljningar. SJF tycker att det finns flera skäl till detta; främst är det bristen på sammanhängande snötäcke under längre perioder i södra delarna av landet som ställer till problem. Och även att det kopplat till snöbrist ställs krav på orimligt långa spårningar, även av enskilda djur.

I webbenkäten för inventeringssamordnare samebyar har de flesta svarat att de inte anser att det fungerar bra. Tyvärr finns inga kommentarer till svaren vilket gör att det inte går att säga något ytterligare om orsakerna.

Figur 19. De flesta i fem av de sex svarsgrupperna anser att nuvarande metoder för lodjursinventering fungerar bra medan en majoritet av respondenterna från SJF inte anser det.

Naturvårdsverkets bedömningskriterier och dokumentationskrav för enskilda observationer av lodjur är väl avvägda och medför att vi uppnår målen med inventeringsarbetet.

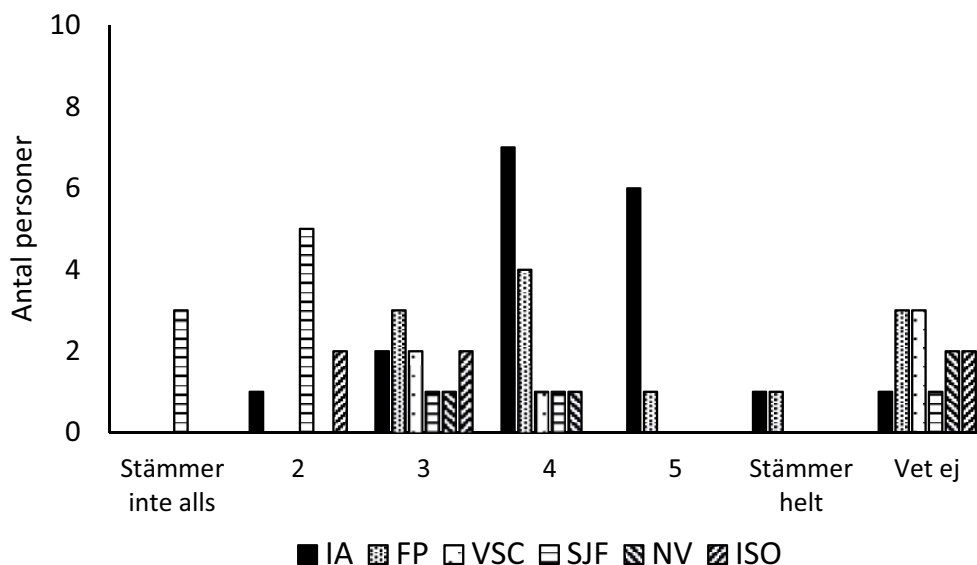
Figur 20. De flesta i fem av de sex svarsgrupperna anser att dagens kriterier för bedömningar av enskilda observationer av lodjur är bra. SJF:s respondenter anser inte det.

GRUPPERING OCH AVSTÅNDSKRITERIER, FRÅGA 14 OCH 15

När det gäller frågorna om man anser att kriterier vid grupperingar av familjegrupper och avståndskriterier (AK) vid särskiljningar är väl avvägda, varierar svaren. Flera av respondenterna i olika grupper och de flesta av inventeringssamordnarna i samebyar, lyfter i sina svar att dagens metoder inte fungerar, (se figur 21 och 22). SJF anser att bytestäthetskartorna är baserade på inaktuella data, alldeles för ”grovkorniga” och att det därför behövs bättre bytestäthetskartor och bättre kunskap om lodjurshonors rörelsemönster i fler delar av Sverige. Flera anger också att nuvarande kriterier inte tar hänsyn till naturliga barriärer i terrängen såsom exempelvis sjöar, vattendrag, stängsel och vägar.

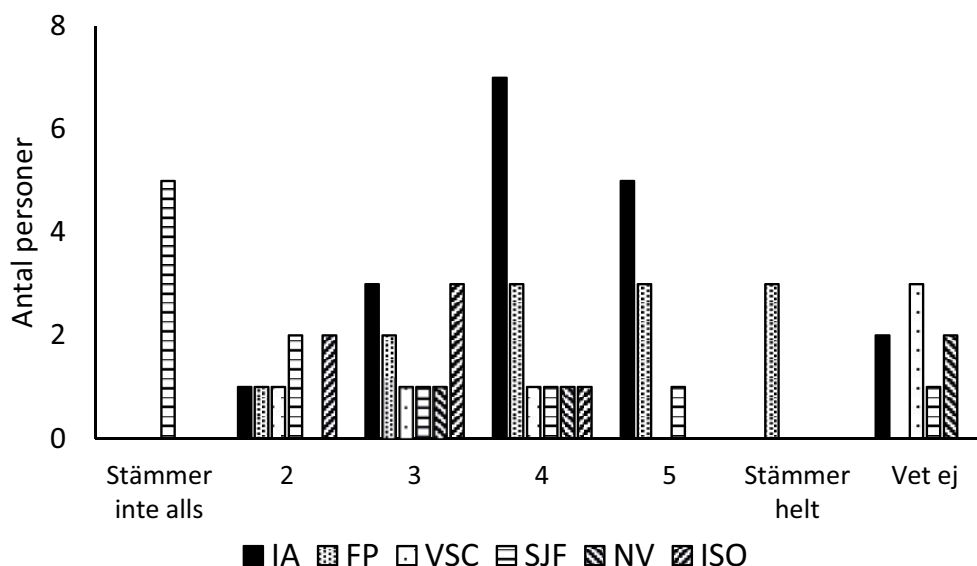
I fältpersonalens webbenkät har cirka hälften av respondenterna svarat att de inte anser att kriterierna vid särskiljning av lodjur är väl avvägda. Då den enkäten besvarades anonymt framgår det inte i vilka län respondenterna arbetar.

Naturvårdsverkets angivna kriterier för gruppering av familjegrupper av lodjur är bra och medför att vi uppnår målen med inventeringsarbetet.

Figur 21. Nästan alla inventeringsansvariga och en stor del av fältpersonalen anser att kriterierna för grupperingar av familjegrupper av lodjur fungerar bra. Övriga svarsgrupper ger generellt ett lägre omdöme.

Naturvårdsverkets kriterier för särskiljning av familjegrupper av lodjur är väl avvägda och medför att vi uppnår målen med inventeringsarbetet.

Figur 22. De flesta ur grupperna fältpersonal och inventeringsansvariga anser att särskiljning av familjegrupper av lodjur fungerar bra. I övriga grupper varierar svaren men främst SJF och inventeringssamordnare i samebyar, anser inte det.

OMRÅDESinVENTERING AV LODJUR, FRÅGA 21

Så kallad områdesinventering av lodjur används för att ta reda på hur många familjegrupper som finns inom ett givet område vid ett givet tillfälle. Efter ett och samma snöfall söks inventeringslinjer av med bil, skoter eller skidor samtidigt över hela inventeringsområdet, som kan bestå av flera sammanhängande län. Familjegrupper dokumenteras och särskiljs från varandra enligt gällande inventeringsmetodik.

Inventeringsansvariga fick frågan hur många områdesinventeringar av lodjur som genomförts i deras län mellan åren 2012 och 2017. Det har endast gjorts tre gånger, en gång i ett län i mellersta förvaltningsområdet och två gånger i ett län i södra förvaltningsområdet. En inventeringsansvarig har kommenterat att man gjort några områdesinventeringar av delområden, vilket inte gav något extra resultat men var bra för kontakten med jägarna.

SÄRSKILJNING MED HJÄLP AV DNA, FRÅGA 24

På frågan om DNA fortlöpande används för att särskilja familjegrupper av lodjur, svarar alla län utom ett, att detta inte görs. Flera orsaker uppges av inventeringsansvariga; Det är svårt att hitta spillning, prover har plockats men inte analyserats, eller så har de skickats in för analys men man har inte fått svar. Några respondenter är osäkra på om särskiljning av lodjur med hjälp av DNA är en godkänd metod.

Varg

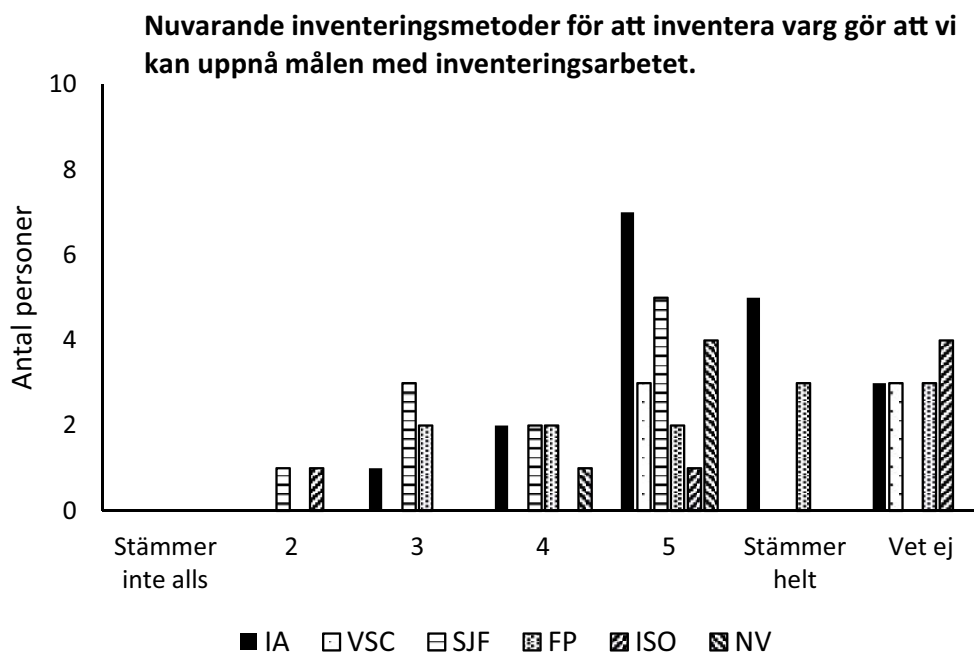
Inventering av varg pågår under samma tidsperiod som för lodjur, 1 oktober till 31 mars varje år. Revirmarkerande par och familjegrupper räknas och populationens storlek beräknas utifrån dokumenterat antal föryngringar.

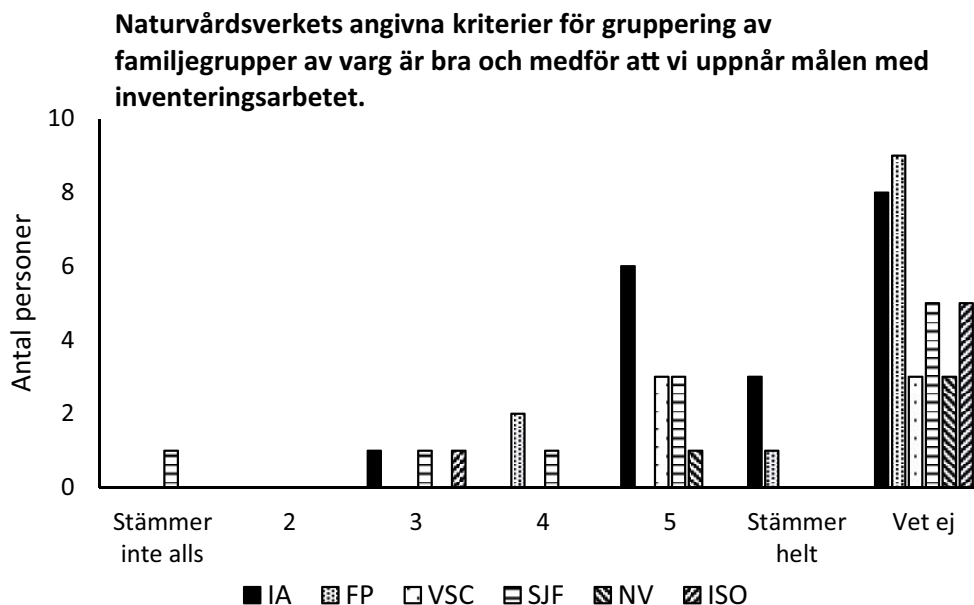
Figur 23. Spår efter två vargar på skogsväg. Foto: Jessica Backeryd

De flesta i fem av sex tillfrågade grupper anser att dagens metoder för att inventera varg fungerar bra, (se figur 24). En tredjedel av SJF:s respondenter anser dock inte att de nuvarande inventeringsmetoderna gör att målen uppnås. Fyra av sex inventeringssamordnare i samebyar har svarat vet ej på frågan. I webbenkäten för inventeringssamordnare samebyar har de flesta svarat att de inte anser att målen kan uppnås. Då inga kommentarer till svaren har lämnats av någon respondent, går det inte att säga något mer om det resultatet.

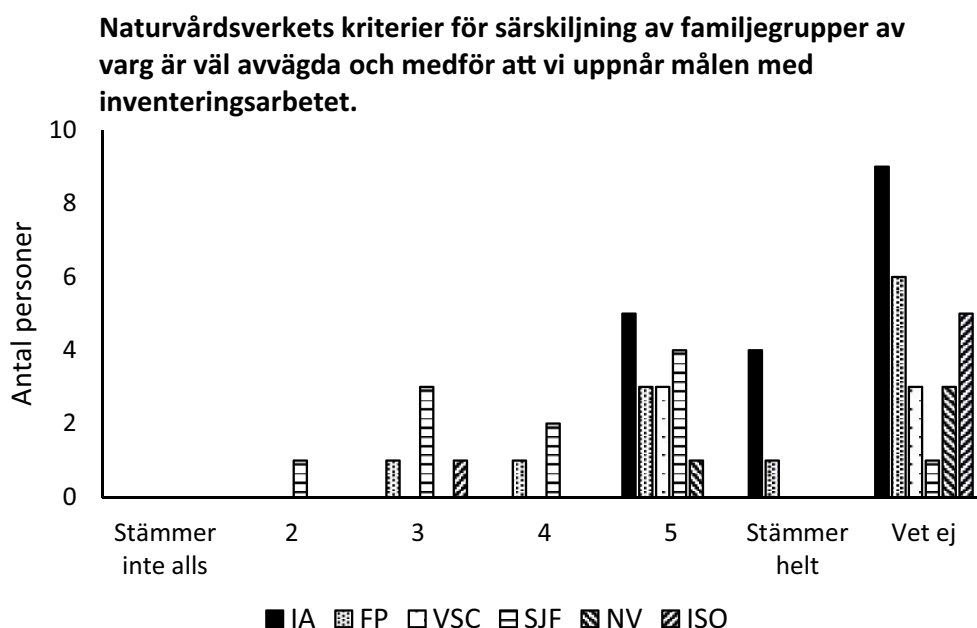
För frågorna om man anser att gruppering samt särskiljning av familjegrupper av varg fungerar bra, är svaren liknande, (se figur 25 och 26). En högre andel respondenter har svarat Vet ej och finns främst i län som inte har någon fast förekomst av varg, alltså renskötselområdet och de sydligaste länen i landet.

Figur 24. De flesta i alla svarsgrupperna anser att nuvarande metoder för varginventering fungerar bra. En tredjedel av SJF:s rovdjurssamordnare anser inte det.

Figur 25. En majoritet i alla svarsgrupper vet inte om kriterierna för gruppering av familjegrupper av varg är väl avvägda. Av de som kunnat bedöma det anser dock de flesta att de är det.

Figur 26. En majoritet i alla svarsgrupper utom SJF, vet inte om kriterierna för särskiljning av familjegrupper av varg är väl avvägda. Av de som kunnat bedöma det anser de flesta att kriterierna är det.

Kungsörn

Kungsörn häckar främst i landets mellersta och norra delar, samt på Gotland. I många län inventeras kungsörn i samverkan mellan länsstyrelserna och de så kallade kungsörngrupperna, som tillhör de ornitologiska regionföreningarna, organiserade i föreningen Kungsörn Sverige.

Inventeringen sker enligt föreskrifterna (NFS 2007:10) på olika sätt från 1 januari till 15 september, både genom besök vid tidigare kända revir/boplatser, potentiella häckningsområden samt vid bebodda boplatser för att konstatera att ungar fötts.

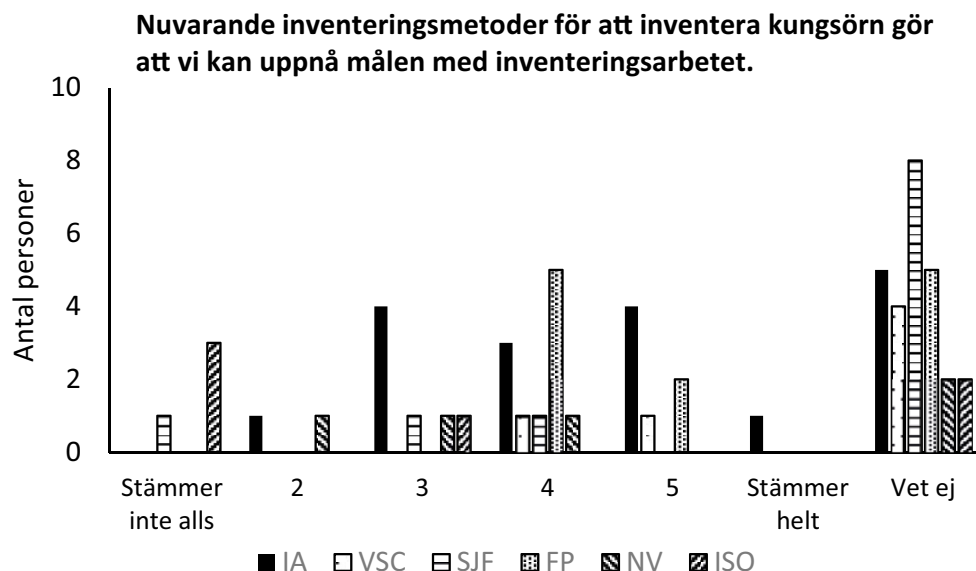
År 2012 inleddes en översyn av övervakningssystemet för kungsörn i Sverige. Naturvårdsverket håller i översynen, som sker tillsammans med länsstyrelserna, ornitologerna, VSC och sedan år 2018 även NRM, som blir nationell koordinator för inventeringen. Det nya inventeringssystemet planeras att vara färdigt och tas i bruk till 2020 års kungsörnsinventering.

Eftersom denna översyn av inventeringssystemet pågår och det inte gjordes några förändringar av inventeringsmetodiken samtidigt som för de andra arterna, åren 2012–2014, ställdes bara några få frågor om kungsörnsinventering vid den här utvärderingen.

De sex gruppernas svar på om man anser att nuvarande metoder för att inventera kungsörn gör att målen uppnås, varierar mycket, och många har svarat Vet ej, (se figur 27).

Inventeringsansvariga och fältpersonal är något mer positiva än övriga grupper till hur inventeringen fungerar. I kommentarerna framkommer dock att inventeringen är resurskrävande och att det i flera län är problem med att de ornitologer som inventerar inte gärna delar med sig av sina resultat. Inventeringssamordnare samebyar anser att kungsörnsinventeringen inte alls

fungerar bra. I kommentarerna framgår att samebyarna varken anser sig ha insyn i inventeringen eller någon kontakt med de som inventerar. Någon undrar om det ens inventeras kungsörn eftersom de aldrig får höra något om det.

Figur 27. Svaren varierar både inom och mellan svarsgrupperna för om man anser att målen med kungsörnsinventeringen uppnås med nuvarande inventeringsmetoder.

EGNA FÖRSLAG PÅ FÖRÄNDRINGAR I METODIK OCH KRITERIER OCH ÅTERKOPPLING PÅ LÄMNAD FÖRSLAG, FRÅGA 16–18

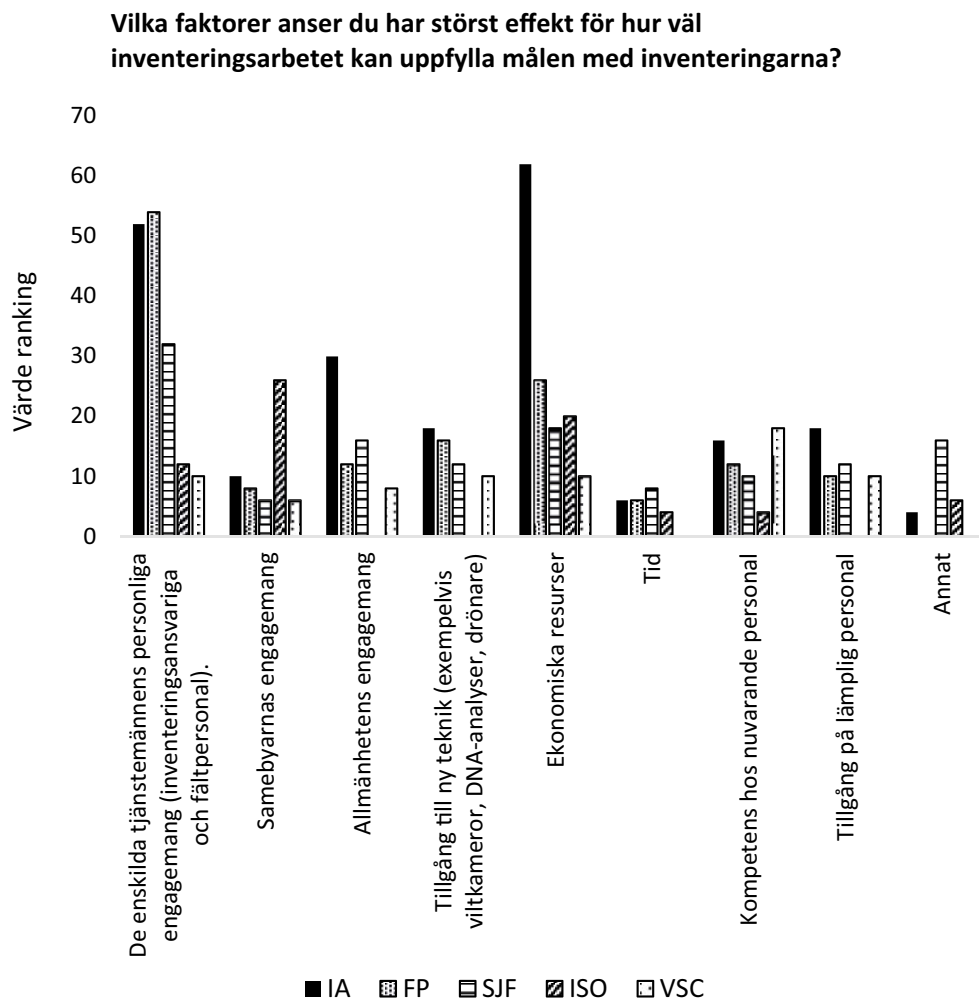
Inventeringsansvariga, fältpersonal, SJF och inventeringssamordnare samebyar fick tre frågor om man själv lämnat förslag på förändringar av metodik och kriterier och i så fall hur många. De flesta svarade att de inte har lämnat några förslag. Av de som gjort det, är genomsnittet i samtliga grupper 1–4 lämnade förslag. En majoritet av respondenterna anser inte att de fått en bra återkoppling på hur deras förslag tagits omhand och uppger att det är svårt att veta om man lämnat förslagen till rätt aktör och vad som händer med dem sedan.

FAKTORER SOM PÅVERKAR HUR VÄL INVENTERINGSARBETET KAN UPPFYLLA MÅLEN MED INVENTERINGARNA, FRÅGA 19.

De flesta som svarat anser att de viktigaste faktorerna för hur väl inventeringsarbetet kan uppfylla målen, är de enskilda tjänstemännens personliga engagemang och kompetens samt hur mycket ekonomiska resurser det finns. Även allmänhetens och samebyarnas engagemang i inventeringen anses vara viktigt, främst av SJF respektive inventeringssamordnare i samebyar, (se figur 28). I kommentarerna har ett flertal personer i flera svarsgrupper även angett väder och snöförhållanden som viktiga faktorer.

Sametinget anser att de högre kvalitetssäkringskrav som gäller efter översynen av systemet ibland gör det näst intill omöjligt att vid svåra väderförhållanden i renskötselområdet, kunna kvalitetssäkra föryngringar. Man

efterlyser möjligheten till någon form av väderlogg att fylla i vid inventeringstillfället, särskilt då samebyn inte medgetts tillämpa § 5 i Sametingets föreskrifter (STFS 2007:9, 2013:2).

Figur 28. De enskilda tjänstemännens personliga engagemang samt ekonomiska resurser anses av de flesta vara de faktorer som har störst effekt för hur väl inventeringsarbetet uppfyller målen.

ANVÄNDNING AV INVENTERINGSRESULTATEN FÖR DE OLIKA ARTERNA, FRÅGA 11

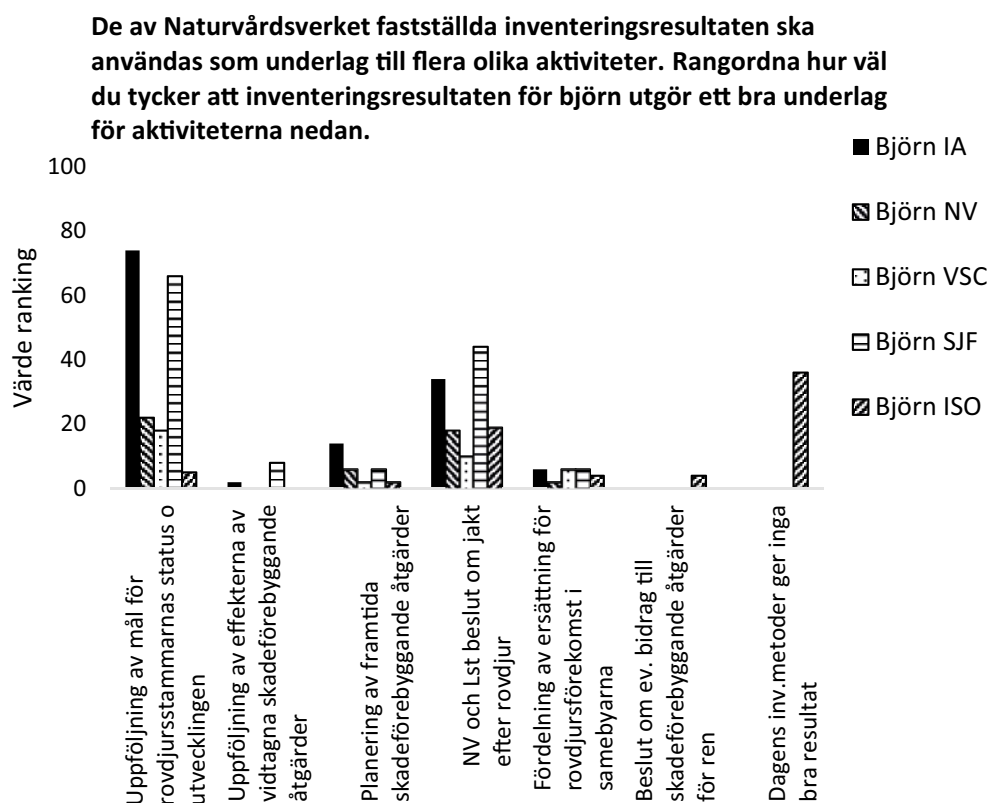
Inventeringsresultaten för de olika arterna används inom förvaltningen av rovdjuren bland annat för uppföljning av rovdjursstammarnas status och mål, ekonomiska bidrag och planering av skadeförebyggande åtgärder, ersättning till samebyar för rovdjursförekomst och beslut om skydds- och licensjakter.

För denna fråga fick respondenterna i fem grupper rangordna hur väl och till vad man tycker att resultaten för respektive art kan användas för olika aktiviteter, eller om man anser att dagens inventeringsmetoder inte ger några bra underlag. De flesta anser att resultaten är viktigast för uppföljning av mål för stammarnas status och utvecklingen. Många anger också att resultaten är

viktiga för Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas beslut om jakt på de olika arterna, (se figur 29 till 32).

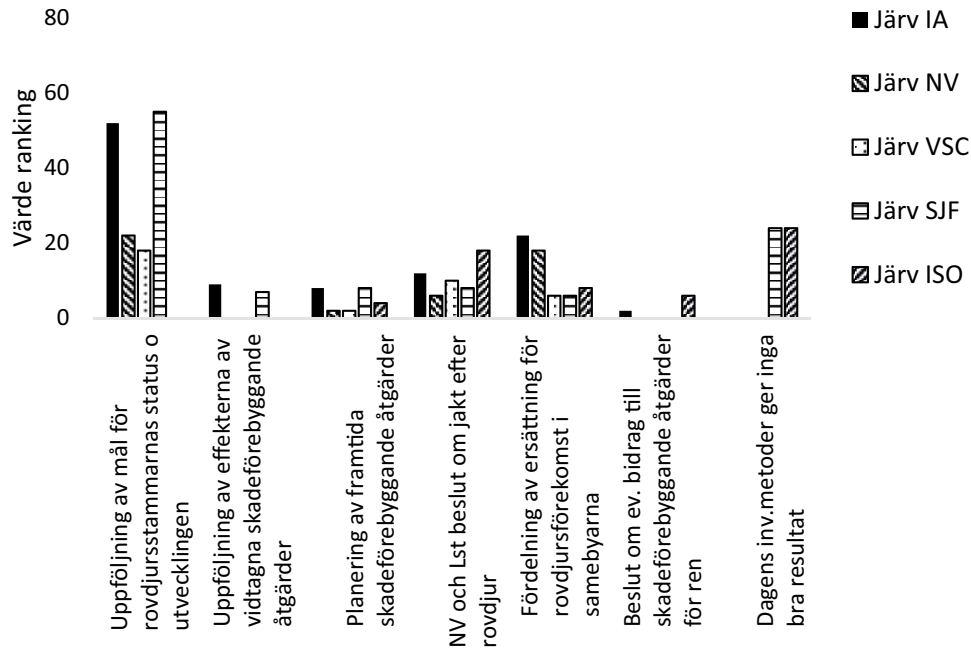
Respondenterna från SJF anser i högre grad än de andra grupperna att dagens inventeringsmetoder för lodjur och järv inte ger några bra underlag för åtgärder. För lodjur anser flera av dem att detta främst beror på att inventeringen i södra delarna av landet är så beroende av väder och snöförhållanden, samt avståndskriterier som inte alls fungerar i verkligheten. För järv anger flera att det missas lyor i skogsområdena nedanför fjällen.

Inventeringssamordnare i samebyar har för arterna björn och järv främst svarat att dagens inventeringsmetoder inte ger några bra underlag för någon av de angivna aktiviteterna. För björn är främsta skälet att man anser att det är för stora områden som aldrig inventeras, då få eller inga människor som kan hitta björnspillingar vistas där. Några anser också att det saknas ett enkelt system för att få information om björnar skjutna vid skydds- och licensjakter tidigare har identifierats vid inventeringar. Järvinventeringen anses inte fungera bra på grund av att den är så beroende av väder- och spårförhållanden. För varg har flera svarat Vet ej, med motiveringen att de inte har några vargar inom sina respektive samebyar.

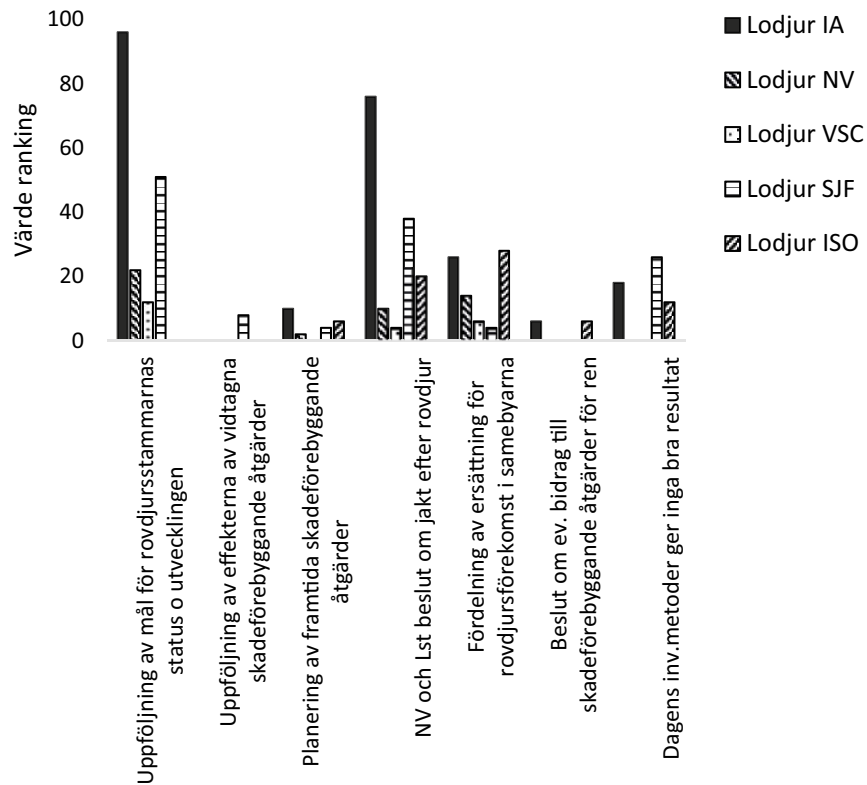
Figur 29. Inventeringsresultaten för björn anses av majoriteten i fyra av fem grupper vara mest användbart till uppföljning av mål för stammens status och utveckling.

De av Naturvårdsverket fastställda inventeringsresultaten ska användas som underlag till flera olika aktiviteter. Rangordna hur väl du tycker att inventeringsresultaten för järv utgör ett bra underlag för aktiviteterna nedan.

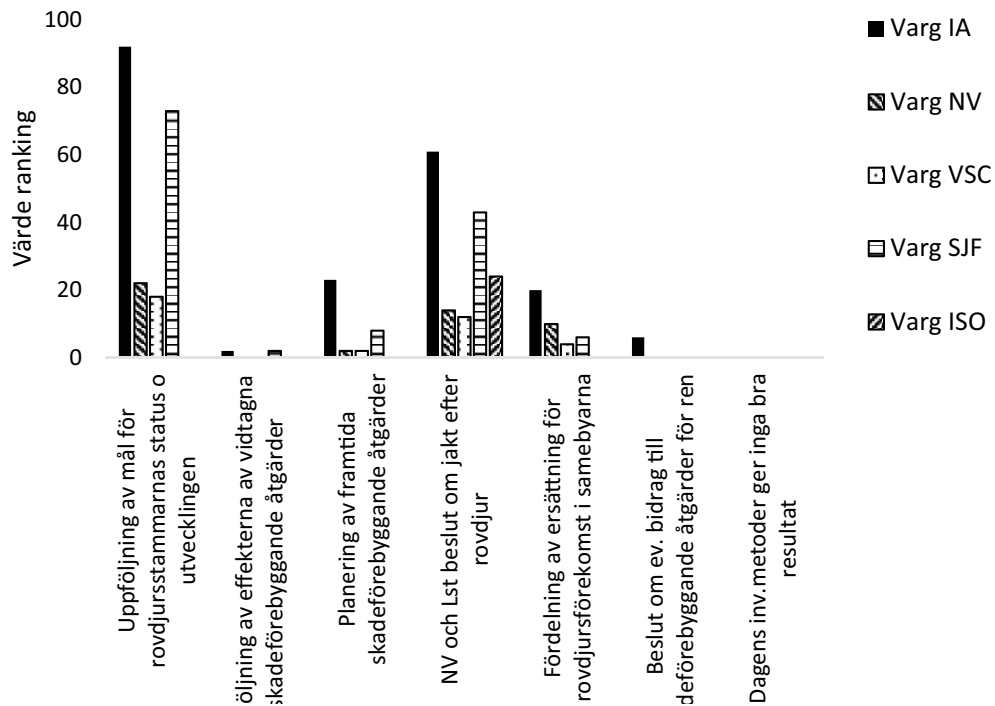
Figur 30. Inventeringsresultaten för järv anses av majoriteten i fyra av fem grupper vara mest användbart till uppföljning av mål för stammens status och utveckling.

De av Naturvårdsverket fastställda inventeringsresultaten ska användas som underlag till flera olika aktiviteter. Rangordna hur väl du tycker att inventeringsresultaten för lodjur utgör ett bra underlag för aktiviteterna nedan.

Figur 31. Inventeringsresultaten för lodjur anses av majoriteten i fyra av fem grupper vara mest användbart till uppföljning av mål för stammens status och utveckling.

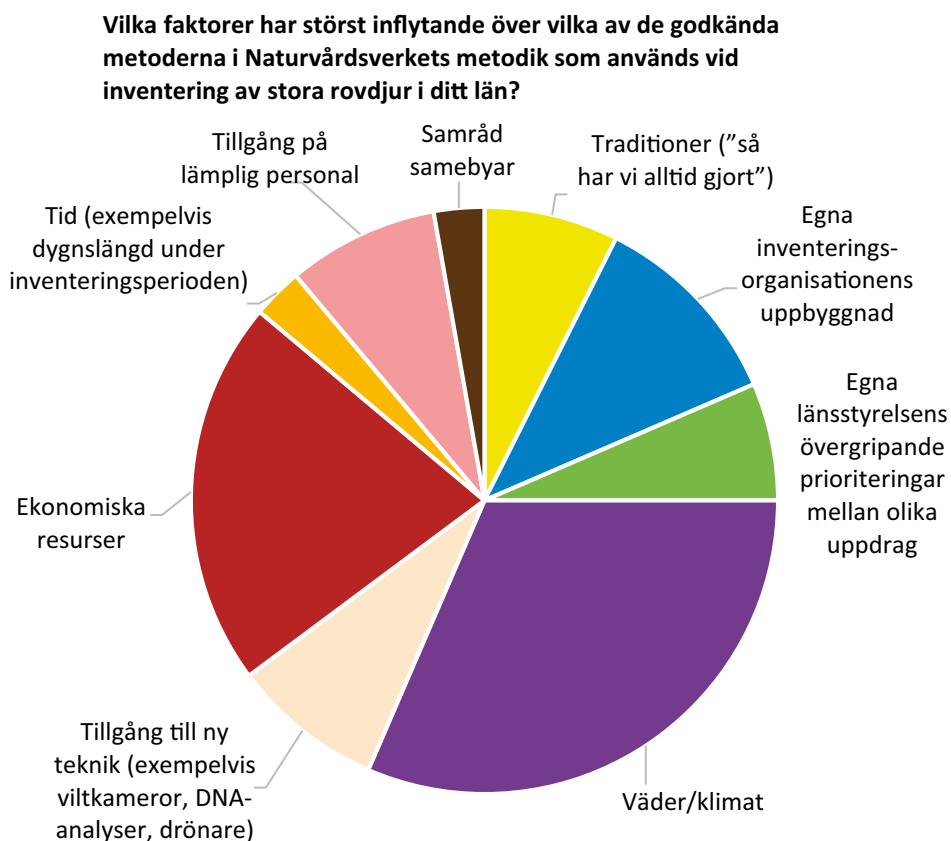
De av Naturvårdsverket fastställda inventeringsresultaten ska användas som underlag till flera olika aktiviteter. Rangordna hur väl du tycker att inventeringsresultaten för varg utgör ett bra underlag för aktiviteterna nedan.

Figur 32. De flesta i alla grupper anser att inventeringsresultaten för varg bäst kan användas för uppföljning av mål för stammarnas status och utvecklingen samt som underlag för beslut om jakt.

VILKA FAKTORER HAR STÖRST INFLYTANDE ÖVER VILKA METODER SOM ANVÄNDS I INVENTERINGEN, FRÅGA 20

Inventeringsansvariga ombads rangordna vilka faktorer som har störst inflytande över vilka metoder i inventeringsmetodiken som används i deras respektive län. Väder/klimat och ekonomiska resurser anses av de flesta vara de främsta faktorerna, (se figur 33).

Figur 33. Inventeringsansvariga anser att de faktorer som främst styr vilka inventeringsmetoder som används i respektive län, är väder/klimat och ekonomiska resurser.

ANVÄNDNING AV VILTKAMEROR, FRÅGA 22–23

Som komplement till snöspårningar och spillningsinventering använder länsstyrelserna i allt större utsträckning viltkameror för att både inventera rovdjur och ibland även i samband med rovdjursangrepp på tamdjur.

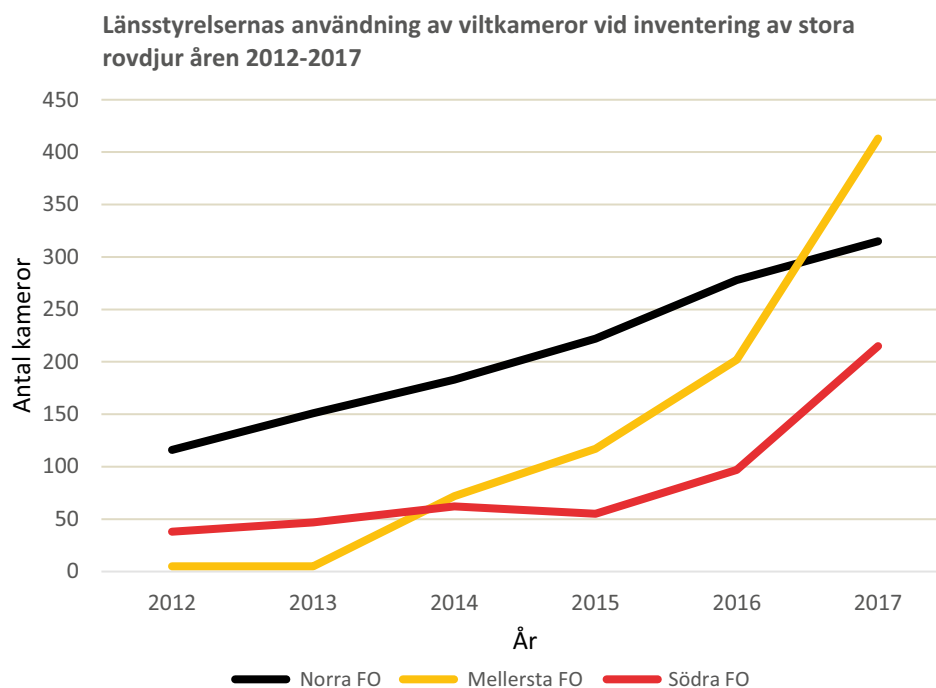
I norra rovdjursförvaltningsområdet har kameror vid det här laget använts i ganska många år vid järvinventering i fjällområdena, för att fotografera ungar vid lyeplatserna. De senaste åren har användningen av kameror ökat snabbt även längre söderut i landet och då främst för att inventera lodjur och även varg. Viltkameror används nu i alla rovdjursförvaltningsområden, (se figur 35).

Figur 34. Dramatiska foton från en viltkamera, uppsatt vid en misstänkt järvlya. Det övre fotot visar en kungsörn som attackerar en järvhona med sin unge i munnen. På det nedre fotot, taget en sekund senare, har örnen passerat utan att få tag i ungen.
Foto: Länsstyrelsen i Jämtlands län/viltkamera

Inventeringsansvariga tillfrågades om omfattningen av användningen av kameror vid rovdjursinventeringen i sina respektive län åren 2012–2017, samt om de ansåg sig ha tillräckligt med kameror för att kunna utföra inventeringarna.

I norra och mellersta förvaltningsområdena anser de flesta att de har tillräckligt med kameror medan man i södra förvaltningsområdet anser sig behöva fler. I kommentarerna anger flera inventeringsansvariga att man efterlyser instruktioner och systematik över hur kamerorna ska användas i inventeringarna och att det behövs hjälp med att analysera bilder.

Figur 35. Länsstyrelsernas användning av viltkameror har ökat mycket mellan åren 2012 och 2017 och används nu i alla rovdjursförvaltningsområden.

ANSER MAN SIG VARA VÄL INSATT I ROVDJUR SINVENTERINGENS METODER OCH KRAV PÅ DOKUMENTATION I FÄLT, FRÅGA 26

Det finns i dagsläget 22 instruktioner och faktablad för rovdjursinventering, som vägledning till länsstyrelser och samebyar (Naturvårdsverket, hemsida 2019c).

Inventeringsansvariga, fältpersonal, inventeringssamordnare samebyar och SJF fick frågan om man anser sig vara väl insatt i rovdjursinventeringens metoder och krav på dokumentation i fält. Nästan alla tillfrågade, utom SJF, anser sig vara väl insatta. Närmare hälften av de regionansvariga hos SJF har svarat att de inte anser sig vara särskilt väl insatta. Det finns ingen formell kvalitetssäkringsutbildning för SJF, eller krav på att de ska vara behöriga att kvalitetssäkra rovdjursspår, vilket det gör för länsstyrelsernas fältpersonal och samebyarnas inventeringssamordnare.

FÖRSTÅELSE FÖR, OCH UTRYMME FÖR EGNA TOLKNINGAR AV METODIK OCH INSTRUKTIONER, FRÅGA 27–28

Alla sex grupper fick frågor om man anser att metodik och instruktioner för respektive art av järv, lodjur och varg är lätta att förstå samt om man tycker att det finns utrymme för egna tolkningar av hur arbetet ska utföras.

Järv

De flesta i alla intervjugrupperna anser att instruktioner och faktablad om inventeringsmetodik för järv är lätta att förstå. I webbenkäten för inventeringssamordnare samebyar har cirka hälften svarat att de anser att de inte är lätta att förstå. En majoritet i alla sex grupperna anser att det inte finns utrymme för egna tolkningar i järvinstruktionerna.

Lodjur

En majoritet i alla sex intervjugrupperna anser att instruktioner och faktablad om inventeringsmetodik för lodjur är lätta att förstå och att det inte finns utrymme för egna tolkningar. Några kommenterar dock att definitionen för spårnätter har diskuterats, vad ringning egentligen innebär samt att särskiljning av lodjursföryngringar kan ske före 10 januari i ett län men inte i ett annat och att det därför finns tolkningsutrymme.

I webbenkäten har inventeringssamordnare samebyar svarat mer varierat, flera respondenter anser att metodik och instruktioner inte är så lätta att förstå. Däremot anser de flesta att det inte finns utrymme för egna tolkningar.

Varg

De flesta i alla intervjugrupperna har svarat att instruktioner och faktablad om inventeringsmetodik för varg är lätta att förstå och att det inte finns utrymme för egna tolkningar i instruktionerna. Den förhållandevis stora andel respondenter som svarat Vet ej, tillhör främst de län där man inte har någon fast förekomst av varg. I webbenkäten har inventeringssamordnare samebyar i hög grad svarat att de anser att metodik och instruktioner inte är så lätta att förstå. Däremot anser de flesta att det inte finns utrymme för egna tolkningar i metodik och instruktioner.

UNDER VILKA DELAR AV INVENTERINGSARBETET KAN FEL UPPSTÅ OCH VARFÖR, FRÅGA 29–31

När en rovdjursobservation kvalitetssäkras bygger det på att en korrekt bedömning enligt gällande inventeringsmetodik görs i fält av länsstyrelsernas personal och registreras på rätt sätt i Rovbase. Inventeringsansvariga granskar och grupperar observationerna och VSC granskar sedan länsstyrelsernas arbete.

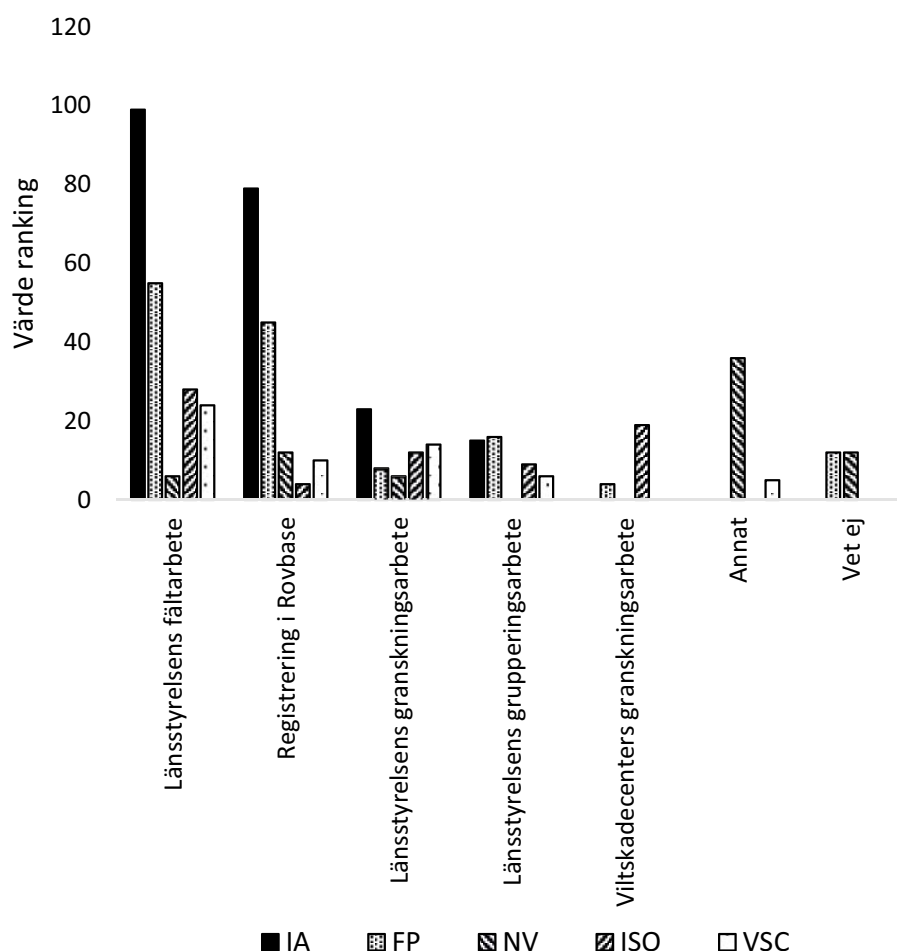
Fem av grupperna fick frågor om vid vilka olika moment man tror att risken för fel är störst.

Risken för att fel ska uppstå, anses av inventeringsansvariga, fältpersonal, VSC och inventeringssamordnare i samebyar, vara störst vid länsstyrelsernas fältarbete och vid registreringen i Rovbase.

NV har främst svarat *annat* och anser att den mänskliga faktorn, stora geografiska skillnader i landet, olika tolkning av kriterier samt otillräcklig granskning av inventeringsdata, är de tillfällen då riskerna för fel är störst.

Inventeringssamordnare samebyar har i webbenkäten svarat att de anser risken för fel vara störst vid länsstyrelsernas och VSC:s gransknings- och grupperingsarbete, (se figur 36).

Under vilka aktiviteter bedömer du det är störst risk för att fel kan uppstå under inventeringsarbetet? Med fel avses observationer med felaktiga bedömningar eller felaktiga grupperingar i Rovbase i förhållande till gällande metodik.

Figur 36. Risken för att fel kan uppstå under inventeringsarbetet bedöms av de flesta vara störst vid länsstyrelsernas fältarbete och vid registrering i Rovbase.

Orsakerna till att fel kan uppstå, anses av inventeringsansvariga och fältpersonal främst vara slarv och okunskap om metodiken. Flera poängterar i kommentarerna att slarv hör ihop med tidsbrist och att brist på snö och undermåliga dokumentationer i fält också kan vara orsaker till att det blir fel, (se figur 37). Inventeringssamordnare i samebyar har vid intervjuer angett tidsbrist som

främsta orsak. Slarv, tidsbrist och okunskap om metodiken har även fältpersonal och inventeringssamordnare samebyar angett som främsta orsaker i webbenkäten.

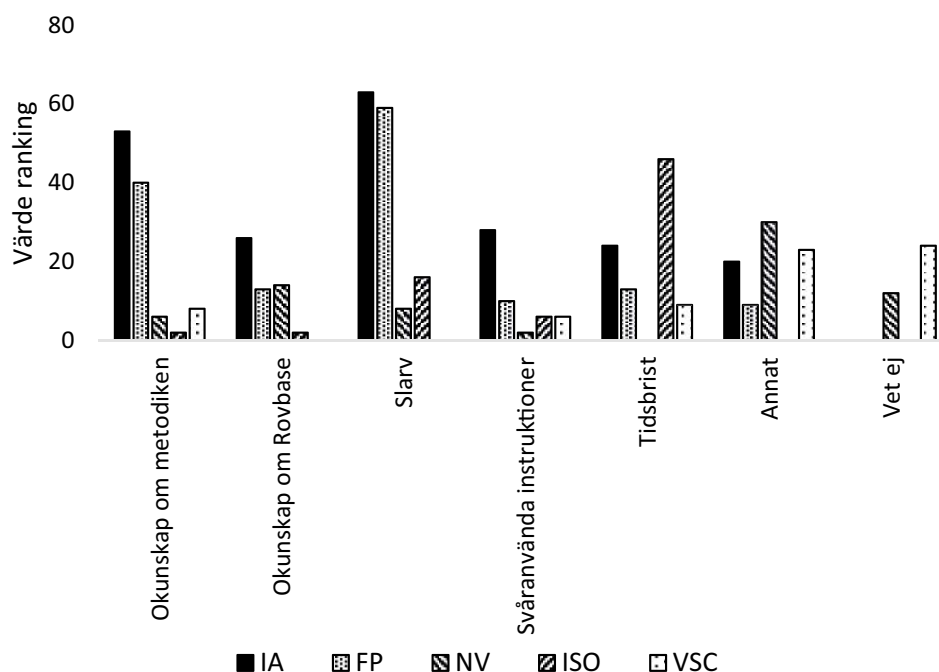
VSC har främst angett *annat* som orsak, där man poängterar vikten av att ha kompetent och engagerad personal. Det vanligaste felet är att man lägger in för lite uppgifter i Rovbase. Risken för fel ökar också då det är många olika personer som arbetar, vilket innebär att kriterier kan tolkas på olika sätt av respektive individ.

NV menar att naturen är en föränderlig miljö och då landet ser så olika ut i norr och söder, kommer det alltid att finnas en risk för att fel kan uppstå eftersom det även är bedömningar som ska göras av olika personer. Man anser också att det kan göras olika tolkningar av instruktioner och att en viss metod då kan bli en sanning i enbart det län man själv arbetar. Införandet av de olika kvalitetssäkringsstegen gjordes för att minimera risken för fel och göra systemet säkrare. De fel som uppstår måste korrigeras på länsstyrelsenivå och länsstyrelserna behöver få återkoppling av vad som blivit fel. Kvaliteten på inventeringarna måste byggas från grunden, det vill säga vid fältarbetet.

VSC har angett problem med att instruktionerna inte är tydliga gällande grupperingar och att det inte finns möjlighet att i Rovbase spåra hur länsstyrelserna har valt att gruppera från fall till fall. Det är exempelvis öppet för att gruppera löpande i tidsordning eller i efterhand från ett godtyckligt väderstreck. I flera fall finns även möjlighet att välja vilken gruppering en observation ska föras till.

NV poängterar att de har det slutliga ansvaret för rovdjursinventeringen. Metoder, instruktioner och uppdragsbeskrivningar ska vara så tydliga att risken för fel minimeras. Det finns flera steg i kvalitetssäkringarna och oavsett på vilken nivå felen uppstår är NV ansvariga. VSC liksom Rovdata i Norge, ska vara en oberoende granskningspart för att garantera att det som ligger i Rovbase och det som ligger till grund för fastställandet av inventeringsresultatet är rätt.

Vilka skäl tror du är viktigast till att fel kan uppstå under inventeringsarbetet. Med fel avses observationer med felaktiga bedömningar eller felaktiga grupperingar i Rovbase i förhållande till gällande metodik.

Figur 37. Inventeringsansvariga och fältpersonal tror att okunskap om inventeringsmetodik och slarv är de främsta skälen till att fel kan uppstå under inventeringen. Inventeringssamordnare i samebyar tror att tidsbrist är främsta skälet medan VSC och NV främst har angett andra skäl.

UPPTÄCKS OCH ÅTGÄRDAS FELAKTIGA REGISTRERINGAR UNDER INVENTERINGSARBETET, FRÅGA 32–33

Samtliga i grupperna inventeringsansvariga, fältpersonal och VSC bedömer att alla fel som uppstår under inventeringsarbetets gång upptäcks tack vare granskningssystemets olika steg. De flesta i samtliga svarsgrupper har dessutom svarat att de anser att fel som uppstår även korrigeras då de upptäcks.

Inventeringsansvariga och fältpersonal har i kommentarerna angett att fel rättas till när de upptäcks, antingen av fältpersonalen själva eller i dialog med inventeringsansvarig men att alla fel kanske inte går att rätta till för att det är för sent. Flera inventeringsansvariga och fältpersonal menar också att eftersom samarbetet med VSC är etablerat och väl fungerande, så är det enkelt att rätta till fel som VSC upptäcker.

I kommentarerna har respondenterna från VSC svarat olika när det gäller hur de uppfattar om de har mandat att själva gå in och ändra felaktigheter i Rovbase. Några uppger att VSC inte kan göra ändringar utan bara påpeka eventuella felregistreringar för länsstyrelserna medan andra uppger att VSC går in och ändrar i felaktiga registreringar som påverkar inventeringsresultaten. Övriga observationer granskas inte. Att det inte finns någon logg i Rovbase,

där man kan se vad som ändrats eller vilka som ändrat i registreringarna är en brist, menar VSC. De anser även att användandet av Rovbase har förändrats från det ursprungliga syftet att endast innehålla inventeringsdata och att databasens syfte måste definieras och kvalitetssäkringssystemet vid behov ändras. Granskningarna av lodjursdata i Sverige har skett genom stickprov vid uppsamlingstillfällen under säsong eller på direkt önskan från länsstyrelserna. VSC har dock inte haft möjlighet att låsa observationer eller spåra ändringar under säsong vilket inneburit att en granskad och godkänd observation kunnat ändras efter granskning. Sammantaget innebär detta att det ibland varit försent att ändra eller komplettera uppgifter om fel eller brister upptäcks.

Flera från NV uppfattar att alla fel inte upptäcks och att det finns fel, som inte är rättade. Sverige och Norge arbetar på olika sätt både när det gäller arter och hur man granskar registreringarna. Granskningen av lodjursdata har skett så sent att det inte funnits möjlighet att vid behov inhämta fler uppgifter, då inventeringsperioden tagit slut. Vid järvinventeringen har granskningen skett löpande, vilket gjort att fel kan upptäckas och åtgärdas under inventeringsperioden. Rovdata i Norge granskar data efter säsongens slut och menar att man inte ska använda data under säsong för att styra planering av det fortsatta arbetet.

Korsvis granskning Sverige-Norge

Som en del i denna utvärdering, gjordes en korsvis granskning, där nationella kvalitetssäkrare för lodjur och järv i Sverige respektive Norge, fick i uppdrag att granska data från grannlandet. Syftet var att ta reda om bedömningarna för lodjurs- och järvobservationer, som ingick i grupperingar, uppfyllde kriterierna och hade bedömts på samma sätt, se kapitel ”6.2.2 Korsvis granskning av inventeringsdata för lodjur och järv i Sverige och i Norge”.

VILKA ÅTGÄRDER VORE VIKTIGAST FÖR ATT MINSKA RISKEN FÖR ATT FEL UPPSTÅR, FRÅGA 34

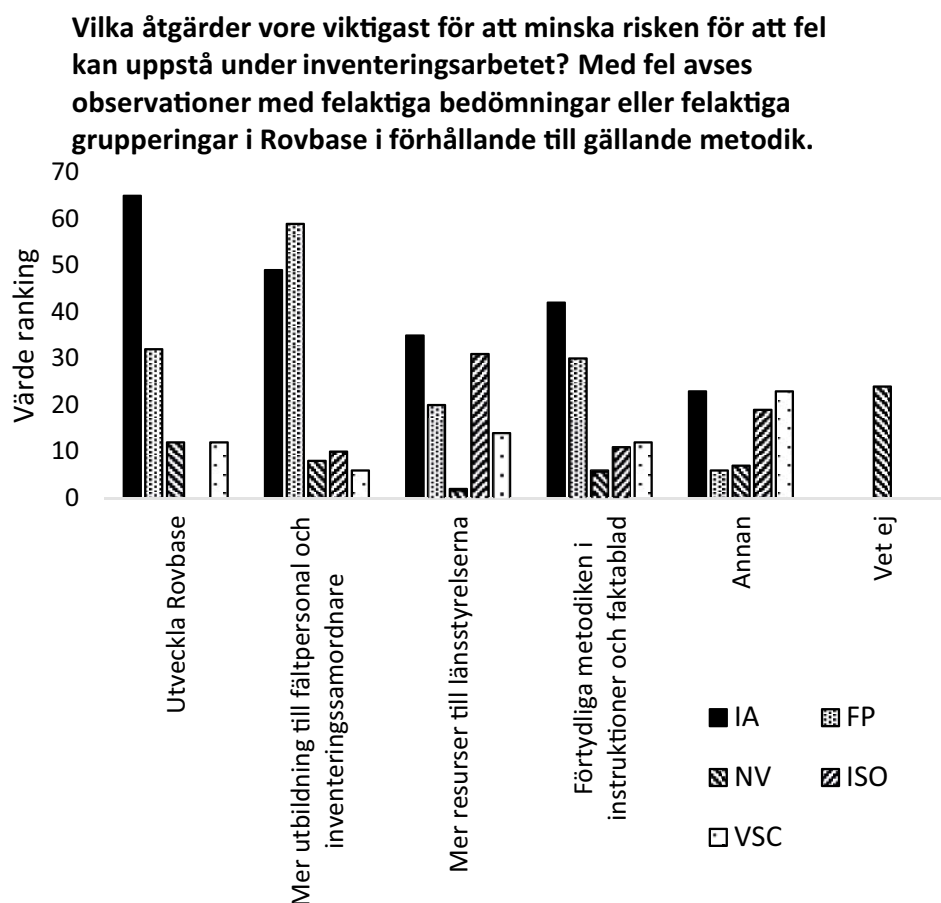
För att minska risken för att fel ska uppstå, anser en majoritet av de inventeringsansvariga att den viktigaste åtgärden är att utveckla Rovbase. De har i andra hand svarat att det behövs mer utbildning till inventeringsansvariga och fältpersonal, vilket även fältpersonalen själva vid intervjuerna har angett som den viktigaste åtgärden. Fältpersonalens webbresponenter har svarat att mer resurser till länsstyrelserna är den viktigaste åtgärden. En majoritet i samtliga grupper har på en tidigare fråga svarat att instruktioner och faktablad är lätta att förstå och att det inte finns utrymme för egna tolkningar. Trots det, så anser inventeringsansvariga och fältpersonal att en av de viktigare åtgärderna för att minska risken för fel, är att förtydliga metodiken i instruktioner och faktablad.

Majoriteten av inventeringssamordnare i samebyar anser att mer resurser till länsstyrelserna och till samebyarna är de viktigaste åtgärderna, (se figur 38).

Bland de många kommentarerna till denna fråga från respondenter i alla grupper, framhålls det främst av länsstyrelsepersonal, att inventeringen av järv i nuvarande form är mycket resurskrävande. En övergång till spillningsinventering med hjälp av DNA skulle minska risken för fel och ta mindre resurser i anspråk.

VSC har kommenterat att det behövs bättre återkoppling till länsstyrelserna när det gäller exempelvis att uppnå bättre täckning av areal vid inventeringarna i länen. Vägledning och återkoppling borde kunna öka motivationen att så långt som möjligt inventera hela länet. VSC uppger också att resurser och förväntningar behöver anpassas till vad som ska göras.

NV anser att de måste ta ansvaret de faktiskt har enligt förordningen (2009:1263). Det behövs bättre kontroller under inventeringens gång, vid varje kvalitetssäkringssteg och alla berörda måste veta vad de ska göra. Kontrollerna får inte vara personberoende för då blir granskningssystemet för sårbart. Det bör vara tvingande fält i Rovbase så att den som registrerar inte kan hoppa över vissa fält och det behövs en logg så att det syns vem eller vilka som ändrat i registreringar, inte bara namnet på den som senast sparat en registrering. Vidareutbildning och kalibrering av länsstyrelsepersonal anser NV också vara viktiga faktorer för att minska risken för fel. Det ska vara lätt att göra rätt!

Figur 38. Svaren på vilka åtgärder man anser vara de viktigaste för att minska risken för fel, varierar mellan grupperna.

ROVBASES FÄLTAPP

Genom ett samarbetsprojekt mellan NV och SNO i Norge, har användare av Rovbase sedan en tid tillbaka möjlighet att dokumentera sitt inventeringsarbete i en app för Android-telefoner, FältAppen. Syftet med appen är att minska tiden som används för dokumentationen av fältarbetet och underlätta för fältpersonalen att producera korrekta data. En första version av appen togs i bruk i februari 2017.

Många inventeringsansvariga och fältpersonal samt VSC har kommenterat att man har hög tilltro till att FältAppen kommer att underlätta fältarbetet och minska risken för att fel uppstår.

Även Miljødirektoratet och SNO anser vid gruppmötet att FältAppen kan minska risken för att fel uppstår. Viktigt är dock att fältpersonal och inventeringsansvariga är medvetna om att registreringar som görs i fält måste slutföras via Rovbases webbsida, innan registreringen går in i systemet. Missas detta kan observationer bli ”hängande” i systemet.

Figur 39. Järvspår på fjällsida. Foto: Länsstyrelsen i Jämtlands län/Jessica Backeryd

6.2.2 Korsvis granskning av inventeringsdata för lodjur och järv i Sverige och i Norge

Eftersom inventeringarna av rovdjur bygger på att vissa kriterier ska uppfyllas vid observationer, finns det utrymme för olika bedömningar beroende på vem som är observatör. För att minska risken för att olika bedömningar görs, innehåller systemet flera olika kontrollstationer innan en observation eller gruppering fastställs i Rovbase. Som ett led i utvärderingen har en korsvis granskning gjorts, där nationella kvalitetssäkrare för lodjur och järv i Sverige anställda vid VSC granskat data i Norge. På motsvarande sätt har nationella kvalitets-säkrare anställda vid Rovdata i Norge granskat data i Sverige.

För lodjur undersöktes 100 slumpade observationer som registrerats som dokumenterad eller bedömd som säker i Rovbase och som ingått i gruppering under inventeringssäsongen 2017/2018 i respektive land. Undersökningen gjordes utifrån att observationerna klassificerats enligt kriterierna, att dokumentationen var möjlig att kontrollera av en tredje part och om denna part gjort samma bedömning. I tillägg till detta slumpades 100 observationer av grupper (fler än en individ) av lodjur fram. Av dessa observationer granskades de som hade bedömning dokumenterad/bedömd som säker men som inte tagits med i gruppering, samt skälen till att de inte ingick i gruppering. Slutligen undersöktes 30 grupperingar, som slumpats fram, utifrån att särskiljning från andra grupperingar skett enligt kriterierna och om samma bedömning gjorts.

På motsvarande sätt granskades 100 järvföryngringar som registrerats i respektive land under inventeringen 2017. För svenskt data undersöktes 50 slumpade föryngringar som bedömts dokumenterad/bedömd som säker och 50 slumpade föryngringar med bedömning osäker/ingen föryngring. För norskt data undersöktes alla föryngringar med bedömningen dokumenterad/bedömd som

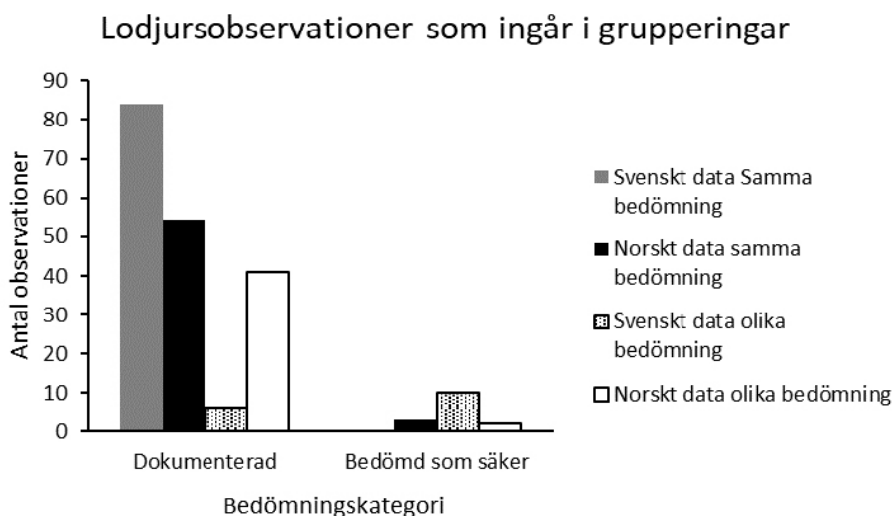
säker eftersom antalet sådana observationer var lägre än 50. Därefter slumpades resterande poster bland föryngringar med bedömningen osäker/ingen föryngring, för att uppnå totalt 100 granskningar. Undersökningarna gjordes utifrån att bedömningar skett enligt kriterierna och var möjliga att kontrollera av en tredje part.

Resultat från den korsvisa granskningen

Lodjur

För bedömningar av observationer av familjegrupper lodjur, som ingår i grupperingar, fanns det skillnader mellan länderna. De bägge granskarna gjorde samma bedömning av svenska observationer i över 90 procent av de observationer som klassificerats som dokumenterade, (se figur 40). Däremot gjorde de endast samma bedömning i 56 procent av de observationer som klassificerats som dokumenterade i Norge. Ser man till observationer som registrerats som bedömd som säker gjordes olika bedömningar för alla de tio svenska poster som analyserades. För norska poster gjordes samma bedömning för tre av fem genomgångna poster. Det visade sig dock att skillnaden i bedömning i princip endast avser gränsdragningen mellan dokumenterad och bedömd som säker och inte mellan dessa två kategorier och de övriga kategorierna osäker, felaktig samt kan inte bedömas. Eftersom både kategorierna dokumenterad och bedömd som säker ingår i grupperingar som ligger till grund för inventeringsresultatet, bör dessa skillnader i bedömningar inte påverka kvaliteten på resultatet eller antalet funna familjegrupper. Det är däremot olyckligt att det är så pass stora skillnader utifrån en önskan om spårbarhet för tredje part.

Grupperingar av lodjursobservationer har bedömts lika i båda länderna. För svenskt data gjordes samma bedömning av de bägge granskarna för alla 30 granskade grupperingar och för norskt data gjordes samma bedömning för 29 av 30 granskade grupperingar.

Figur 40. Figuren visar om samma eller olika bedömningar gjorts för 100 lodjursobservationer som ingår i grupperingar, såväl i Sverige som i Norge. Observationerna redovisas för respektive klassificering, dokumenterad och bedömd som säker.

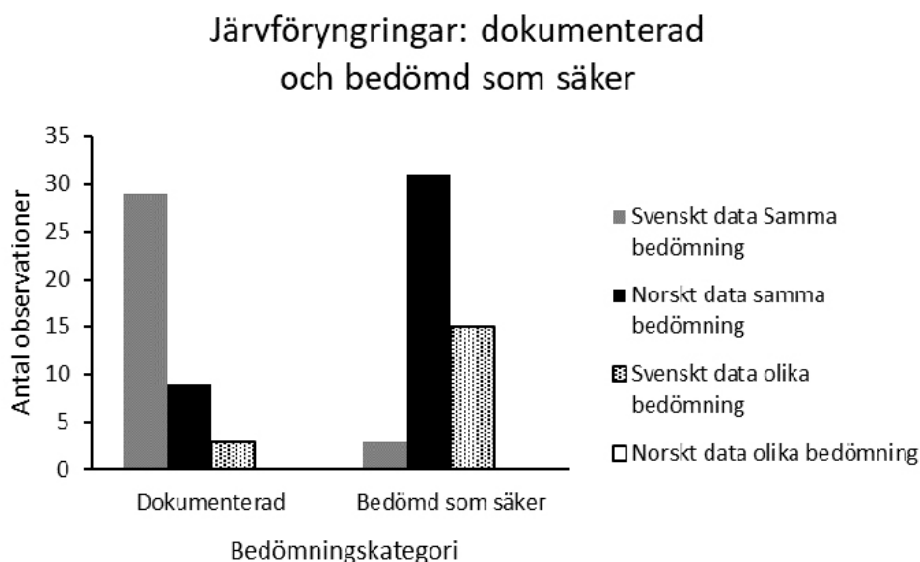
Järv

Vid en jämförelse av de båda ländernas bedömningar av järvföryngringar, visade det sig att för norska data bedömdes få föryngringar på olika sätt. För svenska data gjordes olika bedömningar för tre av 32 dokumenterade föryngringar och för så mycket som 15 av 18 föryngringar som bedömts som säkra, (se figur 41). Utifrån den norska bedömningen skulle dessa ha klassificerats som osäkra eller ingen föryngring.

För föryngringar klassificerade som osäker respektive ingen föryngring, gjordes olika bedömningar i tio av 46 observationer som bedömts som ingen föryngring.

För särskiljning av järvföryngringar fanns bara ett fall i Norge. I detta fall gjorde båda granskarna samma bedömning. I de tio fall av särskiljning som påträffades i svenska data gjordes olika bedömningar i åtta av fallen varav tre avsåg observationer som klassificerats som dokumenterad eller bedömd som säker.

Skilda bedömningar av järvföryngringar är mer problematiska än de skilda bedömningar som gjordes av familjegrupper av lodjur. Skälet är att de olika bedömningarna av järv, såväl av observationer som vid särskiljning, är av sådant slag att de leder till att inventeringsresultatet skulle bli annorlunda beroende på om granskningen gjorts i Sverige eller Norge. En sådan effekt på inventeringsresultatet uppkommer däremot inte på grund av de skillnader i bedömning som påträffats för lodjursobservationer.

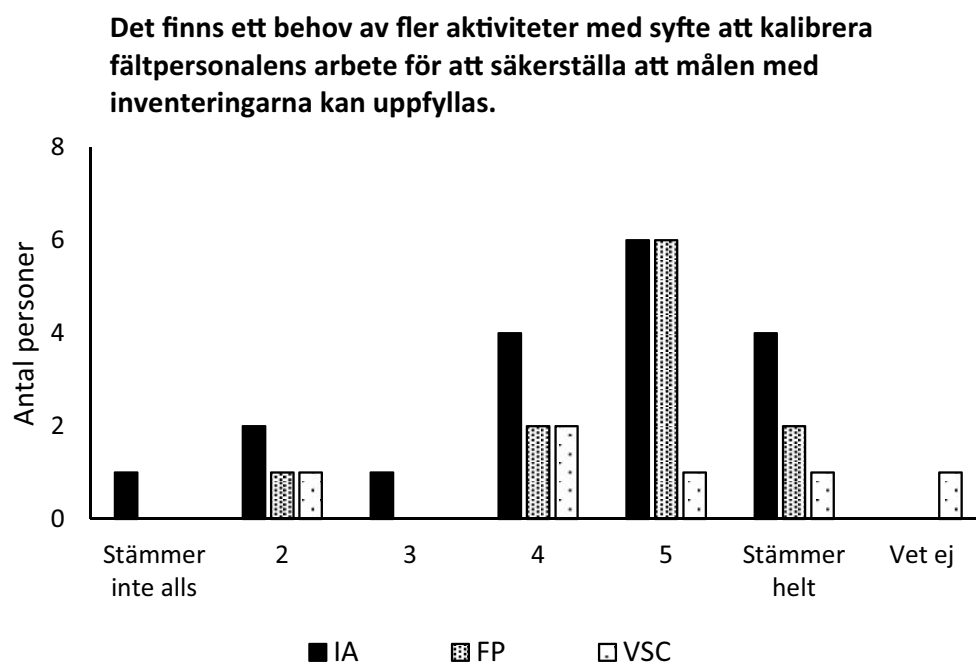

Figur 41. Figuren visar om samma eller olika bedömningar gjorts för 50 järvföryngringar, såväl i Sverige som i Norge. Observationerna redovisas för respektive klassificering, dokumenterad och bedömd som säker.

BEHOV AV KALIBRERING AV FÄLTPERSONALENS ARBETE, FRÅGA 35

Fältpersonal vid länsstyrelserna måste ha en godkänd kvalitetssäkringsutbildning för inventering och kvalitetssäkring av observationer av stora rovdjur, samt utbildning och behörighet att registrera i Rovbase, för att kunna arbeta med rovdjursinventeringar.

Inventeringsansvariga, fältpersonal samt VSC fick frågan om man anser att det finns behov av att kalibrera fältpersonalens arbete. De flesta i alla tre svarsgrupperna anser att detta behövs, (se figur 42). Några inventeringsansvariga uppger att det till viss del redan görs inom respektive län i södra förvaltningsområdet. Många inventeringsansvariga och fältpersonal anger i kommentarerna att det skulle behövas kalibrering mellan län, då det sannolikt skiljer sig åt hur man arbetar. Flera har kommenterat att kalibrering måste styras upp från centralt håll, om det ska bli av. Bland kommentarerna anges också att det är märkligt att det ges en grundutbildning i kvalitetssäkring men att det sedan inte sker någon uppföljning. Besiktningsmän för viltskador erbjuds kontinuerligt arrangerade vidareutbildningskurser, men inte rovdjursinventerare.

Figur 42. En majoritet av respondenterna, inklusive fältpersonalen själva, anser att det behövs fler aktiviteter för att kalibrera arbetet.

VIKTEN AV ÅRLIGA INVENTERINGS /UTVÄRDERINGSMÖTEN, FRÅGA 36–37

Nästan alla respondenter anser att VSC:s årliga utvärderingsmöten är viktiga sammankomster för att säkerställa att målen med inventeringarna uppnås. Flera inventeringsansvariga och flera från NV anser dock att det ibland är för mycket fokus på det som varit och att man ibland fastnar i detaljer om vad som skett länsvis. Det är viktigt att träffas men vore värdefullare att prata framtid och utveckling vid mötena. Några påpekar också att det kanske inte är nöd-

vändigt att träffas varje år, utan att vartannat år skulle räcka samt att geografisk placering av mötena bör vara genomtänkt för bästa möjliga uppslutning.

Att de årliga skandinaviska inventeringsmötena är viktiga för att säkerställa att målen med inventeringarna kan uppfyllas, anser både de flesta inventeringsansvariga och VSC.

Flera inventeringsansvariga påpekar vikten av att träffas mellan länderna för att hålla sig informerad om vad som pågår och att kunna delta i metodutvecklingar och annat förändringsarbete. VSC poängterar vikten av att ha ett genomtänkt program vid mötena. Att bara träffas och redovisa olika resultat anser man inte vara meningsfullt.

6.2.3 Sammanfattning – mål, metodik och kvalitetssäkring

Uppnås målen med dagens inventeringsmetoder för:

Björn

Sammantaget anser en majoritet i svarsgrupperna fältpersonal, VSC, NV och SJE, att nuvarande inventeringsmetoder för björn gör att målen kan uppnås medan inventeringssamordnare samebyar och några inventeringsansvariga inte anser det.

Inventering av björn ska ske oftare än vart femte år och områden i främst fjällvärlden, där få eller inga människor vistas, missas vid inventeringarna anser inventeringssamordnare i samebyar.

Järv

Sammantaget anses inte nuvarande inventeringsmetoder för järv fungera tillfredställande så att målen med inventeringarna kan uppnås. Främst länsstyrelserna efterfrågar alternativa inventeringsmetoder då nuvarande metoder anses vara anpassade till inventering i fjällmiljö och inte i skogsmiljö. Många anser att inventeringen är alltför väderberoende och länsstyrelsepersonal framför att man med nuvarande metoder, främst gällande lyeinventering med hjälp av kameror, riskerar att utsätta järvhonor för störningar så att de flyttar med sina ungar, ibland flera gånger. Sedan några år tillbaka är DNA-analyser en allt viktigare del i inventeringsarbetet för järv. Det finns hos många en tilltro till att inventering med hjälp av DNA skulle förbättra möjligheterna att nå målen med inventeringen och att det skulle vara mer kostnadseffektivt samt underlätta inventering av järvar i skogslandskapet.

Lodjur

Inventeringarna anses överlag fungera bättre i renskötselområdet än i landets södra delar. Dock lyfter många respondenter att nuvarande metod för särskiljningar i både norr och söder inte fungerar bra. I södra delarna av landet framkommer svårigheter vid inventeringen främst på grund av snöbrist vissa år och för att avståndskriterierna inte är anpassade till verkligheten. Främst SJE, anser också att bytestäthetskartorna är baserade på inaktuella data, alldeles för "grovkorniga" och att det behövs bättre kunskap om lodjurshonors rörelsemönster i fler delar av Sverige.

Varg

De flesta i alla grupper utom i webbenkäten för inventeringssamordnare i samebyar, anser att målen med inventeringarna uppnås med nuvarande metoder. Inga kommentarer som ytterligare kan förklara svaren från inventeringssamordnare i samebyar har lämnats.

Kungsörn

Svaren varierar i grupperna. Inventeringen är resurskrävande och i flera län är det problem med att de ornitologer som inventerar inte gärna delar med sig av sina resultat. Inventeringssamordnare i samebyar är mycket kritiska, de får ingen information och har ingen insyn i inventeringarna.

ALLA ARTER

En majoritet av respondenterna i samtliga grupper utom inventeringssamordnare i samebyar, anser att resultaten från inventeringarna av alla arter främst kan användas för uppföljning av mål för stammarnas status och utvecklingen, samt som underlag för myndigheternas beslut om jakt.

Användningen av viltkameror har ökat mycket de senaste åren och används nu i alla rovdjursförvaltningsområden.

Inventeringsmetodik och instruktioner för de olika arterna anses av de flesta både vara lätta att förstå och inte ge utrymme för egna tolkningar. Många i de olika grupperna påpekar dock att det är rörigt med så många olika dokument, att texterna i instruktioner och faktablad är för långa och ibland röriga, att språket borde ses över och det finns önskemål om en sammanfattande inplastad fälthandbok, en sorts lathund.

De flesta inventeringsansvariga, fältpersonal, VSC och SJF anser att de enskilda tjänstemännens personliga engagemang och kompetens, samt ekonomiska resurser, är de faktorer som har störst effekt för hur väl inventeringsarbetet uppfyller målen. Inventeringssamordnare i samebyar rankar samebyarnas engagemang som den viktigaste faktorn och Sametinget anser att svåra väderförhållanden i renskötselområdet ibland kan omöjliggöra kvalitetssäkring.

En korsvis granskning av inventeringsdata för lodjur och järv i Sverige och Norge gjordes. Resultaten visade att det gjordes olika bedömningar mellan länderna för främst en hög andel av järvobservationerna. De olika bedömningarna av järv, såväl av observationer som vid särskiljning, är av sådant slag att de leder till att inventeringsresultatet skulle bli annorlunda beroende på om granskningen gjorts i Sverige eller Norge.

Risken för att fel kan uppstå vid inventeringsarbete, anses av de flesta respondenterna vara vid länsstyrelsernas fältarbete och vid registreringen i Rovbase.

Både NV och VSC poängterar vikten av spårbarhet i Rovbase, det måste finnas en logg där man kan se vad och vilka som ändrat i registreringarna.

I kommentarerna har VSC svarat olika när det gäller hur de uppfattar om de har mandat att själva gå in och ändra felaktigheter i Rovbase. Några uppger att VSC inte kan göra ändringar utan bara påpeka eventuella felregistreringar

för länsstyrelserna medan andra uppger att VSC går in och ändrar i felaktiga registreringar som påverkar inventeringsresultaten.

NV anser att eftersom det finns konkreta exempel på att så olika bedömningar gjorts vid den korsvisa granskningen av data från Sverige respektive Norge, tyder det på ett kvalitetssäkringssystem som inte fungerar fullt ut.

Inventeringsansvariga, fältpersonal och inventeringssamordnare i samebyar anser att slarv (ibland kopplat till tidsbrist), okunskap om metodiken samt brist på snö, är de främsta skälen till att fel kan uppstå. VSC har poängterat vikten av att ha kompetent och engagerad personal vid inventeringarna. NV menar att metoder och instruktioner ska vara så bra att risken för fel minimeras. Rovbase måste också ha fler tvingande fält vid registreringar för att man inte ska missa att fylla i vissa uppgifter. Det finns flera steg i kvalitetssäkringarna och oavsett på vilken nivå felen uppstår är NV ansvariga men de fel som uppstår måste korrigeras på länsstyrelsenivå och länsstyrelserna måste få återkoppling av vad som blivit fel.

De flesta tycker att det finns ett behov av att kalibrera fältpersonalens arbete, främst att regelbundet träffas över länsgränserna samt att vidareutbildning bör erbjudas. Flera har kommenterat att sådana utbildningar måste styras upp från centralt håll för att det ska bli av.

6.3 Samverkan

I Sverige ansvarar länsstyrelserna för att planera, genomföra, dokumentera och sammanställa länens rovdjursinventeringar. De samarbetar med samebyar och ideella organisationer som SJF och Kungsörnsgrupperna. Enligt NV:s föreskrifter (NFS 2007:10), ska inventeringsarbetet ske i samråd mellan länsstyrelsens inventeringsansvarige och fältpersonal, samt samebyarnas och organisationernas inventeringssamordnare.

VSC granskar länsstyrelsernas inventeringar och NV är ytterst ansvariga för att fastställa de nationella inventeringsresultaten varje år. Sedan 2013 är målet att inventering, granskning och rapportering i Sverige och Norge ska ske på samma sätt. En viktig utgångspunkt i det skandinaviska samarbetet har varit att underlätta även för allmänheten att på ett enkelt sätt kunna bidra till inventeringsarbetet.

I avsnittet om samverkan ställdes frågor om hur samarbetet mellan olika aktörer fungerar och i vilken omfattning kontakten sker.

6.3.1 Enkätfrågor 38–54

VILKA DELTAGARE HAR KONTAKT UNDER INVENTERINGSARBETET OCH I VILKEN OMFATTNING, FRÅGA 38

Det är många aktörer inblandade i inventeringssystemet för rovdjur. Figur 43 nedan visar en översiktlig bild av vilka som samverkar inom inventeringarna.

Respondenterna i samtliga svarsgrupper fick svara på frågan om i vilken omfattning de själva anser sig ha kontakt med de andra aktörerna under inventeringsarbetet.

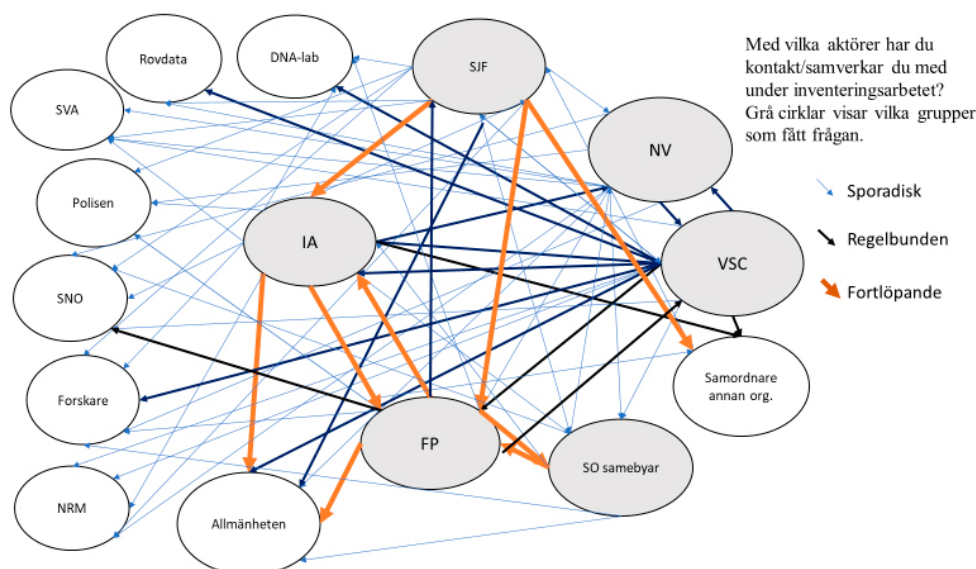
Pilarnas riktning illustrerar den egna uppfattningen av hur mycket kontakt man har med andra aktörer. Exempelvis anser SJF att man har fortlöpande kontakt med IA (pil från SJF till IA för fortlöpande kontakt), medan IA anser att man bara har sporadisk kontakt med SJF (pil från IA till SJF för sporadisk kontakt).

Pilarna i figur 43 betyder följande:

Sporadisk= kontakt någon enstaka gång under inventeringsperioden.

Regelbunden= kontakt ett flertal gånger under inventeringsperioden.

Fortlöpande= kontakt varje vecka under inventeringsperioden.

Figur 43. Översiktlig bild av vilka aktörer som samverkar i inventeringssystemet och i vilken omfattning de själva anser att samverkan sker. Ju kraftigare pilar desto tätare kontakt.

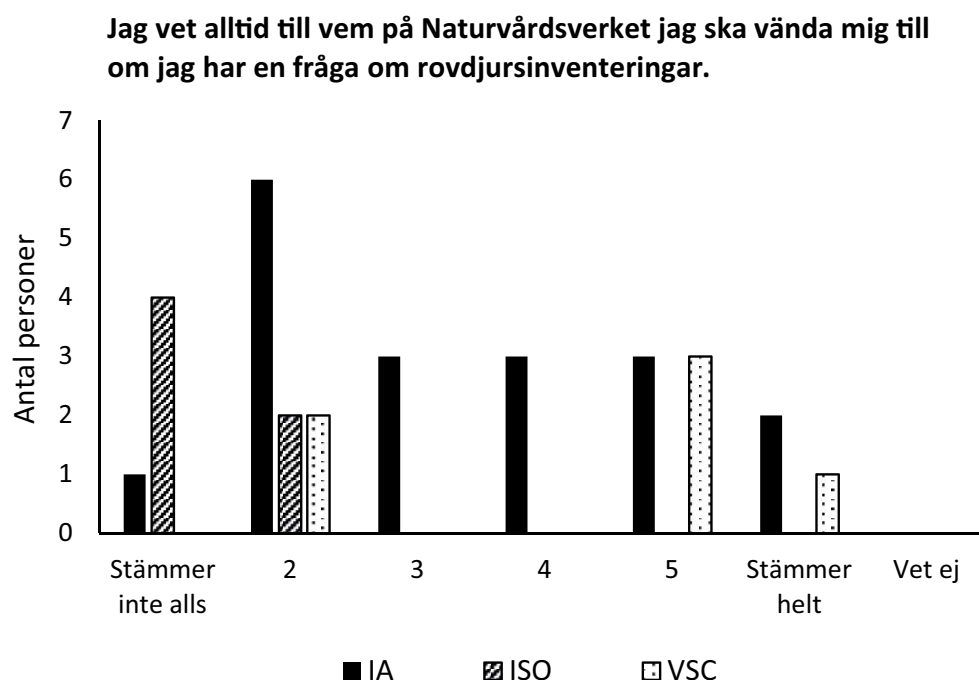
De olika aktörernas uppfattning om graden av samverkan överensstämmer i många fall, dock inte alla. SJF anser sig ha fortlöpande kontakt med inventeringsansvariga och fältpersonal, medan dessa bara anser sig ha sporadisk kontakt med SJF under inventeringsarbetet. VSC anser sig ha regelbunden kontakt med Rovdata, medan de bara anser sig ha sporadisk kontakt med VSC.

KONTAKT OCH SAMARBETE MED NATURVÅRDSVERKET, FRÅGA 39 OCH 48

En majoritet av de inventeringsansvariga och samtliga inventeringssamordnare samebyar utom en i webbenkäten, har svarat att de inte vet vem på NV de ska vända sig till vid frågor om rovdjursinventeringar, (se figur 44).

I kommentarerna anges att orsaken är att många inventeringsansvariga inte vet vem som gör vad på NV och att man får leta sig fram för att hitta rätt person att prata med.

Inventeringssamordnare i samebyar har kommenterat att det i första hand är länsstyrelserna de har kontakt med och mycket sällan med NV. Två personer på VSC är osäkra på vilka de ska kontakta på grund av att tidigare handläggare de haft kontakt med har slutat.

Figur 44. En majoritet av inventeringsansvariga och samtliga inventeringssamordnare i samebyar vet inte vem på NV de ska kontakta vid frågor om inventeringarna.

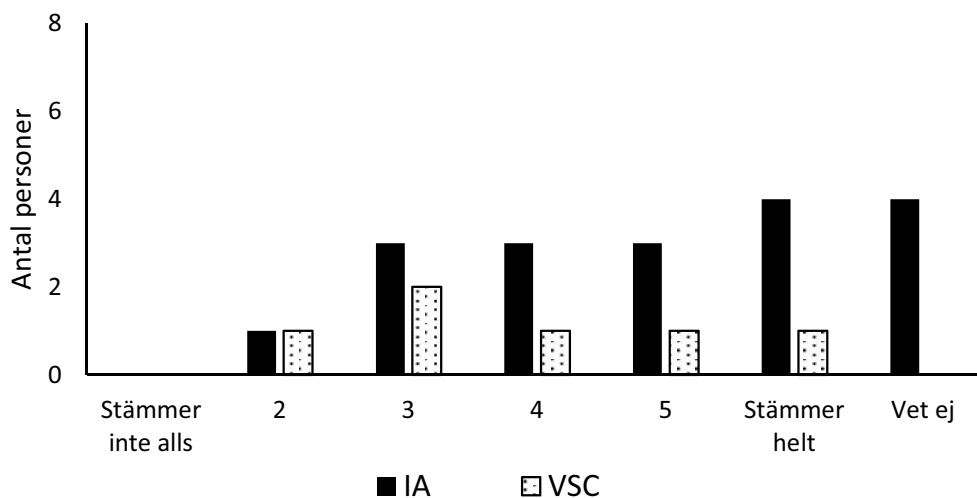
På frågan om hur man anser att samarbetet med NV om rovdjursinventeringar fungerar, har drygt hälften av de inventeringsansvariga svarat att den lilla kontakt man har med NV fungerar bra. Övriga har svarat att man inte anser att samarbetet är bra, alternativt Vet ej. I kommentarerna anges att det främst är envägskommunikation från NV och att man inte tycker att något samarbete finns.

Flera på VSC tycker att det skett en försämring i samarbetet med NV. På senare tid upplever man inte längre att det förs en dialog utan att det främst är envägskommunikation från NV. Samarbetsklimatet har försämrats och VSC känner inte att de är lika involverade längre utan att NV har mer diskussioner med Rovdata än med VSC. Ibland uppfattar man att VSC jämföras med Rovdata vad gäller uppgifter, men vid andra tillfällen så är VSC degraderade till

sekundär part. VSC får till och med känslan av att Rovdata försöker bestämma över VSC, som understryker vikten av att VSC ges samma inflytande som Rovdata. Tidigare var det fyra parter i samverkan; NV, VSC, Miljødirektoratet och Rovdata, som diskuterade sig fram till lösningar. Nu känns det som att det i stället blivit tre parter som kommer fram till hur det ska vara och sedan meddelar VSC.

Det upplevs även vara oklart vilken ambitionsnivå som arbetet ska genomföras på och ibland känner VSC att önskemålen från NV är orimliga i förhållande till resurserna, (se figur 45).

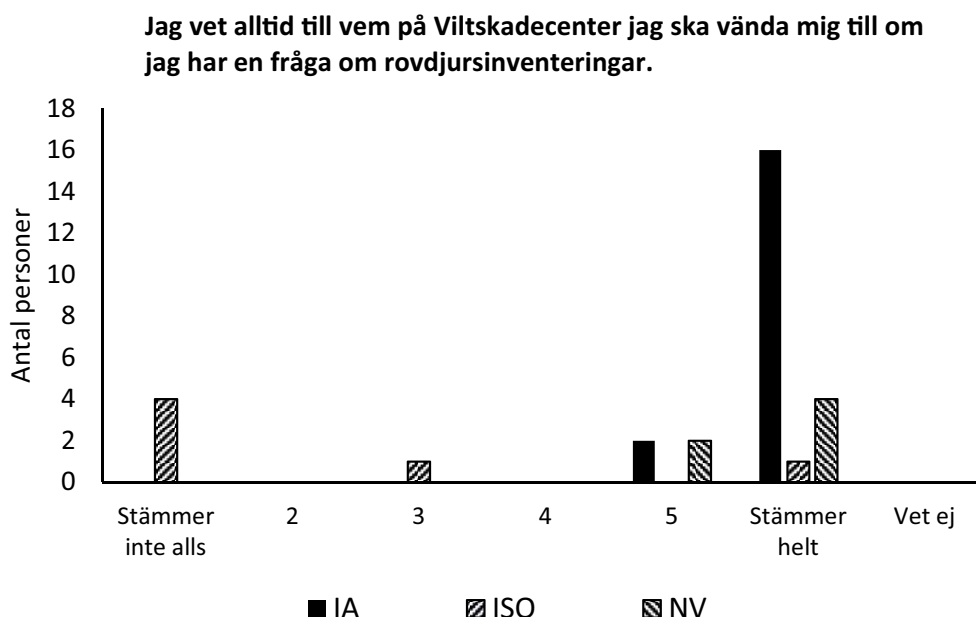
Vi har ett gott samarbete med Naturvårdsverket avseende rovdjursinventeringar.

Figur 45. Drygt hälften av både de inventeringsansvariga och VSC:s respondenter anser att samarbetet med NV om rovdjursinventeringar är bra.

KONTAKT OCH SAMARBETE MED VSC, FRÅGA 40 OCH 47

Samtliga inventeringsansvariga och NV vet vem på VSC de ska kontakta vid frågor om inventeringarna. Inventeringssamordnare i samebyar har angett att de inte vet vem på VSC de ska kontakta, men att det i första hand är länsstyrelserna de har kontakt med och att de sällan eller aldrig har behov av att prata med VSC, (se figur 46).

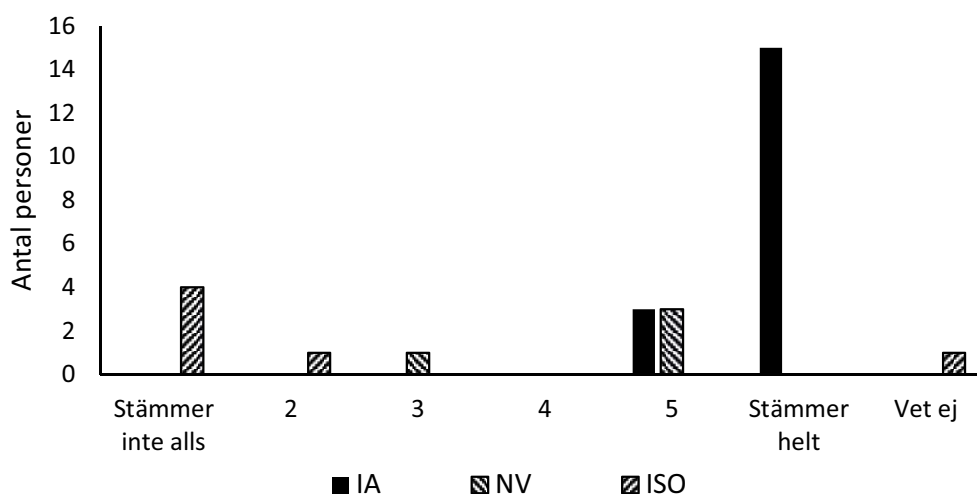
Figur 46. Alla inventeringsansvariga och NV vet vem på VSC de ska vända sig till vid frågor om rovdjursinventeringen. De flesta inventeringssamordnare i samebyar vet inte det.

Samtliga inventeringsansvariga uppger att de har ett gott samarbete med VSC. Flera inventeringssamordnare i samebyar har kommenterat att de inte har behov av någon kontakt med VSC, utan bara med länsstyrelsen, (se figur 47).

NV är uppdragsgivare och finansiär till VSC och vid gruppmötet med NV resonerades det kring hur man kan tolka frågan om att anse sig ha ett gott samarbete. Handlar det om att personer är lätta att få tag i, tillmötesgående, man har en god samtalston vid möten, alla får komma till tals och så vidare. De handläggare på NV som har löpande kontakt med VSC anser att den kontakten överlag fungerar bra.

Det har dock förekommit meningsskiljaktigheter mellan NV och VSC. NV anser att en del leveranser inte har uppfyllt förväntningarna, vilket har haft olika orsaker. NV lägger årligen en halvtidstjänst på beställning och uppföljning av VSC:s leveranser och ett utvecklingsarbete har på senare tid genomförts för att förbättra beställningar och andra förutsättningar.

Vi har ett gott samarbete med Viltskadecenter avseende rovdjursinventeringar.

Figur 47. Alla inventeringsansvariga anser att samarbetet med VSC fungerar bra. Nästan alla inventeringssamordnare i samebyar har svarat att de inte anser det.

SAMARBETE MELLAN LÄNSSTYRELSE R UNDER INVENTERINGEN, FRÅGA 41

Rovdjuren rör sig både över läns- och landsgränser, vilket innebär att kontakt måste ske både mellan länsstyrelserna inom landet och mellan olika myndigheter mellan länder.

Inventeringsansvariga och fältpersonal fick frågan om den egna Länsstyrelsen aktivt samarbetar med andra länsstyrelser under inventeringsarbetet.

Alla inventeringsansvariga utom en har svarat att det sker ett aktivt samarbete men flera har kommenterat att det kan bli ännu bättre. För fältpersonalen varierar svaren, de flesta intervjuade anser att det finns ett aktivt samarbete men i webbenkäten har cirka en tredjedel av fältpersonalen svarat att det inte sker något sådant och flera har kommenterat att samarbetet kan bli bättre.

SAMARBETE MED NORGE, FRÅGA 42 - 43

Sex av Sveriges län gränsar mot Norge och inventeringsansvariga i dessa län fick frågor om hur samarbetet med Norge fungerar. Dels om man aktivt samarbetar med norska SNO under inventeringarna samt om det tydligt är beskrivet vem/vilka som ansvarar för dokumentation av familjegrupper och föryngringar som finns vid riksgränsen till Norge. Den senare frågan fick även fältpersonalen.

Fem av sex inventeringsansvariga uppger att man aktivt samarbetar med SNO vid inventeringarna.

Fyra av sex inventeringsansvariga anser att det är tydligt vem som ansvarar för dokumentation av familjegrupper och föryngringar vid riksgränsen. Fältpersonalens svar varierar, och i webbenkäten har de flesta svarat Vet ej. Bara en av de fyra intervjuade ur fältpersonalen, som arbetar i län som gränsar mot Norge, anser att ansvaret för dokumentation vid riksgränsen är tydligt.

Några av de personer som upplever att ansvaret inte är tydligt undrar om och i så fall var det formella ansvaret för dokumentation vid riksgränsen står beskrivet.

SNO uppger vid gruppmötet att de har haft samverkansavtal med Länsstyrelsen i Norrbotten under år 2017 och att det fungerat mycket bra. SNO har besökt fem föryngringar nära gränsen samt samlat spillning i Padjelanta till DNA-analyser. Ersättning till SNO:s personal gavs per arbetad timme. SNO:s bild är att det finns potential att gå vidare med samverkan. Längst i norr finns sedan länge ett väl utvecklat samarbete mellan SNO, Länsstyrelsen i Norrbotten och finska myndigheter.

SAMARBETE MELLAN LÄNSSTYRELSER OCH SAMEBYAR, FRÅGA 45, 49, 51 OCH 53

I renskötselområdet sker rovdjursinventeringen i stor utsträckning i samarbete med samebyarna. Enligt NV:s föreskrifter (NFS 2007:10), ska inventeringsarbetet ske i samråd mellan länsstyrelsens inventeringsansvarige och fältpersonal, samt samebyarnas inventeringssamordnare.

Enligt Sametingets föreskrifter (STFS 2007:9), ska Sametinget, efter förslag från samebyn, utse och förordna inventeringssamordnare för respektive sameby. Samebyns inventeringssamordnare är kontaktperson gentemot länsstyrelsen. Beroende på hur samebyn är uppdelad har vissa samebyar två inventeringssamordnare.

De fem inventeringsansvariga som arbetar i län med renskötsel fick frågan om man anser att länsstyrelsen har ett gott samarbete med samebyarna i länet och om alla rovdjursobservationer från samebyarnas inventeringssamordnare följs upp. Samtliga inventeringsansvariga och en majoritet av fältpersonalen har svarat att de anser att samarbetet är bra och att alla observationer följs upp. Några inventeringsansvariga och fältpersonal har kommenterat att de gånger samarbetet inte fungerar, så handlar det mer om personliga relationer mellan olika individer.

Figur 48. Samverkan mellan länsstyrelsernas personal och samebyarnas inventeringssamordnare är en viktig del av rovdjursinventeringen i renskötselområdet.

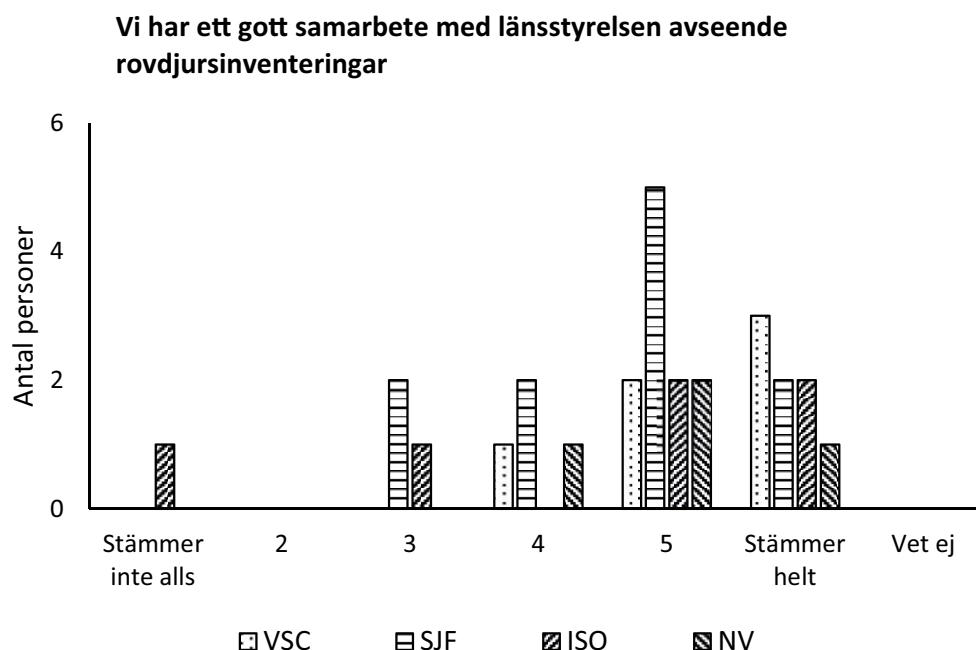
Foto: Länsstyrelsen i Jämtlands län/Jan-Olof Andersson

Inventeringssamordnare i samebyar har svarat på samma fråga; om länsstyrelserna följer upp alla rovdjursobservationer under pågående inventering, som kommer från dem. En majoritet av inventeringssamordnarna har svarat att länsstyrelserna följer upp alla observationer.

När det gäller samarbetet med länsstyrelserna anser de flesta av de intervjuade inventeringssamordnarna i samebyar att det fungerar bra, (figur 49). Av de som svarat på motsvarande fråga i webbenkäten har drygt hälften svarat att de inte anser att samarbetet fungerar bra men dessvärre finns inga kommentarer till svaren.

SAMARBETE MELLAN LÄNSSTYRELSE OCH ANDRA ORGANISATIONER ELLER MYNDIGHETER, FRÅGA 46 OCH 49

De flesta i de fyra grupper som fick frågan om man anser att samarbetet med länsstyrelserna fungerar bra, har svarat att det anser man, (se figur 49). Flera samordnare från SJF påpekar dock att det skiljer sig mellan länen och att det är beroende på vilka arter det gäller. VSC är överlag mycket nöjda med samarbetet, även om det är viss variation mellan länen. NV kommenterar att de är nationellt ansvariga för rovdjursinventeringen och samordnar och finansierar länsstyrelsernas rovdjursinventeringar så det är inte ett egentligt samarbete, utan mera samverkan mellan uppdragsgivare och uppdragstagare. Det löpande samarbetet sker främst mellan länsstyrelserna och VSC men NV har kommenterat att det vore önskvärt med mer direktkontakt med länsstyrelserna, inte alltid bara via cheferna, utan även med inventeringsansvariga och fältpersonal.

Figur 49. De flesta i svarsgrupperna anser att samarbetet med respektive länsstyrelse fungerar bra under rovdjursinventeringarna.

SAMARBETE MED SVA, FRÅGA 50

Inventeringsansvariga, NV och VSC fick frågan om man anser att samarbetet med SVA är bra när det gäller rovdjursinventeringar. De flesta har svarat att man inte har särskilt mycket kontakt men det lilla som är fungerar bra. Flera inventeringsansvariga och VSC har dock kommenterat att det varit ganska rörigt och struligt senaste tiden, att det ibland verkar saknas rutiner för vissa delar och att man inte alltid tycks vara klar över sin roll i systemet.

UPPFÖLJNING AV OBSERVATIONER, FRÅGA 52 OCH 54

Inventeringsansvariga och fältpersonal fick frågan om länsstyrelserna följer upp alla rovdjursobservationer under pågående inventering, som kommer från SJF:s rovdjurskontakter. De flesta i bägge svarsgrupperna anser att alla observationer följs upp. Flera kommenterar att länsstyrelserna numera i högre utsträckning uppmanar jägarna att rapportera observationer i Skandobs.

SJF fick samma fråga; om länsstyrelserna följer upp alla rovdjursobservationer under pågående inventering, som kommer från SJF:s rovdjurskontakter. Drygt hälften av samordnarna har svarat att alla observationer följs upp. Knappt hälften har svarat att det inte sker, med motiveringen att återkopplingen är dålig från länsstyrelserna om de följt upp observationerna eller inte.

6.3.2 Sammanfattning samverkan

Drygt hälften av de inventeringsansvariga anser att den lilla samverkan som sker med NV fungerar bra, medan de övriga i samma grupp inte anser det. Flera uppger att de inte vet vem de ska prata med på NV eller vem som gör vad på myndigheten. I kommentarerna anges att det främst är envägskommunikation från NV och att man inte tycker att något direkt samarbete finns.

Samtliga inventeringsansvariga vet vem på VSC de ska prata med om frågor rörande inventeringen och alla uppger att de har ett gott samarbete med VSC.

Inventeringssamordnare i samebyar anser inte att samverkan med varken VSC eller NV fungerar bra men eftersom det i första hand är länsstyrelserna de har kontakt med så gör det inte så mycket, har flera kommenterat.

Flera på VSC tycker att det skett en förändring i kontakterna med NV och att samarbetsklimatet har försämrats. VSC upplever att från att tidigare ha ansett sig ha varit samarbetspartner till NV, känner de sig numera som en konsult som gör vissa uppdrag till NV. Det upplevs även vara oklart vilken ambitionsnivå som arbetet ska genomföras på och ibland känner VSC att önskemålen från NV är orimliga i förhållande till resurserna.

NV anser att en del leveranser från VSC inte har uppfyllt förväntningarna, vilket har haft olika orsaker. NV lägger årligen en halvtidstjänst på beställning och uppföljning av VSC:s leveranser. På senare tid har dock ett utvecklingsarbete skett för att förbättra beställningar och andra förutsättningar.

Länsstyrelserna uppger att de samverkar aktivt med varandra under inventeringsarbetet, om än i varierande omfattning, men att samarbetet kan bli ännu bättre.

Inventeringsansvariga i de sex län som gränsar mot Norge uppger att samverkan med SNO är bra. De anser också att det är tydligt vem eller vilka som ansvarar för dokumentation vid riksgränsen, vilket dock inte är lika tydligt för fältpersonalen och några undrar var det formella ansvaret för det står skrivet.

SJF anser överlag att samarbetet med länsstyrelserna fungerar bra och att de rovdjursobservationer som kommer under inventeringen, i hög grad följs upp av länsstyrelserna.

Svaren från inventeringssamordnare i samebyar på hur samarbetet med länsstyrelserna fungerar, är mer varierande. Fyra av sex intervjuade anser att samarbetet med länsstyrelsen är bra, medan drygt hälften av webbrespondenterna i samma grupp inte anser att samarbetet fungerar bra.

Kontakten med SVA uppges av inventeringsansvariga och VSC vara ganska liten men det samarbete som finns, anses fungera bra. Dock har flera kommenterat att det varit ganska rörigt och struligt hos SVA senaste tiden och att det ibland verkar saknas rutiner och att man inte alltid är klar över sin roll i systemet.

6.4 Ekonomiska förutsättningar

NV tilldelas årligen statliga medel för bland annat rovdjursinventeringar.

Under 2017 fördelade NV 35 900 000 SEK till länsstyrelserna för den ordinarie inventeringen av lodjur, järv, varg och kungsörn i landet. Ersättningen ska täcka länsstyrelsernas kostnader för inventeringsarbetet.

Inventeringsanslag fördelas till länsstyrelserna utifrån en fastställd fördelningsnyckel som baseras på respektive läns geografiska förutsättningar, som landareal och samebyars betesområden, de föregående tre årens rovdjursförekomst, antal föryngringar samt inventeringsslingor i respektive län under en treårsperiod. Föryngringar av respektive art värderas olika vid fördelningen av pengar, där varg är den art som ger mest pengar följt av järv, lodjur och kungsörn. Länens areal och tidigare års föryngringar är de faktorer som har störst effekt på fördelningen av resurser.

På motsvarande sätt får Sametinget årligen statliga medel att fördela utifrån samebyarnas betesmarksareal, för deras kostnader i samband med inventeringsarbetet. Åren 2017 och 2018 fick Sametinget, förutom de ordinarie inventeringsmedlen, en miljon kronor extra från Naturvårdsverket, att fördela till samebyarna för inventeringsarbetet.

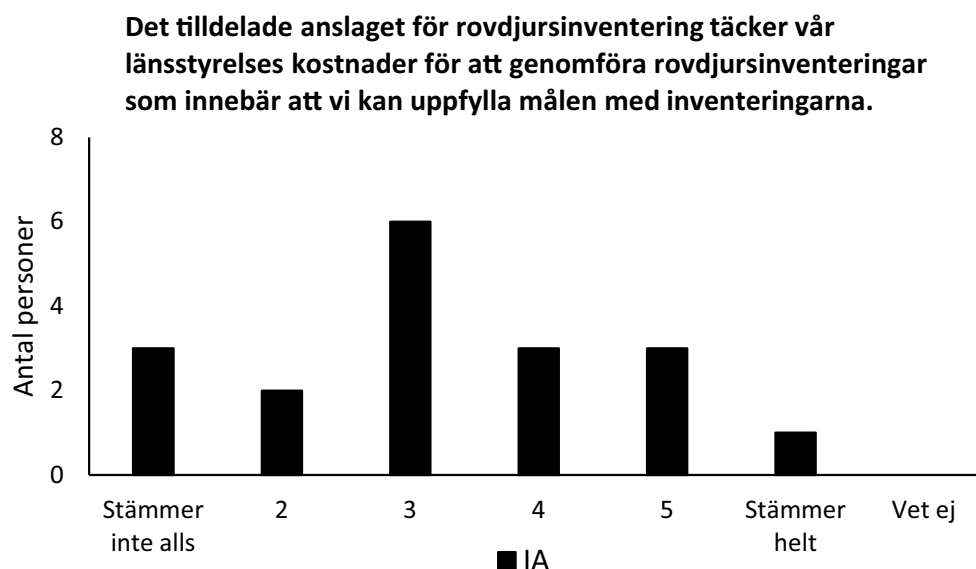
En utförlig beskrivning av resursanvändning vid rovdjursinventering finns i Naturvårdsverkets rapport 6830, "Beskrivning av det skandinaviska inventeringssystemet för stora rovdjur."

6.4.1 Enkätfrågor 55–65

TÄCKER INVENTERINGSANSLAGET KOSTNADERNA FÖR ROVDJUR SINVENTERINGAR, HUR MYCKET TID TAR ÅTERRAPPORTERINGEN OCH ÄR NUVARANDE FÖRDELNINGSNYCKEL BRA, FRÅGA 55–57 OCH 63

Elva av arton inventeringsansvariga, har svarat att inventeringsanslaget inte räcker för att täcka kostnaderna för inventeringen, (se figur 50). Flera påpekar att detta särskilt gäller vid snörika vintrar, då det krävs mycket resurser. Ett flertal respondenter har även kommenterat att medlen inte räcker till för att inventera järv, vilket sker senare på säsongen än för varg och lodjur. Järv är i några län en relativt ny art och inventeringen av varg kräver överlag mycket resurser, ibland på bekostnad av inventeringen av de andra arterna.

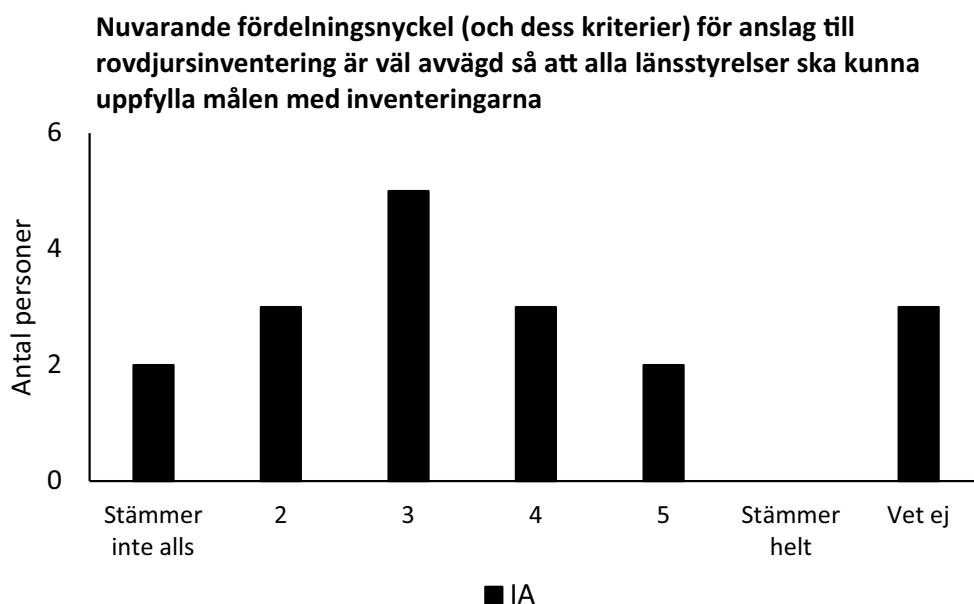
I genomsnitt lägger inventeringsansvariga cirka 25 timmar per år på återredovisning av förbrukade inventeringsmedel till Naturvårdsverket. Under den här utvärderingens gång har återrapporteringens detaljomfattning minskat, vilket troligen leder till lägre tidsåtgång för återredovisning.

Figur 50. En majoritet av de inventeringsansvariga anser inte att det tilldelade anslaget för rovdjursinventering täcker länsstyrelsernas kostnader.

De flesta inventeringsansvariga har uppgett att de är väl insatta i hur medlen för rovdjursinventering fördelas mellan länen.

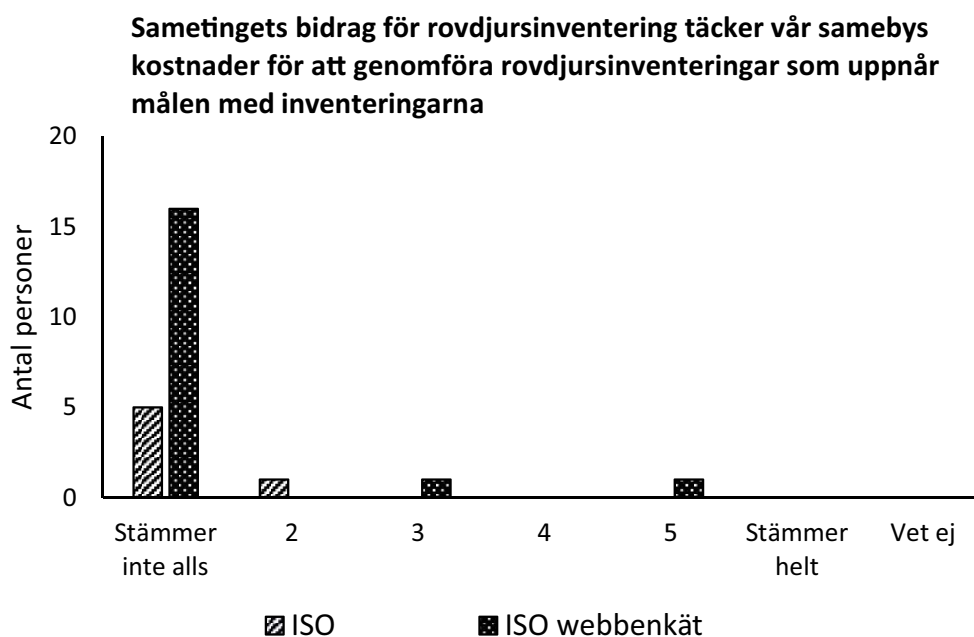
En majoritet av inventeringsansvariga anser att nuvarande fördelningsnyckel inte är väl avvägd så att alla länsstyrelser ska kunna uppfylla målen med inventeringarna, (se figur 51). Flera påpekar att förutsättningarna mellan länen är väldigt varierande. Geografiskt stora län innebär högre personalkostnader på grund av mycket restid medan geografiskt små län kan ha många delade familjegrupper och föryngringar, vilket kräver stora arbetsinsatser.

Figur 51. En majoritet av de inventeringsansvariga anser inte att nuvarande fördelningsnyckel för anslagen till rovdjursinventeringarna är väl avvägd.

TÄCKER SAMETINGETS BIDRAG FÖR ROVDJUR SINVENTERING SAMEBY-ARNAS KOSTNADER, FRÅGA 59

Samtliga inventeringssamordnare i samebyarna utom en, anser att bidraget för rovdjursinventering inte täcker deras kostnader för inventeringarna, (se figur 52). Flera samordnare uppger att det bidrag de årligen får enbart räcker till omkring en tredjedel av samebys kostnader för inventeringen.

Figur 52. Samtliga inventeringssamordnare i samebyar utom en, anser inte att Sametingets bidrag täcker kostnaderna för rovdjursinventeringen.

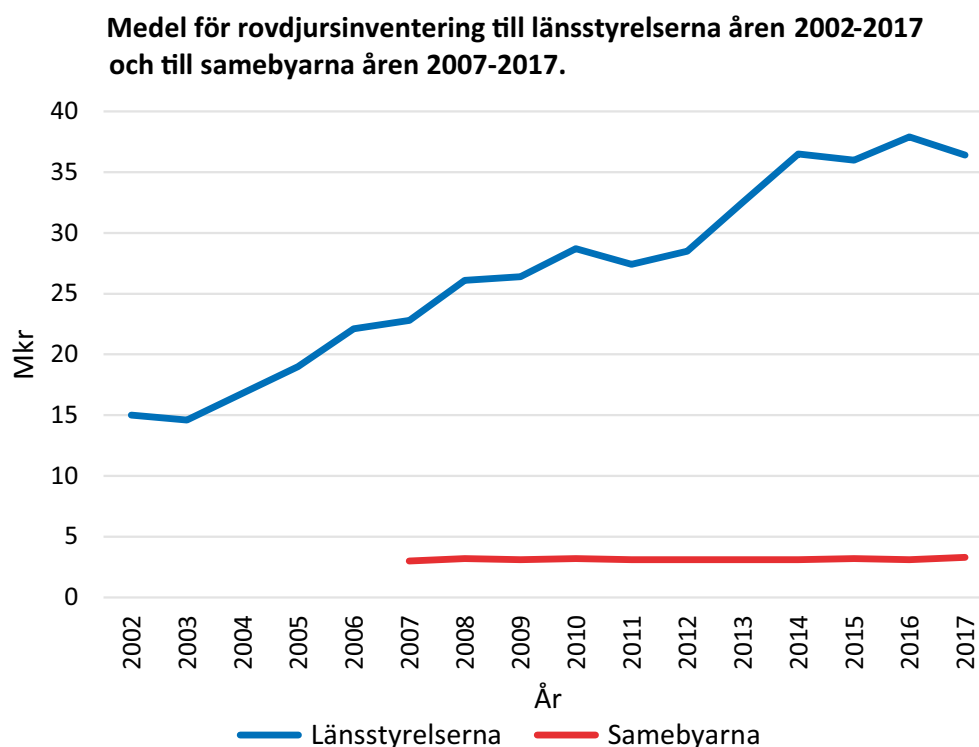
6.4.2 Tilldelade inventeringsmedel över tid och i förhållande till antalet rovdjur

För att analysera de ekonomiska förutsättningarna har en sammanställning gjorts över hur länsstyrelsernas årliga inventeringsmedel för rovdjur har förändrats över tid.

Därefter har populationsutvecklingen av järv, lodjur och varg sammanställts eftersom såväl antalet rovdjur som deras utbredning påverkar hur stor arbetsinsats som behöver göras för att uppnå ett resultat av god kvalitet. Viktigt att ha med sig är dock att det i länsstyrelsernas uppdrag ingår att inventera hela länet, vilket innebär att det krävs arbetsinsatser även för att konstatera att det inte finns rovdjur i ett geografiskt område.

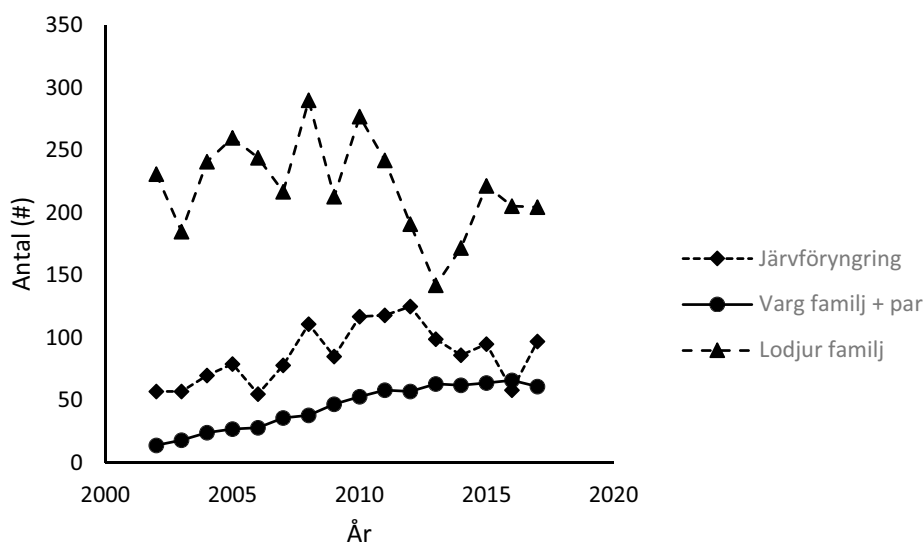
Under perioden 2002–2017 har de tilldelade medlen till länsstyrelserna för inventering ökat med 21,7 miljoner kronor, vilket är en ökning med 144 procent, (se figur 53). Med hänsyn taget till konsumentprisindex, motsvarar det en fördubbling av anslaget (SCB 2018).

De tilldelade medlen för rovdjursinventering till samebyarna, har under perioden 2007–2017 legat relativt konstant. Uppgifter saknas för åren 2002–2006.

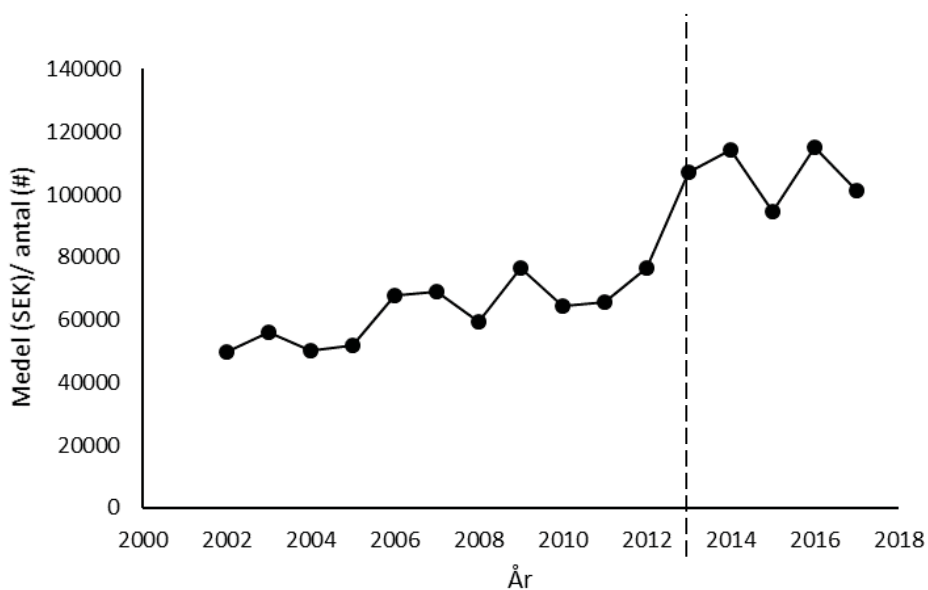
Figur 53. Tilldelade medel för rovdjursinventering till länsstyrelserna åren 2002 till 2017, och samebyarna 2007 till 2017 (uppgifter saknas för åren 2002 till 2006).
Källa: Naturvårdsverket och Sametinget, 2019

En jämförelse har gjorts mellan antal inventerade föryngringar av lodjur och järv samt familjegrupper och par av varg, samt medelstilledningen för rovdjursinventering. Inget direkt samband mellan medelstilledning till länsstyrelserna och populationernas storlek går att utläsa. Ser man till populationernas storlek har dock antalet familjegrupper och revirhävande par av varg ökat medan antalet familjegrupper av lodjur och järvföryngringar varierat betydligt mellan år under perioden, (se figur 54).

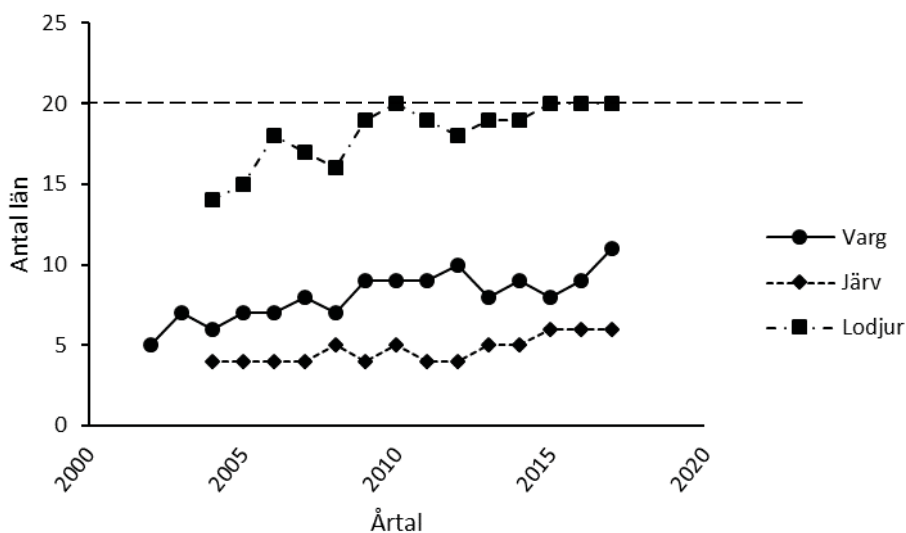
Figur 54. Antalet järvföryngringar, familjegrupper + revirhävande par av varg och familjegrupper av lodjur under perioden 2002–2017. Källa: Viltskadecenter, 2018

Ett sätt att jämföra medelstilledning i förhållande till rovdjurspopulationernas storlek, är att dela de medel som totalt tilldelats länsstyrelserna, med summan av järv- och lodjursföryngringar och familjegrupper + revir av varg. En sådan analys visar att inventeringsmedlen ökade något i förhållande till populationernas storlek fram till 2012 för att sedan öka till en tydligt högre nivå från och med 2013, (se figur 55).

Figur 55. Tilldelade medel per funnen järvföryngring, familjegrupp och revirmarkerande par av varg eller lodjursföryngring. Den lodräta linjen markerar året då det nya inventeringssystemet började tas i bruk.

Det finns samtidigt en tydlig trend att populationernas utbredningsområden ökat under perioden 2002–2017 och därmed har antalet län som behöver utföra inventeringsarbete för de olika arterna ökat, (se figur 56).

Figur 56. Antal län som haft registrerad föryngring respektive år. Den vågräta streckade linjen motsvarar att arten reproducerat sig i alla län i Sverige (Gotland undantaget).

Källa: Viltskadecenter, 2018

6.4.3 Sammanfattning ekonomiska förutsättningar

En majoritet av inventeringsansvariga har svarat att inventeringsanslaget inte räcker för att täcka kostnaderna för inventeringen. Flera i landets södra delar uppger att det blir problem vid snörika vintrar då det krävs mycket resurser, samt att medlen inte räcker till för att inventera järv, då främst varginventeringen överlag kräver mycket resurser.

Nuvarande fördelningsnyckel anses av de flesta inventeringsansvariga inte fungera bra, då länens inventeringsförutsättningar är så varierande.

Samtliga inventeringssamordnare i samebyarna utom en, anser att bidraget för rovdjursinventering inte täcker deras kostnader för inventeringarna. Flera har kommenterat att bidraget bara täcker cirka en tredjedel av kostnaderna. De medel som samebyarna årligen får för rovdjursinventering har i stort sett varit konstant sedan år 2007.

Det går inte att se något direkt samband över tid mellan medelstilldelning till länsstyrelserna och rovdjurspopulationernas storlek.

6.5 Kunskap och utbildning

NV:s föreskrifter om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10) samt Sametingets föreskrifter om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar (STFS 2007:9), reglerar vilka utbildningskrav som gäller för länsstyrelsernas inventeringspersonal och samebyarnas inventeringssamordnare. Länsstyrelsernas personal samt samebyarnas inventeringssamordnare ska ha relevanta kunskaper och ha genomgått kvalitetssäkringsutbildning med godkänt resultat för att kunna förordnas av Länsstyrelsen respektive Sametinget. Det är NV som ansvarar för att tillhandahålla utbildningar och för närvarande ger VSC grundutbildningar i kvalitetssäkring på uppdrag av NV.

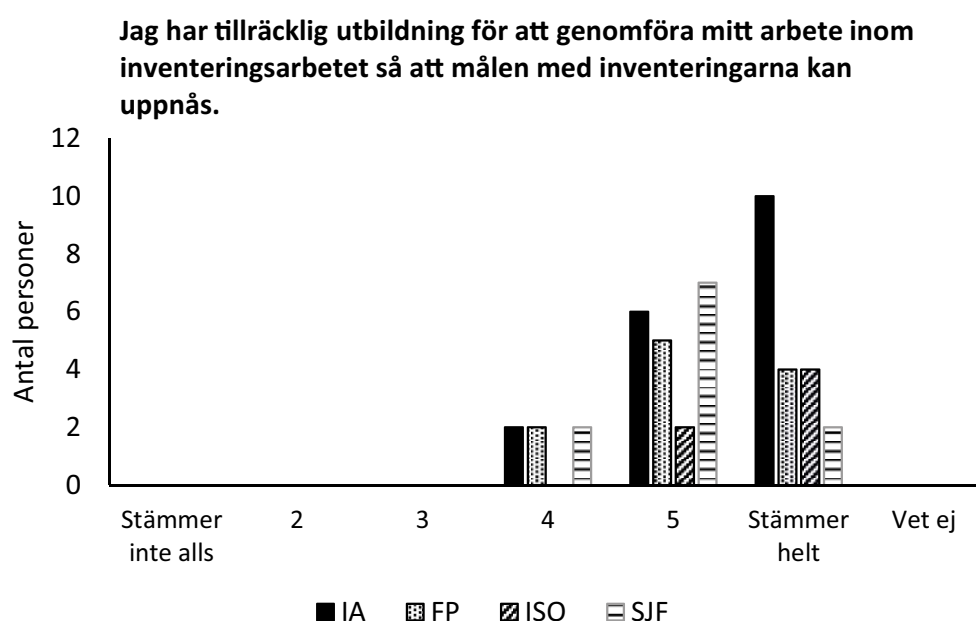
VSC har en förteckning över personer som genomgått kvalitetssäkringsutbildning och vilka som avlagt skriftligt prov med godkänt resultat. VSC meddelar kursdeltagaren kursresultatet och utfärdar vid godkänt resultat ett kursintyg. VSC informerar även berörd inventeringsansvarig vid respektive Länsstyrelse om provresultaten för samtliga personer knutna till länet samt informerar Sametinget och samebyarnas inventeringssamordnare om provresultaten för de som genomgått utbildning.

Utifrån de fastställda kraven på utbildning har ett antal frågor ställts till inventeringsansvariga, fältpersonal, inventeringssamordnare i samebyar samt SJF angående deras kunskap och utbildning i rovdjursinventering.

6.5.1 Enkätfrågor 66–70

EGEN UPPFATTNING OM UTBILDNING OCH KUNSKAP, FRÅGA 66–69

Samtliga tillfrågade i alla fyra grupper, anser sig ha tillräcklig utbildning för att kunna genomföra inventeringsarbetet, (se figur 57). Dock anger många i alla svarsgrupper att man alltid kan lära sig mer och att fortbildning vore önskvärt. De som arbetar i län där nya arter, exempelvis järv, börjar etablera sig kan behöva repetitionsutbildning, då det i många fall är länge sedan man gick grundutbildningen och man kanske inte har tillämpat spårning av exempelvis järv i praktiken. SJF har inget formellt krav på utbildning och får inte kvalitets-säkra rovdjursobservationer, men samarbetar med länsstyrelsernas fältpersonal i många län.

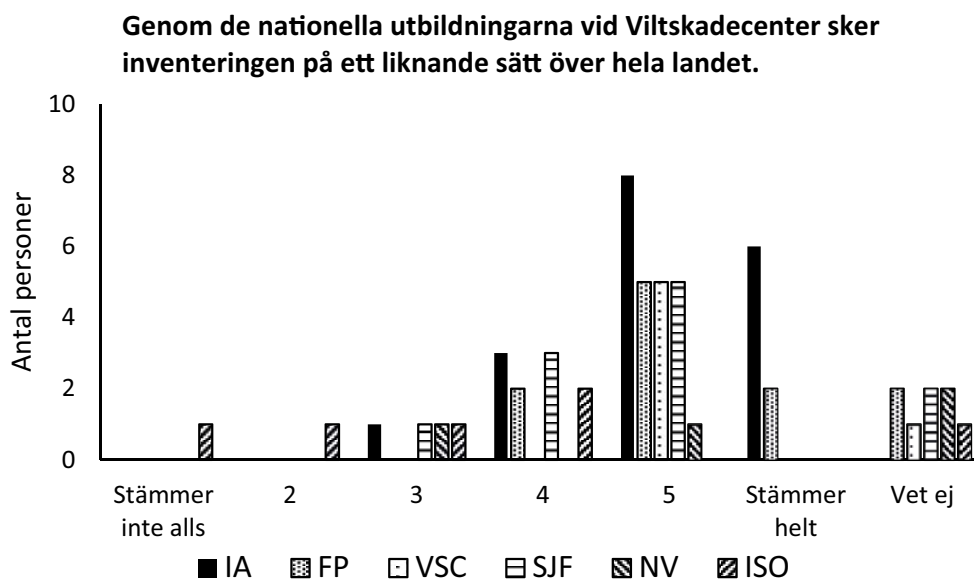
Figur 57. Samtliga respondenter i alla svarsgrupper anser sig ha tillräcklig utbildning för att genomföra sitt arbete inom rovdjursinventeringen.

En majoritet av de tillfrågade i fem av sex grupper anser att inventeringen, genom VSC:s nationella utbildningar, sker på ett liknande sätt över hela landet, (se figur 58). Cirka hälften av inventeringssamordnare i samebyar har dock svarat att de inte anser det. Flera av dem anger i kommentarerna att man anser att inventeringarna skiljer sig både mellan norra och södra delarna av landet och även mellan länen i renskötselområdet. Att kvalitetssäkring av lodjur från 1 oktober inte sker på samma sätt mellan länen, anges som ett exempel.

VSC anser att utbildningen lägger grunden men att det skulle behövas fortbildning. Alla län blir specialiserade på vissa inventeringsmetoder som passar förutsättningarna som finns i deras län, vilket innebär att inventeringarna inte sker på liknande sätt.

NV, som är ytterst ansvarig för de kvalitetssäkringsutbildningar VSC håller, menar vid gruppmötet att eftersom det aldrig gjorts någon utvärdering av

utbildningen är det svårt att både bedöma om den är bra och om den innebär att inventeringen genomförs på ett liknande sätt i hela landet. NV behöver göra en utvärdering av utbildningens innehåll. Någon organiserad form av vidareutbildning sker inte, vilket skulle behövas och för ett stort antal personer på länsstyrelserna har det gått många år sedan de gick grundutbildningen. NV behöver, enligt dem själva, ha bättre kontroll på register över kvalitetssäkrare hos länsstyrelserna. Obligatorisk fortbildning exempelvis vart femte år samt kalibreringsövningar för fältpersonal mellan länen bör införas.

Figur 58. De flesta i fyra av sex svarsgrupper, håller med om att inventeringen genom de nationella utbildningarna, sker på ett liknande sätt över hela landet.

6.5.2 Förordnande, kvalitetssäkringsutbildning och behörighet till Rovbase

VSC:s förteckning över personer som genomgått godkänd utbildning jämfördes med förteckningen över förordnad inventeringspersonal vid länsstyrelserna samt de av Sametinget förordnade inventeringssamordnarna, för att se hur väl kraven på godkänd utbildning uppfylls. Det gjordes även en kontroll av vilka som är registrerade användare i Rovbase.

LÄNSSTYRELSE

Samtliga personer i tjänst som fältpersonal hos länsstyrelserna har genomgått godkänd kvalitetssäkringsutbildning. För länsstyrelsernas personal förutsätter tilldelning av behörighet i Rovbase att man har en utpekad roll inom rovdjursförvaltningen, exempelvis som fältpersonal eller inventeringsansvarig. Det finns inget formellt krav på godkänd utbildning, men det ska finnas behov av att kunna lägga in och ha tillgång till uppgifter i Rovbase och närmaste chef ska skriftligen godkänna att man får behörighet.

INVENTERINGSSAMORDNARE SAMEBYAR

Sametinget har angett att 37 personer är förordnade som inventeringssamordnare i samebyar. Av dessa visade jämförelsen med VSC:s förteckning, att sex personer saknar godkänd kvalitetssäkringsutbildning. Ytterligare 35 personer, varav 26 saknar utbildningen, anges av Sametinget som inventeringssamordnare men är inte förordnade, (se tabell 3).

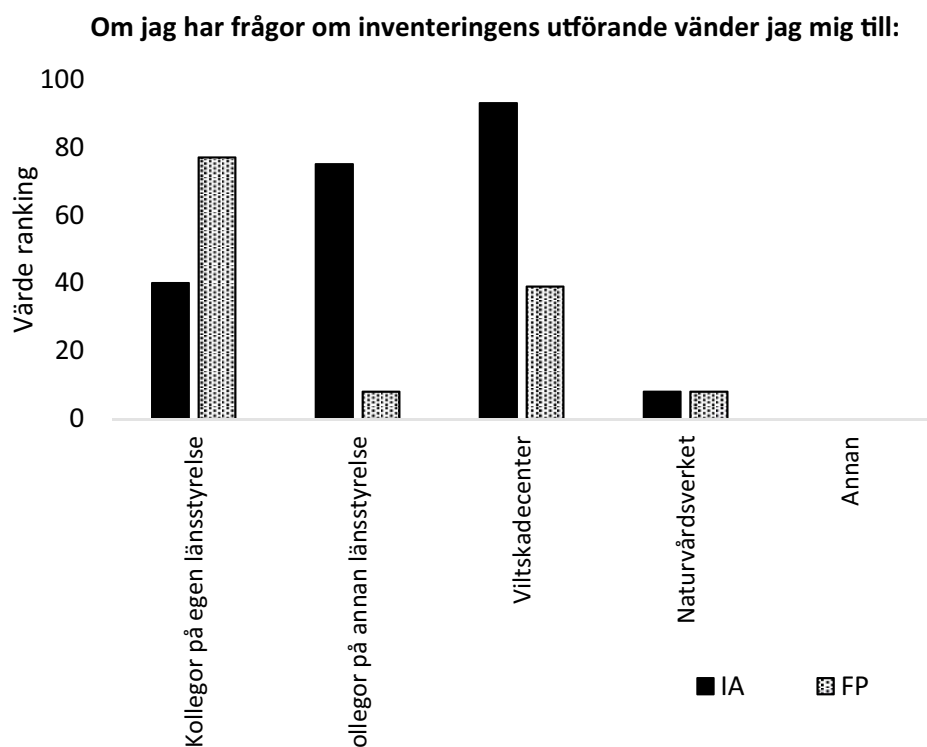
Det gjordes även en kontroll av vilka inventeringssamordnare (både förordnade och icke förordnade) som var registrerade användare i Rovbase. Sju personer utan godkänd utbildning hade inloggningsuppgifter i Rovbase. Kontona för dessa sju personer stängdes av Rovbases support när detta uppdagades.

Tabell 3. Antal personer angivna som inventeringssamordnare för samebyar enligt Sametingets förteckning.
Data från 2019-08-26.

Förordnade av Sametinget, har godkänd kvalitetssäkringsutbildning	31
Förordnade av Sametinget, saknar godkänd kvalitetssäkringsutbildning.	6
Ej förordnade av Sametinget, har godkänd kvalitetssäkringsutbildning	9
Ej förordnade av Sametinget, saknar godkänd kvalitetssäkringsutbildning.	26
Summa	72

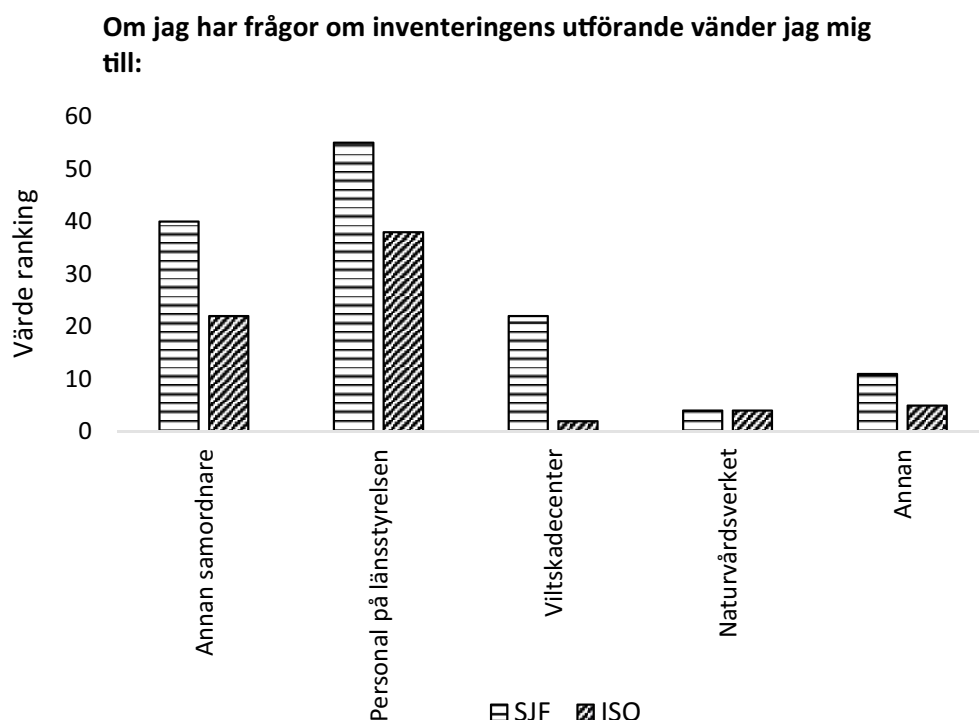
VEM KONTAKTAR MAN VID FRÅGOR OM INVENTERINGENS UTFÖRANDE, FRÅGA 68 OCH 69

Vid frågor om inventeringens utförande kontaktar inventeringsansvariga i första hand VSC och i andra hand kollegor på annan länsstyrelse. Fältpersonalen kontaktar i första hand kollegor på egen länsstyrelse och i andra hand VSC, (se figur 59).

Figur 59. Inventeringsansvariga kontakter i första hand VSC och fältpersonal kontakter i första hand kollegor på den egna länsstyrelsen, vid frågor om inventeringens utförande.

Både inventeringssamordnare i samebyar och SJF har svarat att man i första hand vänder sig till personal på länsstyrelsen och i andra hand annan samordnare inom den egna organisationen, vid frågor om inventeringens utförande, (se figur 60).

Figur 60. Vid frågor om inventeringens utförande kontaktar inventeringssamordnare i samebyar och SJF i första hand personal på länsstyrelsen.

FINANSIERING AV UTBILDNING FÖR INVENTERINGSSAMORDNARE I SAMEBYAR, FRÅGA 70

Det är NV som enligt föreskrifterna (NFS 2007:10) ansvarar för att tillhandahålla grundutbildning och vidareutbildning för länsstyrelsens inventeringsansvarige och fältpersonal samt samebyarnas inventeringssamordnare. I de allmänna råden till dessa föreskrifter står det även att *”Länsstyrelsen bör bekosta utbildning av minst en inventeringssamordnare i respektive sameby med fasta rovdjursstammar”*.

Fyra av fem inventeringsansvariga på länsstyrelserna har på frågan om vem som finansierar utbildning för inventeringssamordnare i samebyar, svarat att det är länsstyrelserna. Samma fråga har inventeringssamordnare i samebyar fått och av dem har de flesta svarat Vet ej. Av de som angett ett annat svarsalternativ, har en majoritet svarat att det är samebyarna medan övriga svarat att det är länsstyrelserna som finansierar utbildningen.

6.5.3 Sammanfattning kunskap och utbildning

Samtliga tillfrågade i alla fyra grupper anser sig ha tillräcklig utbildning för att kunna genomföra inventeringsarbetet, men många kommenterar att man alltid kan lära sig mera och att fortbildning är önskvärt.

VSC håller i kvalitetssäkringsutbildningarna och menar att den lägger grunden till kunskapen men att det skulle behövas fortbildning.

NV, som är ytterst ansvarig för kvalitetssäkringsutbildningarna anser att de behöver göra en utvärdering av den nuvarande utbildningens innehåll för att kunna bedöma kvaliteten. NV behöver enligt dem själva också ha bättre kontroll på kvalitetssäkrare hos länsstyrelserna genom att införa obligatorisk fortbildning exempelvis vart femte år samt även ansvara för kalibreringsövningar mellan länen för fältpersonal.

En jämförelse gjordes mellan VSC:s förteckning över vilka personer som genomgått kvalitetssäkringsutbildning med godkänt resultat och en förteckning över länsstyrelsernas förordnade fältpersonal och samebyarnas förordnade inventeringssamordnare. Samtliga personer hos länsstyrelserna har genomgått godkänd utbildning. Av Sametingets 37 förordnade inventeringssamordnare, saknar sex personer godkänd utbildning.

6.6 Allmänhetens rapportering

Både i den statliga utredningen *"Rovdjuren och deras förvaltning"* (SOU 2007:89) och i propositionen *"En ny rovdjursförvaltning"* (Prop. 2008/09:210), har vikten av att allmänheten ska ges möjlighet att delta i rovdjursinventeringar poängterats.

Att öka öppenheten kring de observationer som både myndigheternas inventeringspersonal och allmänheten gör vid inventeringarna, har också framhållits.

Hösten 2008 påbörjades ett utvecklingsarbete av länsstyrelserna med en webapplikation, som fick namnet Rovobs. Syftet var att samla in allmänhetens rovdjursobservationer på en gemensam plats och flera länsstyrelser började använda den. Det blev därmed möjligt för allmänheten att rapportera direkt till en databas som sedan skickade vidare dessa rapporter till inventeringsansvarig/fältpersonal vid länsstyrelserna.

Efter översynen av inventeringssystemet 2012–2014, har de flesta länsstyrelser övergått till att använda den med Norge gemensamma webapplikationen Skandobs istället. Antalet observationer från allmänheten i Sverige av varg, lodjur och järv under inventeringssäsongerna, har i Skandobs varierat mellan 3100 och 3600 de senaste tre åren.

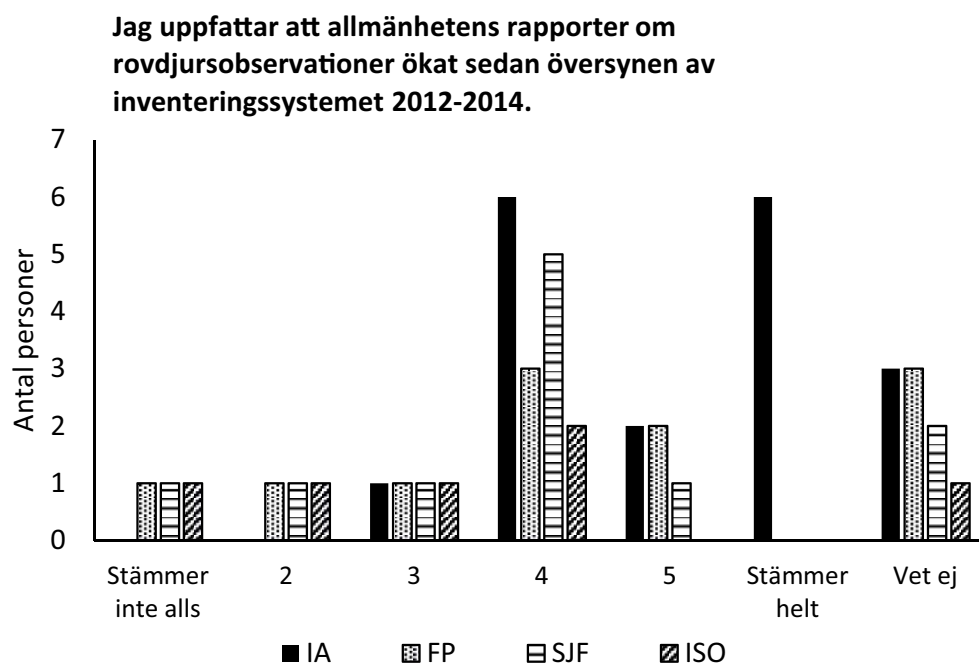
De fyra grupper som främst har kontakter med allmänheten, fick frågor om de anser att allmänhetens observationer ökat sedan översynen av systemet, vilka olika rapporteringsvägar som är vanligast samt hur rapporterna tas omhand.

6.6.1 Enkätfrågor 71–80

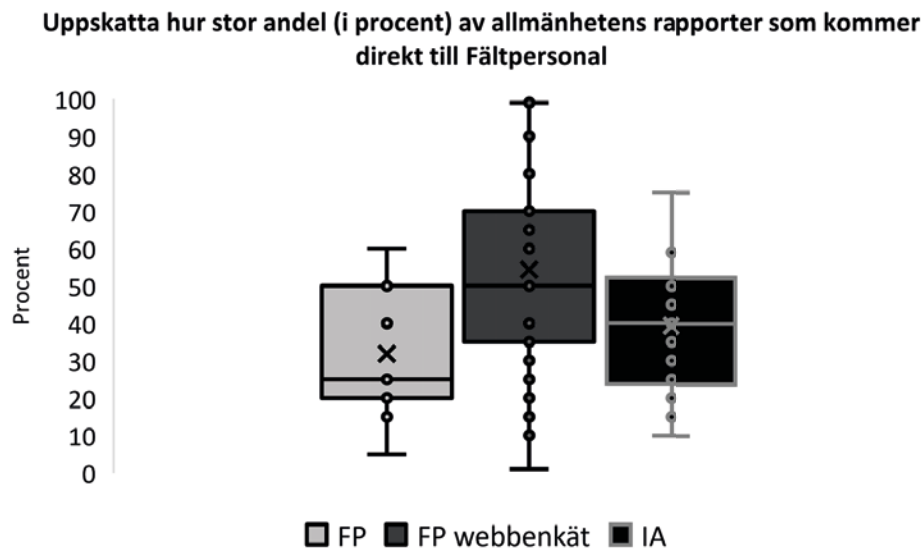
HAR ALLMÄNHETENS RAPPORTER OM ROVDJURSOBSERVATIONER ÖKAT SEDAN ÖVERSYNEN AV SYSTEMET, FRÅGA 74

Alla tillfrågade grupper utom inventeringssamordnare i samebyar, anser att rapporterna från allmänheten ökat något, (se figur 61). Det vanligaste sättet att rapportera är genom direktkontakt med fältpersonal, (se figur 62) följt av Skandobs, (se figur 63), direkt till inventeringsansvarig, (se figur 64) eller på annat sätt, (se figur 65). Annat sätt är främst via eget kontaktnät och i renskötselområdet främst rapporter som samebyarna fått från allmänheten.

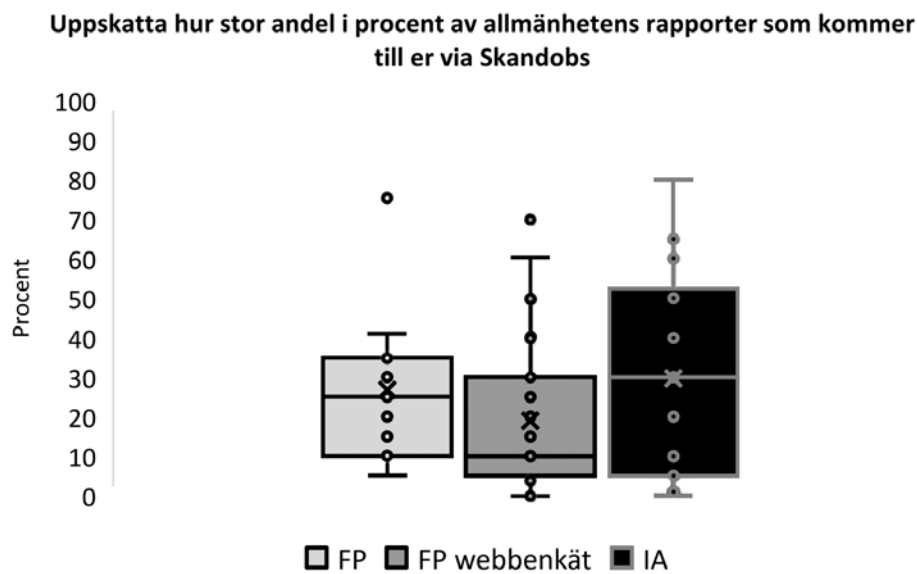
Flera inventeringsansvariga, fältpersonal och SJF anser att rapportering via Skandobs har bidragit till den generella ökningen av rapporterade rovdjursobservationer.

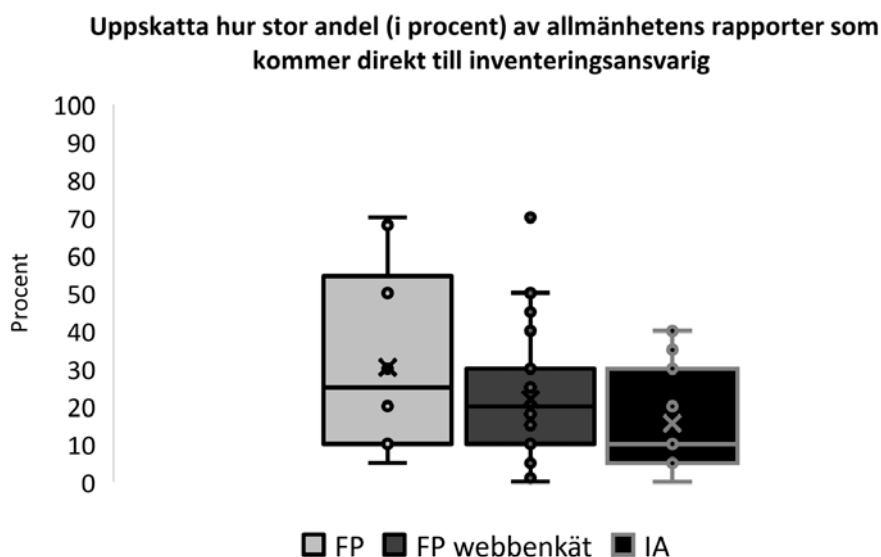
Figur 61. De flesta i samtliga tillfrågade grupper, utom inventeringssamordnare i samebyar, anser att allmänhetens rapporter om rovdjursobservationer ökat sedan översynen.

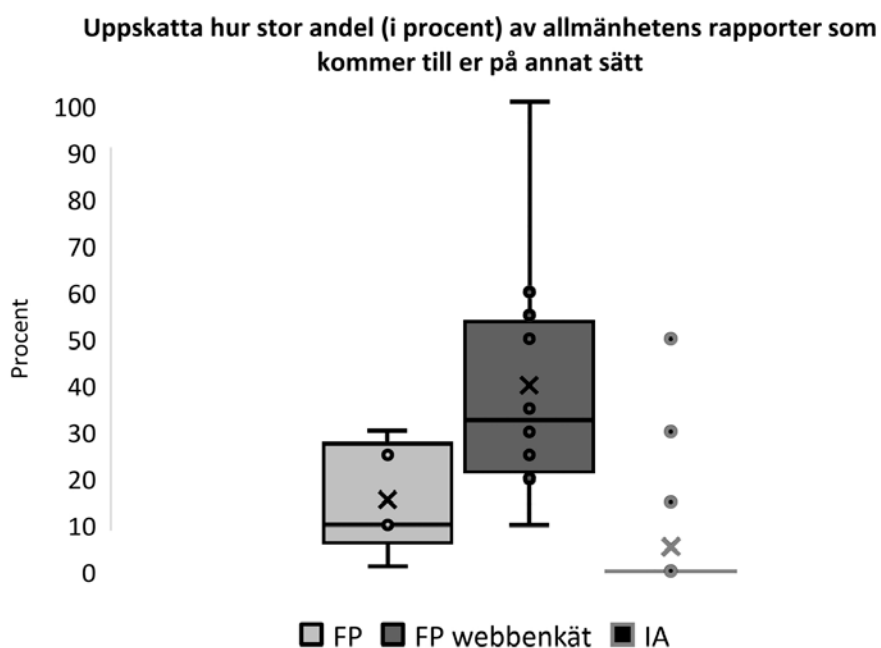
Figur 62. Länsstyrelserna uppskattar att i genomsnitt omkring 45 procent av allmänhetens rapporter om rovdjur kommer direkt till fältpersonalen.

Figur 63. Länsstyrelserna uppskattar att i genomsnitt omkring 25 procent av allmänhetens rapporter om rovdjur kommer till länsstyrelserna via Skandobs.

Figur 64. Länsstyrelserna uppskattar att i genomsnitt omkring 25 procent av allmänhetens rapporter om rovdjur kommer direkt till inventeringsansvariga.

Figur 65. Länsstyrelserna uppskattar att i genomsnitt omkring 20 procent av allmänhetens rovdjursrapporter kommer till dem via personalens egna kontakter. I renkötselområdet inkluderar det även observationer allmänheten ger till samebyarna, som i sin tur förmedlar dem till länsstyrelserna.

HUR STOR ANDEL AV ALLMÄNHETENS RAPPORTER OCH FÖR VILKA ARTER, GÖR LÄNSSTYRELSENA KONTROLLER I FÄLT, FRÅGA 72 OCH 73.

I norra och mellersta rovdjursförvaltningsområdena leder i genomsnitt knappt hälften av allmänhetens rapporter till att länsstyrelserna gör en kontroll i fält. I södra förvaltningsområdet leder i genomsnitt cirka 75 procent till en fältkontroll. De flesta rapporterna i alla områden gäller lodjur, tätt följd av varg och i mellersta och norra förvaltningsområdena även en liten andel järv.

ÅTERKOPPLING AV ROVDJURSOBSERVATIONER TILL ALLMÄNHETEN, FRÅGA 75 OCH 76.

En majoritet av respondenterna i samtliga tillfrågade grupper anser sig vara bra på att återkoppla rapporterade rovdjursobservationer till allmänheten. Det viktigaste sättet är via personligt telefonsamtal, men även återkoppling via e-post, sms eller kommentarer i Skandobs, anges som viktiga vägar.

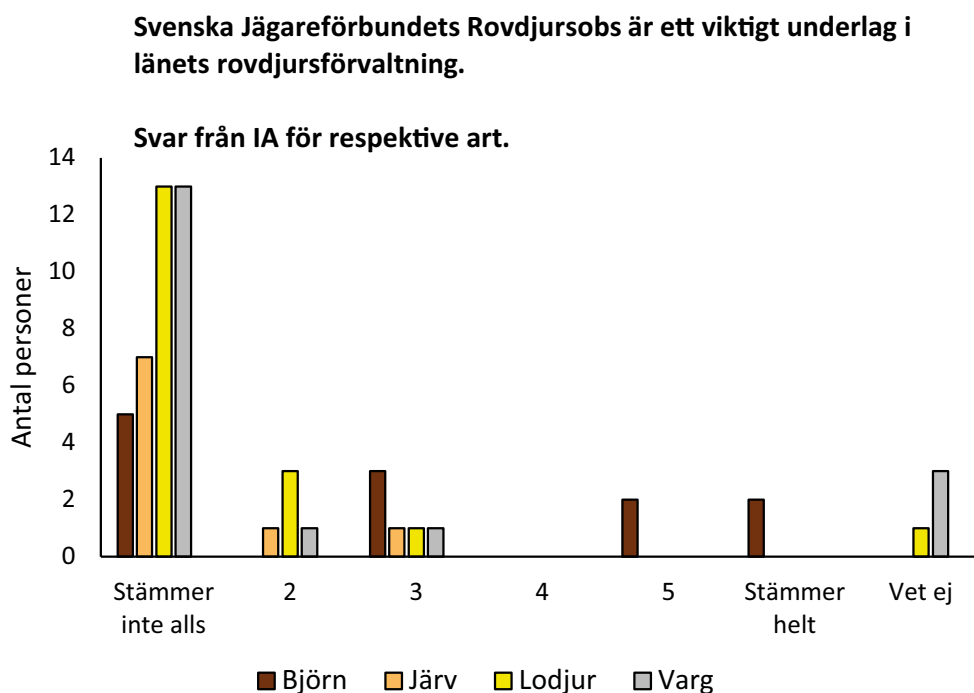
FÅR LÄNSSTYRELSENA ÅRLIGEN UNDERLAG FRÅN SJF OM DEN SÅ KALLADE ROVDJURSOBSEN OCH ÄR DESSA I SÅ FALL VIKTIGA UNDERLAG I ROVDJURSFÖRVALTNINGEN, FRÅGA 79 OCH 80

Rovdjursobsen innebär att jägare uppmanas rapportera alla rovdjur de ser under älgjaktens första vecka varje år. Rapporterna sammanställs av SJF och antalet timmar aktiv jakt som genomförts viktas mot hur många individer av respektive rovdjursart som setts under denna tid.

Figur 66. Björnsår i lera.
Foto: Lena Berg

På frågan om länsstyrelserna årligen får länsvisa sammanställningar från SJF om rovdjursobsen, svarar 12 av 18 inventeringsansvariga att de får det. För förvaltningen av björn i länen har fyra inventeringsansvariga svarat att de har stor nytta av jägarnas rapporter. För övriga arter har en majoritet av de inventeringsansvariga svarat att de inte anser att resultaten är användbara i länens rovdjursförvaltning, (se figur 67).

Figur 67. SJF:s rovdjursobs anses inte vara användbar av inventeringsansvariga. Undantag är björnsobsen som fyra inventeringsansvariga anser vara ett viktigt underlag i förvaltningen.

6.6.2 Sammanfattning allmänhetens rapportering

Alla tillfrågade grupper, utom inventeringssamordnare samebyar, anser att rapporterna från allmänheten ökat något efter översynen av inventeringssystemet. Direktkontakt med länsstyrelsernas fältpersonal är det vanligaste sättet att rapportera på, följt av rapportering i Skandobs, direkt till inventeringsansvarig eller på annat sätt - främst via eget kontaktnät och till samebyar.

De flesta i samtliga grupper anser sig vara bra på att återkoppla rapporterade rovdjursobservationer till allmänheten. Det viktigaste sättet är via personligt telefonsamtal men även återkoppling via e-post, sms och kommentarer i Skandobs.

SJF:s rovdjursobs anses av inventeringsansvariga inte vara användbara i länens rovdjursförvaltning, förutom för björn där fyra inventeringsansvariga anser att den är ett viktigt underlag för björnförvaltningen i deras län.

6.7 Effekter av förändringar som gjorts

Det utökade samarbetet med Norge efter översynen 2012–2014, ledde till förändringar i det svenska inventeringssystemet för stora rovdjur. Syftet med översynen var att samordna inventeringsmetodiken mellan Sverige och Norge och samtliga grupper fick frågor om vilka effekter man ser efter de förändringar som gjorts.

Många har svarat Vet ej på frågorna i denna del av enkäten, då de inte arbetade med inventeringar före 2013, och därför inte har kunnat bedöma effekterna av översynen.

6.7.1 Enkätfrågor 81–87

HAR ÖVERSYNEN OCH SAMVERKAN MED NORGE GJORT ATT FÖRVALTNING AV ROVDJUR, MÅLEN MED INVENTERINGARNA OCH DIN UPPGIFT I INVENTERINGSARBETET BLIVIT ENKLARE, FRÅGA 81–83.

På frågorna om de olika deltagarna i inventeringssystemet anser att inventering och förvaltning förbättrats efter översynen och samverkan med Norge, varierar svaren mycket, både inom och mellan grupperna, (se figur 68).

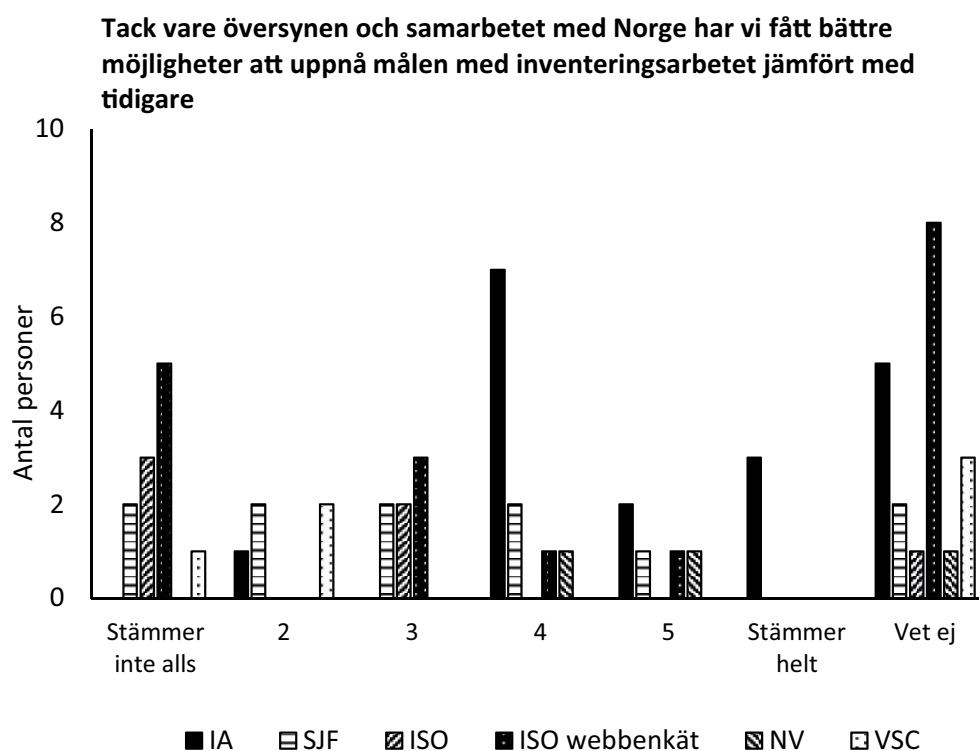
Nästan alla inventeringsansvariga anser att möjligheterna att uppnå målen med inventeringsarbetet blivit bättre efter översynen och i och med samarbetet med Norge. I kommentarerna framkommer dock att man inte anser att skillnaden är så stor, men att det blivit något bättre. Införandet av Rovbase upplevs som mycket positivt av flera men några påpekar att det tycks vara Norge som styr och delvis håller emot de förslag till förändringar som förs fram från svensk sida.

Flera inventeringssamordnare i samebyar anser inte att möjligheterna att uppnå målen med inventeringsarbetet blivit bättre efter översynen, snarare tvärtom. Tidigare fanns andra möjligheter att enas om spår i fält med länsstyrelsepersonal men nu ställs högre krav på exempelvis bra foton. Några anser att kontakten med Norge blivit sämre efter översynen, SNO kör bara in på svensk sida utan att prata med inventeringssamordnarna och det har hänt att rapporter om lodjursföryngringar nära gränsen har kommit försent för att särskiljningar ska hinna göras.

En majoritet av respondenterna från SJF tycker inte att översynen och samarbetet med Norge gett bättre möjligheter att uppnå målen med inventeringsarbetet. Flera anser att systemet verkar ha blivit trögare, men att införandet av Rovbase däremot är något positivt. Några undrar också om möjligheterna att gemensamt förvalta de skandinaviska rovdjursstammarna verkligen tas tillvara på bästa sätt.

VSC anser inte att det är någon större skillnad i möjligheterna att uppnå målen, utan att det var bra redan före översynen. Däremot påpekas att systemet har blivit trögare och att grundförutsättningarna i de bägge länderna är olika.

NV menar att eftersom det numera krävs mera förankring och kommunikation än tidigare så har nog inte själva inventeringsarbetet blivit enklare. Byråkrati och olikheter mellan de bägge länderna om både rovdjurspolitik och arbetssätt hos myndigheter kan försvåra. Dock anser man att kvaliteten på inventeringarna ökat, då det fanns utrymme för egna tolkningar i de tidigare föreskrifterna. NV anser också det är bra med gemensamma metoder eftersom rovdjurspopulationerna är gränsöverskridande.

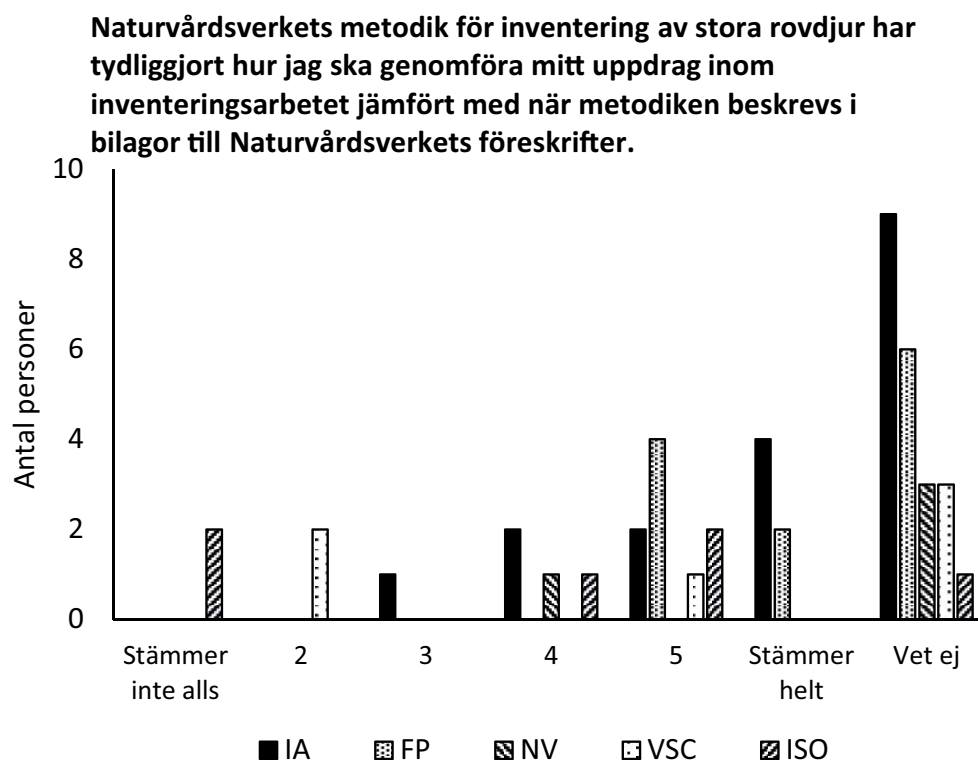
Figur 68. Åsikterna om möjligheterna att nå målen blivit bättre efter översynen varierar mycket mellan grupperna.

HAR NATURVÅRDSVERKET'S INVENTERINGSMETODIK TYDLIGGJORT HUR INVENTERINGSARBETET SKA GENOMFÖRAS, JÄMFÖRT MED TIDIGARE BILAGOR TILL FÖRESKRIFTER, FRÅGA 84.

Det är främst inventeringsansvariga och fältpersonal som anser att den nya metodiken tydliggjort hur man ska genomföra sitt inventeringsuppdrag, (se figur 69). Inventeringssamordnare i samebyar anser inte att det blivit tydligare, i kommentarerna nämner flera att man istället upplever att det blivit krångligare.

VSC tycker att instruktionerna är bra men att det var lika enkelt före översynen.

NV anser att även om det rent formellt är lättare att vid behov ändra i instruktioner och faktablad än i föreskrifter, så behöver NV ta fram en tydligare struktur för hur processen ska se ut vid ändringsförslag. Kommunikationen kring hur ändringar kan genomföras behöver också bli bättre. För att kunna ha ett bra underlag och utvärdera effekten av ett arbetssätt eller metod bör man göra på samma sätt i minst tre år innan man gör eventuella förändringar.

Figur 69. Inventeringsansvariga och fältpersonal anser att inventeringsmetodik blivit tydligare jämfört med tidigare. I övriga grupper är svaren mer spridda.

HAR FÖRÄNDRINGARNA AV DOKUMENTATIONSKRAV OCH KRITERIER FÖR GRUPPERINGAR AV ROVDJURSOBSERVATIONER I SAMBAND MED ÖVERSYNEN, GJORT ATT KVALITETEN PÅ INVENTERINGARNA ÄR HÖGRE ÄN TIDIGARE, FRÅGA 85 OCH 86.

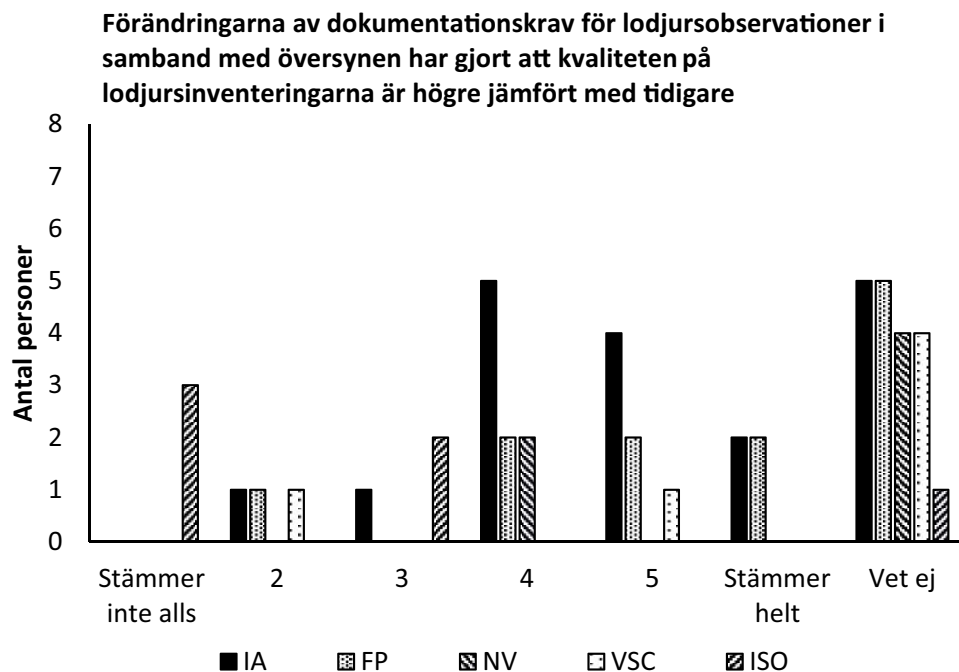
En majoritet av inventeringsansvariga och fältpersonal anser att förändringarna av dokumentationskrav och kriterier för grupperingar av rovdjursobservationer har gjort att kvaliteten på inventeringarna blivit högre för både järv, lodjur och varg efter översynen, (se figur 70, 71 och 72).

Inventeringssamordnare i samebyar anser inte att kvaliteten på inventeringarna blivit högre för någon av de tre arterna, vare sig gällande observationer eller grupperingar.

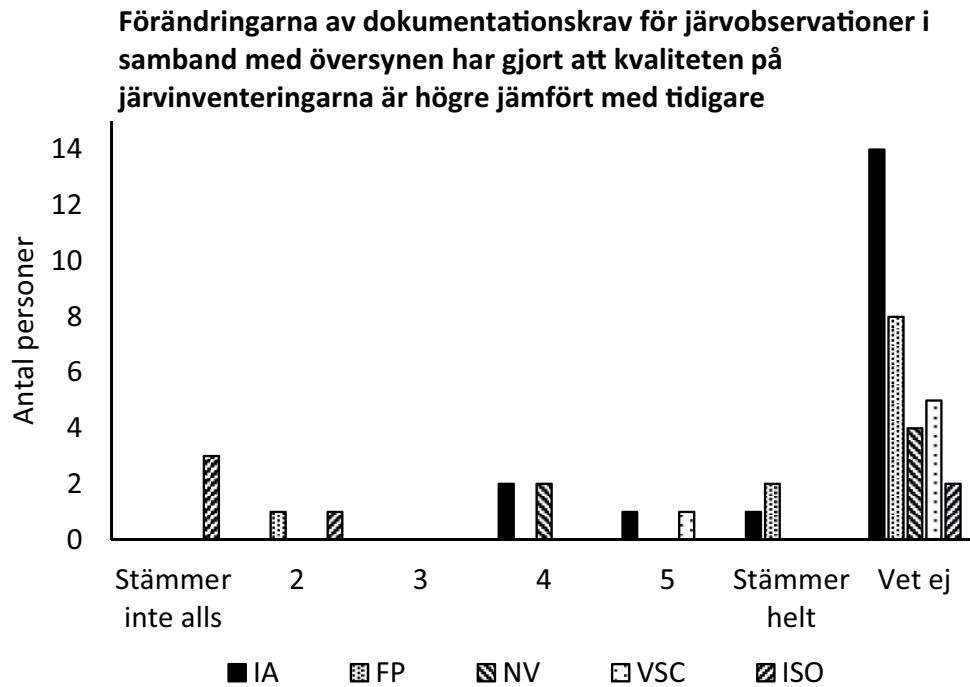
Svaren från VSC varierar, någon tycker att kvaliteten blivit bättre på grund av kontrollen av grupperingar. Någon tycker inte att kvaliteten blivit högre men att redovisning till allmänheten blivit bättre.

NV bedömer att kvaliteten på inventeringarna är högre då det fanns mer utrymme för egna tolkningar i de tidigare föreskrifterna. När det gäller järvinventeringen, som är väldigt resurskrävande, skulle man behöva titta på arbetsinsatserna som görs, exempelvis antal besök vid järvlyor. Det finns risk för att man måste dokumentera mycket på ett område och då inte hinner med andra områden. Det behövs vägledning till länsstyrelserna kring täckning och täckningsgrad och någon form av metod för att nedlagd arbetstid i förhållande till utdelning, anser NV.

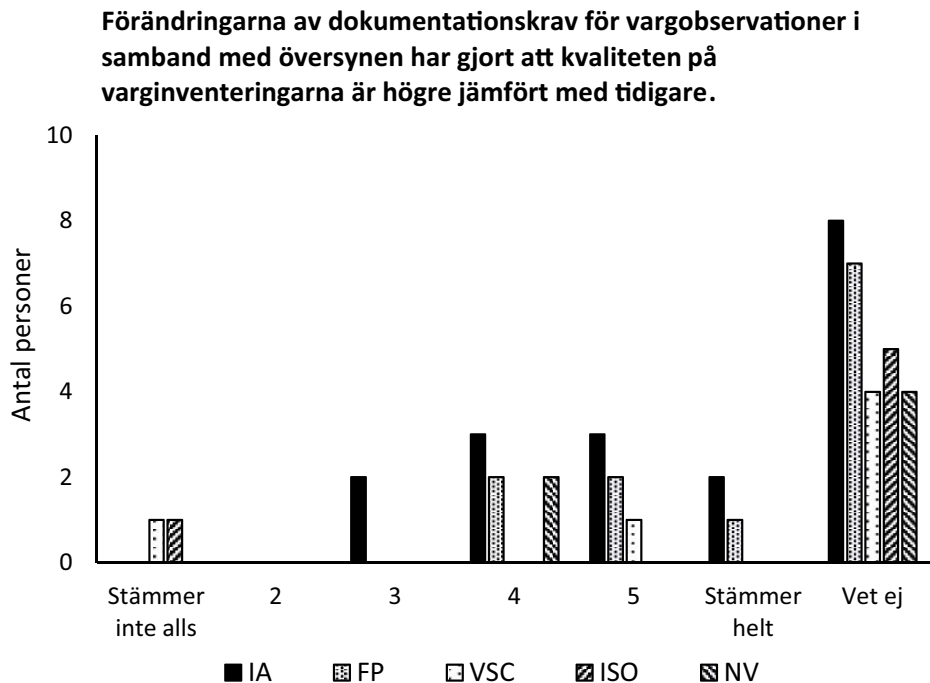
NV anser att övergången till Rovbase är positiv, men det finns förbättringspotential, exempelvis behövs det fler "tvingande" fält när man fyller i uppgifter, så att inget missas.

Figur 70. De flesta inventeringsansvariga och fältpersonal anser att förändringarna i dokumentationskrav för lodjursobservationer har gjort att kvaliteten på lodjursinventeringarna är högre. Inventeringssamordnare i samebyar anser inte det.

Figur 71. De flesta i samtliga grupper har svarat Vet ej på frågan om de anser att förändringarna i dokumentationskrav för järvobservationer har gjort att kvaliteten på järvinventeringarna är högre. Av de som kunnat bedöma det, har dock de flesta, utom inventeringssamordnare i samebyar svarat att de anser det.

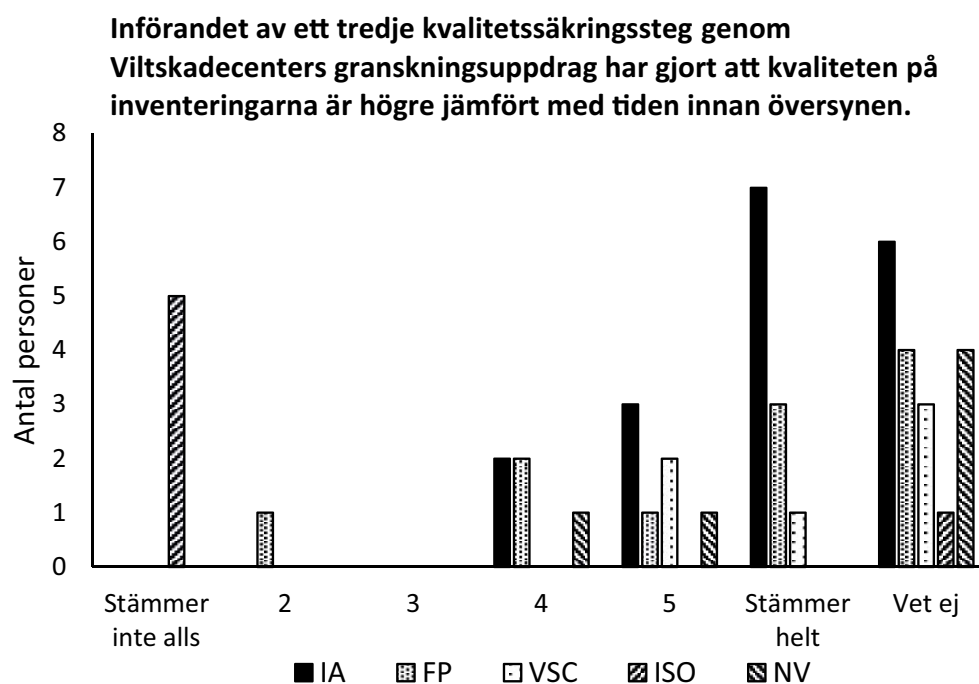
Figur 72. Många har svarat Vet ej på frågan om de anser att förändringarna i dokumentationskrav för vargobservationer har gjort att kvaliteten på varginventeringarna är högre. Av de som kunnat bedöma det, har dock de flesta svarat att de anser att kvaliteten blivit högre.

HAR KVALITETEN PÅ INVENTERINGARNA BLIVIT HÖGRE I OCH MED INFÖRANDET AV ETT TREDJE KVALITETSSÄKRINGSSTEG, VSC:S GRANSKNINGSUPPDRAK, FRÅGA 87.

Majoriteten av inventeringsansvariga och fältpersonal anser att kvaliteten på inventeringarna blivit högre i och med införandet av det tredje kvalitetssäkringssteget. Inventeringssamordnare i samebyar anser inte det, (se figur 73). Några har kommenterat att VSC:s granskning är ett onödigt steg och att det borde räcka med att NV granskar och fastställer länsstyrelsernas resultat.

VSC anser att det tredje kvalitetssäkringssteget är bra, då det hindrar fria tolkningar, vilka kunde göras tidigare. Enligt VSC gjordes före översynen en genomgång då det framkom att länsstyrelserna inte alltid följde dåvarande regler för bedömning av observationer eller grupperingar. Den extra kontroll som finns nu innebär ökad kvalitet då länsstyrelserna blir mer noggranna i sitt arbete.

NV anser att en kvalitetssäkringsstege i grunden är bra, men om det ska fungera måste ansvarsfördelning och mandat vara tydligt.

Figur 73. De flesta i alla grupper, utom inventeringssamordnare i samebyar, anser att kvaliteten på inventeringarna är högre efter införandet av ett tredje kvalitetssäkringssteg.

6.7.2 Gemensamma inventeringsrapporter – ett resultat av översynen

Som en effekt av översynen rapporteras inventeringsarbetet och resultaten årligen sedan 2014 i svensk-norska rapporter för järv, lodjur och varg. I rapporterna presenteras resultaten på skandinavisk, nationell och länsnivå. Länsstyrelser i län med renskötsel rapporterar även länets rovdjursförekomst i en årlig rapport till Sametinget. Normalt publiceras rapporterna även publikt på länsstyrelsernas hemsidor. Det finns även län utan renskötsel där länsstyrelserna årligen publicerar sina resultat i rapporter.

NV har gått igenom 2016–2017 års inventeringsrapporter som publicerats av VSC och några länsstyrelser med avseende på resultatens jämförbarhet, terminologi och möjlighet att förstå hur resultaten tagits fram. För denna inventeringsperiod har svenska-norska årsrapporter för järv, varg och lodjur använts (Viltskadecenter, 2018).

För länsstyrelserna har årsrapporter använts från följande län: Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland, Gävleborg, Värmland och Västmanland (Länsstyrelsernas inventeringsrapporter, 2016–2017).

Genomgången avser järv, lodjur och varg då björn endast publiceras var femte år och kungsörn inte omfattades av översynen.

Undersökningen har främst fokuserat på att se om det fastställda resultatet för respektive län stämmer med det resultat som presenteras i den skandinaviska rapporten. Vidare har en kontroll gjorts av vilka termer som används av VSC och länsstyrelserna vid redovisning av resultaten.

GEMENSAMT RESULTAT

För lodjur och varg stämmer det nationella resultaten 2016/2017 med de -presenterade resultaten från länsstyrelserna, förutsatt att läsaren kan lista ut vad som avses med terminologin i rapporterna. För järv skiljer sig resultatet med en föryngring beroende på hur läsaren tolkar informationen i respektive läns rapport. Skälet till skillnaden är att vissa län delar föryngringar medan andra inte gör det samt att det inte alltid framgår hur denna delning gått till.

GEMENSAM TERMINOLOGI

Vid genomläsning av de olika nationella rapporterna, framgår att det är många olika begrepp som används. För varje län anges ett visst antal föryngringar/familjegrupper/revirmarkerande par. Detta värde kan ses som det nationellt fastställda värdet. Det tar hänsyn till lands- och länsgränser och eventuella behov av att dela föryngringar/familjegrupper/revirmarkerande par mellan Sverige och Norge och mellan olika län.

Vid genomgång av länsstyrelsernas olika rapporter förekommer begreppen "Genomsnitt", "Fördelat antal", "Inventeringsresultat", "Länsegen", "Länsvis", "Totala antalet" och "Säkra föryngringar" som synonymer till det nationella värdet som beskrivs ovan. Hur begreppen används varierar mycket mellan både län och arter. Det råder också stora skillnader för hur omfattande de olika länen beskriver hur delningar skett och hur beräkningar av dessa gått till.

6.7.3 Sammanfattning effekter av översynen

Svarsfrekvensen i det här avsnittet är lägre än för övriga avsnitt då många inte arbetade med inventeringar före 2013, och därför inte har kunnat bedöma effekterna av översynen.

Nästan alla inventeringsansvariga anser att möjligheterna att uppnå målen med inventeringsarbetet blivit något bättre efter översynen. Införandet av Rovbase upplevs som mycket positivt. Förändringarna av dokumentationskrav och kriterier för grupperingar av rovdjursobservationer, samt den nya metodiken, anses ha tydliggjort hur man ska utföra sitt uppdrag. Det tredje kvalitetssäkringssteget har gjort att kvaliteten på inventeringarna blivit högre för både järv, lodjur och varg.

En majoritet av respondenterna från SJF tycker inte att översynen gett bättre möjligheter att uppnå målen med inventeringsarbetet. Flera anser att systemet verkar ha blivit trögare, men att införandet av Rovbase däremot är något positivt.

Inventeringssamordnare i samebyar anser inte att varken möjligheten att uppnå målen, kvaliteten på inventeringarna eller införandet av det tredje kvalitetssäkringssteget har gjort att något blivit bättre efter översynen av systemet.

VSC anser inte att det är någon större skillnad i möjligheterna att uppnå målen, utan att det var bra redan före översynen. Däremot påpekas att systemet har blivit trögare och att grundförutsättningarna i de bägge länderna är olika. VSC anser att det tredje kvalitetssäkringssteget är bra, då det hindrar fria tolkningar, vilka kunde göras tidigare. Den extra kontroll som finns nu innebär ökad kvalitet då länsstyrelserna blivit mer noggranna i sitt arbete.

NV bedömer att kvaliteten på inventeringarna är högre då det fanns mer utrymme för egna tolkningar i de tidigare föreskrifterna. Övergången till Rovbase är positiv, men det finns förbättringspotential. NV anser att en kvalitets-säkringsstege i grunden är bra, men om det ska fungera måste ansvarsfördelning och mandat vara tydliga.

Genomgången av inventeringsrapporterna från 2016–2017, både de skandinaviska och länsstyrelsernas egna, visar att de nationella resultaten överensstämmer med de regionala. Dock används väldigt varierande begrepp i rapporterna, både mellan län och mellan arter. De olika länen beskriver också mycket varierande hur delningar av föryngringar skett och hur beräkningar av dessa gått till.

7 Slutsatser och förslag på utvecklingsområden

Utifrån de resultat som utvärderingen visat, dras i detta avsnitt ett antal slutsatser och förslag till förändringar och förbättringar ges för att säkerställa den framtida kvaliteten på rovdjursinventeringarna.

7.1 Organisation och ansvar

ANSVARSFÖRDELNING

Ju fler aktörer och ansvarsnivåer det finns i ett system, desto viktigare är det att alla har sina roller klara för sig.

På en fråga om man anser sig veta vilket ansvar man har i sina respektive roller, har de flesta i alla grupper svarat att det anser man sig veta. Trots det, framkommer vid andra frågor, uppenbara oklarheter i roller och ansvarsfördelning vilket visar på ett stort behov av klargöranden kring detta.

OBSERVATIONER OCH GRUPPERINGAR

Svaren från samtliga grupper på vem som har det slutliga ansvaret vid olika tolkningar av instruktioner av observationer och grupperingar varierar mycket, även hos VSC och NV. Flera på VSC har svarat att det är de själva som har det operativa ansvaret men att NV har det formella ansvaret för inventeringsresultaten. Vad detta egentligen innebär framgår inte av svaren men ett förtydligande till berörda aktörer behövs.

ANSVAR OCH ROLLER

Det har bland svaren från inventeringsansvariga på länsstyrelserna framkommit att alla inte har kännedom om de olika granskningsstegen i inventeringssystemet, och VSC:s roll i förhållande till NV. Hur inventeringssystemet är uppbyggt får anses vara grundläggande kunskap och något som inventeringsansvariga i sin roll måste ha kännedom om. NV bör på lämpligt sätt se till att länsstyrelserna tar del av den informationen.

VSC upplever många oklarheter med sitt uppdrag från NV och VSC tycks internt ha olika uppfattningar om sina befogenheter att gå in i Rovbase och ändra i felaktiga registreringar. Alla observationer i Rovbase granskas inte av VSC då de inte påverkar inventeringsresultatet och det finns därmed många observationer som aldrig kvalitetsgranskas av någon.

I uppdragsplanen för VSC:s basuppdrag för 2018 (NV-02776-18), står det så här*:

...”Viltskadecenter ansvarar för samordning och kvalitetssäkring av den årliga inventeringen av järv/lodjur/varg vilket innebär följande aktiviteter:

- Rådgivning och vägledning till länsstyrelserna under pågående inventeringssäsong om genomförande i fält.

- Löpande granskning och vägledning till länsstyrelserna under inventeringssäsong för att säkerställa att gällande regelverk följs.”...

*Uppdrag till Viltskadecenter SLU 2018, sid. 8, 9, 10 och 11

Även om NV har ansett att det ingått i VSC:s uppdrag att vid behov gå in i Rovbase och ändra i länsstyrelsernas data, har detta uppenbarligen inte varit tydligt för alla på VSC.

Intervjuer, enkäter och gruppmöten genomfördes från april 2018 till april 2019 och svaren från respondenterna avspeglar hur de uppfattade inventeringsverksamheten då. Ett utvecklingsarbete pågår sedan dess mellan olika parter om bland annat förtydligande av uppdrag.

POLISMYNDIGHETENS ANSVAR FÖR DÖDA ROVDJUR

Polismyndighetens ansvar för hantering av döda rovdjur anses inte fungera tillfredsställande, varken av länsstyrelser eller SVA. Länsstyrelserna uppfattar att polisen har sämre koll på sitt ansvar efter omorganisationen av Polismyndigheten 2015.

SVA har påbörjat ett samarbete med polisregion Bergslagen, för att utarbeta rutiner vid omhändertagande av döda rovdjur. Meningen är att dessa rutiner sedan ska kunna spridas till andra polisregioner. Detta är ett lovligt initiativ men det är viktigt att säkerställa att den information och de rutiner som arbetas fram är korrekta. De behöver också förmedlas till ansvariga inom Polismyndigheten, för vidare spridning till landets olika polisområden. NV bör kunna ges möjlighet följa detta samarbete och säkerställa att användbara resultat även sprids till länsstyrelserna.

Redan vid översynen av inventeringssystemet 2012, togs förslag fram av arbetsgruppen för björninventering, om förändrade rutiner för hantering av döda björnar. I de förslagen skulle länsstyrelserna ges ett större ansvar än i dag för omhändertagande, provtagning och transport till SVA (Sahlén et al. 2013). En möjlighet är att dessa förslag även skulle kunna gälla för övriga rovdjursarter, vilket NV bör överväga att arbeta vidare med.

Kunskapen om ansvar och hantering av döda rovdjur tycks generellt vara liten inom Polismyndigheten, och en förklaring kan vara att enskilda poliser sällan hanterar den typen av ärenden. Personalen hos länsstyrelserna, som

arbetar med och ansvarar för rovdjursförvaltningen i länen, har av naturliga skäl bättre kunskap. Med hjälp av avtal mellan polis och länsstyrelser borde ett större ansvar för omhändertagande och hantering av döda rovdjur kunna läggas på länsstyrelserna. En grupp med representanter från NV, Polismyndigheten och länsstyrelserna skulle kunna ta fram ett förslag på ett sådant avtal.

Det finns också behov av att NV gör ett förtydligande till Polismyndigheten om deras föreskriftsreglerade ansvar att meddela länsstyrelserna när de får kännedom om döda rovdjur. I vissa fall kan de döda rovdjuren ingå i länsens inventeringsresultat.

Sammantaget finns det ett tydligt behov av att NV, som ansvarig myndighet för rovdjursinventeringarna, på lämpliga sätt förtydligar de olika rollerna för berörda aktörer i inventeringssystemet.

7.2 Mål, metodik och kvalitetssäkring

LODJURSINVENTERING

Anses överlag fungera bra i landets norra delar, dock framhålls från flera håll att AK inte fungerar bra. I den nuvarande inventeringsmetodiken från 2013 om särskiljning av lodjursföryngringar, är Skandinavien indelat i fyra områden med olika bytestätheter och olika AK. Många respondenter från flera svarsgrupper, främst i landets södra delar, framhåller samma problem med metodiken; Bytestäthetskartor som inte överensstämmer med verkligheten och AK som inte är anpassade till de tätheter av lodjursföryngringar som finns i vissa områden. Detta visar att det finns ett tydligt behov av att NV gör en översyn av bytestäthetskartor och AK.

Särskiljning med hjälp av DNA från lodjur används inte av länsstyrelserna och NV har i dagsläget inget avtal med något DNA-laboratorium.

JÄRVINVENTERING

Anses med nuvarande metoder inte fungera bra och orsakerna till svårigheter och brister i nuvarande system anges vara flera. Nya eller kompletterande inventeringsmetoder efterfrågas av samtliga svarsgrupper. Inventering med hjälp av DNA från spillning, sekret och hår, tror många både skulle fungera bättre och bli mer kostnadseffektivt än dagens inventeringsmetoder, som är mycket resurskrävande.

NV bör fortsatt undersöka möjligheterna att hitta nya och/eller kompletterande inventeringsmetoder inför framtiden. Flera projekt har startats under 2018 med hjälp av så kallade innovationsmedel, där några länsstyrelser testar nya inventeringsmetoder. Utfallet av dessa projekt kommer att bli viktiga i det fortsatta arbetet med att utveckla nya metoder och användningen av ny teknik.

Länsstyrelsepersonal från flera län i järvens spridningsområden söder- och österut, signalerar att deras inventering av järv är bristfällig. En betydande andel av inventeringsmedlen läggs främst på varg- och lodjursinventering.

Eftersom inventeringen av järv startar senare än för de andra arterna räcker pengarna sällan till de arbetsinsatser som krävs för att göra en tillräckligt bra järvinventering. Det innebär dels att järvpopulationen riskerar att underskattas och för enskilda län blir det dessutom ekonomiska konsekvenser då nuvarande fördelningsnyckel för inventeringsmedel delvis bygger på länens dokumenterade förekomst av arterna. Om få eller inga järvföryngringar dokumenteras så finns heller inget underlag för tilldelning av nya medel för kommande års järvinventering i de länen.

VARGINVENTERING

Anses av de flesta i samtliga svarsgrupper fungera bra med nuvarande metoder. Många poängterar att eftersom varg på senare tid i större utsträckning inventerats med hjälp av DNA, är man inte beroende av snö på samma sätt och särskiljningar av familjegrupper blir mycket enklare.

Det finns i dagsläget inga tydliga behov av att förändra nuvarande inventeringsmetoder för varg.

BJÖRNINVENTERING

Anses av de flesta utom inventeringssamordnare i samebyar, fungera bra. Inventeringssamordnare i samebyar anser inte att björninventeringen blir heltäckande eftersom stora geografiska områden (främst i fjällen) inte kommer med i inventeringarna då få eller inga människor rör sig där, och någon spillning därmed inte hittas i dessa områden.

Insamlingen av björns spillning bygger till stor del på frivilliga insatser, huvudsakligen från jägare. Enligt det skandinaviska björnprojektet finns indikation på sämre geografisk täckning i framförallt Norrbotten (J. Kindberg, personlig kommunikation 6 maj 2019). Täckningskartorna i Rovbase där man ser var björns spillning plockats, visar få insamlade spillningar i fjällnära områden och områden långt från vägar. Samtidigt finns det registrerade skjutna björnar i dessa områden. Det skandinaviska björnprojektet har påpekat vikten av att även fjällnära områden inventeras och det är viktigt att samebyarna deltar i arbetet då dessa hittills bara har bidragit till insamlingarna i begränsad omfattning.

Om spillningsinventeringarna ska bli så heltäckande som möjligt är det viktigt att de människor som rör sig i de områden där det saknas data, engageras i högre utsträckning. Ett särskilt uppdrag med syfte att vid spillningsinventeringar öka täckningsgraden i otillgängliga områden, bör därför ges till lämplig aktör.

KUNGSÖRNSINVENTERING

Anses med nuvarande system inte fungera tillfredsställande. Flera länsstyrelser vittnar om dålig insyn i arbetet som ideella organisationer och kungsörnsgrupper gör. Inventeringssamordnare i samebyarna anser inte att inventering och samarbete fungerar alls och känner sig inte delaktiga i inventeringarna.

En större översyn av systemet pågår och ett nytt inventeringssystem planeras att tas i bruk till inventeringssäsongen 2020. Den nya metodiken bör provas under några år och utvärderas, innan några eventuella förändringar görs.

SAMMANFATTNING INVENTERINGSMETODIK

Sammanfattningsvis visar resultaten av intervjuer och webbenkäter med inventeringssystemets aktörer att NV bör prioritera utveckling av inventeringsmetodiken för järv och lodjur.

VILTKAMEROR

Viltkameror används allt oftare av länsstyrelserna i inventeringsarbetet. I januari 2019 gav Naturvårdsverket ut faktabladet *"Lodjur - Användning av viltkamera för att inventera familjegrupper"* (Naturvårdsverket hemsida, 2019a) med syfte att ge länsstyrelserna rekommendationer för praktisk användning av viltkameror vid inventering av lodjur.

De lagändringar som nyligen genomförts och som förenklat för allmänheten att sätta upp viltkameror, gör att bilder från sådana kameror kan förväntas bidra mer till rovdjursinventeringarna framöver. NV bör i samverkan med länsstyrelserna undersöka möjligheterna att på ett effektivt sätt kunna ta del av allmänhetens bilder.

INNOVATIONSMEDEL

År 2018 utlyste NV för första gången innovationsmedel, med syfte att bidra till utveckling av nya arbetsmetoder i fält för att genomföra rovdjursinventeringarna. Flera länsstyrelser sökte och fick medel för att testa nya metoder, bland annat för lodjurs- och järvinventering (Naturvårdsverket, hemsida 2019b).

Länsstyrelserna i Jämtlands och Västernorrlands län testar under 2019 insamling av så kallat eDNA (environmental DNA) vid järvinventering. Det är en ny teknik under utveckling där olika individer ska kunna identifieras genom att DNA utvinns och analyseras ur spårstämplar i snö. Länsstyrelsen i Jämtlands län har även fått medel för att testa inventering av lodjur och järv med hjälp av fasta viltkamerastationer.

Inom ett annat innovationsprojekt, som pågår åren 2018–2020, testar Länsstyrelsen i Dalarna, möjligheten till inventering av järv med hjälp av drönare.

Ett pilotprojekt som ska pågå i tre inventeringssäsonger, startade hösten 2018 i Västra Götalands län, där Länsstyrelsen ska testa inventering av lodjur med hjälp av eDNA från spårstämplar på snö.

Inom ytterligare ett innovationsprojekt ska Länsstyrelsen i Jönköpings län arbeta med vidareutveckling av kameraanvändning inom lodjursinventering.

Utfallet av dessa projekt kommer att bli viktiga i det fortsatta arbetet med att hitta nya och/eller kompletterande inventeringsmetoder.

INSTRUKTIONER OCH FAKTABLAD

Det finns i dagsläget 22 instruktioner och faktablad för rovdjursinventering, som vägledning till länsstyrelser och samebyar. Även om de flesta anser sig vara väl insatta i instruktionerna, har många kommenterat att texterna i dokumenten är långa och ibland röriga. Det har framkommit önskemål om att metodiken i instruktioner och faktablad skulle behöva förtydligas.

Flera från länsstyrelserna har vid intervjuerna framhållit att det är önskvärt med en ”lathund”, en sammanfattande inplastad fälthandbok att kunna ha med sig ut i fält.

En översyn av texterna, både deras längd, det språkliga och det innehållsmässiga bör göras. Möjligheten att slå ihop instruktioner och faktablad för att minska antalet från 22 olika publikationer, bör ses över. Det finns även behov av en sammanfattande inplastad fälthandbok, som bör tas fram i samverkan mellan NV och länsstyrelserna.

FÄLTAPPEN

För drygt två år sedan togs den första versionen av Rovbases FältApp i bruk. Slingor, observationer, spårningar, DNA-prov, besök i järvrevir eller vid fjällrävslyor registreras på plats med hjälp av androidtelefon eller surfplatta, och förs enkelt över till Rovbase.

Det finns en hög tilltro bland de tillfrågade till att FältAppen, när den fungerar fullt ut, kommer att effektivisera inventeringen och minska risken för fel.

Det bör göras regelbundna uppföljningar av funktioner och när appen varit i bruk en tid bör en utvärdering göras av användarna. Någon utvärdering finns i nuläget inte inplanerad, vilket därför föreslås.

RISKER OCH ORSAKER TILL FEL

Kvaliteten på inventeringarna byggs från grunden, det vill säga vid fältarbetet, och de fel som uppstår behöver korrigeras på länsstyrelsenivå. Detta förutsätter att länsstyrelserna uppmärksammas på de fel som upptäcks vid granskningar och att en kontroll sedan sker av att felen åtgärdats.

Avsaknaden av en logg i Rovbase där man kan se vilka som ändrat i registreringar är en stor brist, vilket både VSC och NV poängterat. En sådan utveckling av databasen bör göras så snart som möjligt.

I Norge är Rovdata en oberoende granskningspart för att garantera att de uppgifter som finns i Rovbase och det som ligger till grund för fastställandet av inventeringsresultatet är rätt. Ska kvalitetssäkringsstegen fungera som tänkt, bör det fungera på samma sätt i Sverige, vilket inte fullt ut sker i dag.

Roller, mandat och ansvar behöver redas ut och förtydligas för alla parter.

OLIKA BEDÖMNINGAR MELLAN LÄNDER

Den korsvisa granskning, där nationella kvalitetssäkrare för lodjur och järv i Sverige respektive Norge, fick i uppdrag att granska data från grannlandet, visar att olika bedömningar gjorts i många av de 200 fallen.

Resultaten av jämförelsen mellan länderna visar att det finns ett behov av både förtydliganden i instruktioner och faktablad samt kalibreringar av bedömningar på alla ansvarsnivåer. Man behöver enas mellan länderna om när de olika kategoriseringarna ska användas men även diskutera hur bedömningar generellt ska göras på liknande sätt.

ÅRLIGA INVENTERINGS/-UTVÄRDERINGSMÖTEN

De flesta tycks vara eniga om att det finns behov av att träffas, både mellan län och mellan länder. Arrangörerna av dessa möten bör ha genomtänkta program och det kan räcka att ha de skandinaviska inventeringsmötena vartannat år. Från deltagarnas sida ser man hellre att det ges utrymme till diskussioner om utveckling och förbättring av inventeringsarbetet, snarare än mycket tid till diskussioner om det som varit. Mötenas geografiska och säsongsmässiga placering bör vara genomtänkta för att ge bästa möjliga förutsättningar för att så många som möjligt ska kunna delta. Tidsmässigt bör möten inte läggas mitt under inventeringssäsongen, vilket gjorts vid något tillfälle. November är troligen den månad på året som passar de flesta bäst och kommande inventeringssäsong står för dörren, vilket borde underlätta diskussioner om utveckling och förbättring av inventeringsarbetet.

7.3 Samverkan

SAMVERKAN MELLAN MYNDIGHETER I OLIKA LÄN OCH MELLAN LÄNDER.

Fler organiserade möjligheter till kalibrering och kunskapsutbyte både mellan län och mellan länder, efterfrågas av många och skulle sannolikt även förbättra samverkan i det dagliga arbetet. Med nuvarande organisation vore det lämpligt att VSC ansvarar för sådana kalibreringsövningar. Dessa bör förläggas till olika delar av landet för att fånga upp regionala problemställningar.

Samverkan mellan NV och länsstyrelserna tycks överlag fungera ganska bra, även om länsstyrelserna uppger att de har liten kontakt med NV. Flera inventeringsansvariga har dock kommenterat att de inte vet vem på NV de ska kontakta i olika frågor. NV kan enkelt åtgärda det genom att via länsstyrelsernas interna mailgrupper för rovdjurshandläggare och rovdjurschefer, informera om vilka på NV som är kontaktpersoner i olika frågor samt att ha som rutin att uppdatera informationen vid personalförändringar hos NV.

SAMVERKAN LÄNSSTYRELSE-SAMEBYAR

Samarbetet mellan länsstyrelser och samebyar tycks överlag fungera bra.

FÖRTYDLIGA ROLLER

Om ett tredje kvalitetssäkringssteg även fortsättningsvis ska läggas ut på en uppdragstagare och vara en oberoende granskningspart, måste roller, ansvar och förväntningar på vad som ska levereras vara tydligt för alla parter. Alternativet kan vara att NV själva övertar granskningsarbetet.

7.4 Ekonomiska förutsättningar

INVENTERINGSANSLAGET

Majoriteten av inventeringsansvariga uppger att man har tillräckligt med personal för att genomföra inventeringarna, men att det tilldelade inventeringsanslaget inte räcker för täcka kostnaderna för inventeringarna.

Alternativa och/eller kompletterande inventeringsmetoder som ökad inventering med hjälp av DNA, viltkameror och drönare, skulle sannolikt sänka kostnaderna för rovdjursinventeringarna. Bättre planering av personalresurser hos länsstyrelserna skulle möjliggöras med inventeringsmetoder som är mindre beroende av väder- och snöförhållanden. En ekonomisk analys och jämförelser av kostnader behöver dock göras vid eventuellt byte till andra inventeringsmetoder.

Samtliga inventeringssamordnare i samebyar uppger att de inventeringsmedel de årligen tilldelas inte räcker för att täcka deras kostnader för inventeringen. Ett flertal försök genom skrivelser, möten och regeringsuppdrag, har gjorts av både Sametinget, länsstyrelserna och NV genom åren för att få till en höjning av inventeringsmedlen till samebyarna, men hittills utan resultat. Sametinget i samverkan med NV bör därför än en gång lyfta denna fråga till regeringskansliet.

FÖRDELNINGSNYCKELN

Inventeringsansvariga är inte nöjda med den fördelningsnyckel som används för tilldelningen av inventeringsmedel. Ett försök till revidering av nyckeln gjordes år 2016 av en grupp sakkunniga representanter från NV och länsstyrelser. Alternativa förslag till den nuvarande fördelningen togs fram, men inget av dem bedömdes av den sakkunniga gruppen vara bättre än den gällande nyckeln. Det skulle innebära stora ekonomiska effekter vid förändrade fördelningskriterier främst för de län som har fast förekomst av vargar, där inventeringsmedlen skulle minska. Resultatet av översynen blev att om fördelningsnyckeln ska göras om och befintliga medel fördelas så rättvist som möjligt, krävs ett helt annat fördelningssätt, och nyckeln är därför tills vidare oförändrad. Några planer på nya fördelningssätt av medel finns inte i dagsläget.

7.5 Kunskap och utbildning

VIDAREUTBILDNING

Det finns efterfrågan hos länsstyrelsepersonalen av både repetitions- och vidareutbildning inom kvalitetssäkring. Många har kommenterat att detta behöver styras upp från centralt håll om det ska bli av.

NV tog vid sitt gruppmöte själva upp att de bör se över möjligheten att införa krav på obligatorisk vidareutbildning för fältpersonalen, till exempel vart femte år. Eftersom det är länsstyrelsernas inventeringsansvariga som granskar fältpersonalens registreringar i Rovbase, borde även krav kunna ställas på att man som inventeringsansvarig vid en länsstyrelse ska genomgå kvalitetssäkringsutbildning.

Möjligheterna att använda den stora kunskap och erfarenhet som finns hos många av länsstyrelsernas fältpersonal, borde kunna tas tillvara på ett bättre sätt än i dag. Kunskapen kan användas vid både utbildningar och även kalibreringar av personal mellan både län och länder. Vid de skandinaviska inventeringsmötena skulle en stående programpunkt kunna vara diskussioner i mindre grupper med exempel ur verkligheten från fältpersonalen av svårbedömda fall vid inventeringarna.

FÖRORDNANDEN

VSC ansvarar i dagsläget för förteckningen över de personer från länsstyrelser och samebyar som genomgått kvalitetssäkringsutbildning med godkänt eller icke godkänt resultat. I tillägg till denna förteckning bör VSC eller NV hålla ett aktuellt register, som uppdateras varje år, över både länsstyrelsernas och samebyarnas förordnade inventeringspersonal, för att kunna fånga upp förändringar. I Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2007:10 6 §) och i Sametingets föreskrifter (STFS 2007:9 4 §) står det:

”Sametinget ska, efter förslag från samebyn, utse och förordna inventeringssamordnare för samebyn. Därutöver får samebyn ha någon eller några personer som är kontaktpersoner för geografiskt åtskilda vintergrupper. Samebyns inventeringssamordnare är kontaktpersoner gentemot länsstyrelsen. Samebyns inventeringssamordnare ska ha genomgått relevant utbildning med godkänt resultat enligt Naturvårdsverkets inventeringsföreskrifter”....

Genom att förordna inventeringssamordnare i samebyar utan godkänd kvalitetssäkringsutbildning verkar inte Sametinget uppfylla NV:s och Sametingets föreskrifter. Det är även kontroversiellt att samebymedlemmar utan förordnande eller godkänd utbildning har fått inloggningsuppgifter till Rovbase. När detta uppdagades, spärrade VSC:s Rovbasesupport dessa personers inloggningsuppgifter.

NV bör ta ett större ansvar för att säkerställa att gällande föreskrifter om förordnanden och inloggningsmöjligheter i Rovbase, följs av ansvarig myndighet.

7.6 Allmänhetens rapportering

SKANDOBS

Allmänhetens möjligheter till rapportering av rovdjursobservationer i databasen Skandobs, anses av både länsstyrelserna och SJF ha medverkat till en ökad rapportering. Ett aktivt deltagande från allmänheten genom möjlighet att bidra med rovdjursobservationer, har varit tydliga budskap i rovdjurspolitiken, och det tycks ha fungerat.

Uppskattningen från länsstyrelserna är att i genomsnitt cirka 25 procent av den totala andelen observationer från allmänheten kommer in via Skandobs. Eftersom det de tre senaste åren har rapporterats in mellan 3100 och 3600 observationer (P. Jaxgård, personlig kommunikation 26 april, 2019), skulle det med länsstyrelsernas uppskattning innebära att de via Skandobs totalt får in mellan 12 000 och drygt 14 000 rovdjursobservationer per år. Det är en hög siffra och verkar inte troligt så det har sannolikt gjorts en överskattning av hur stor andel observationer de får via Skandobs.

ANDRA RAPPORTERINGSVÄGAR

Direktkontakt med länsstyrelsernas fältpersonal är det vanligaste sättet att rapportera rovdjursobservationer på. Länsstyrelsernas uppskattning är att nästan hälften av alla rapporter kommer den vägen, vilket visar på värdet av att länsstyrelsernas personal har bra kontaktnät och goda relationer med lokalbefolkningen.

SJF ROVOBS

SJF:s rovobs anses av inventeringsansvariga enbart vara användbar när det gäller observationer av björnar. De årliga sammanställningarna av rovdjursobservationer av övriga arter anser sig inte länsstyrelserna ha någon användning av. SJF bör även fortsättningsvis ges uppdrag om leverans av årliga björnobsar, då dessa är en viktig del av förvaltningen. För övriga arter borde uppmuntran till fortsatt rapportering av observationer i Skandobs vara tillräckligt.

7.7 Effekter av förändringar som gjorts

I förhållande till frågorna i de tidigare kapitlen, är svarsfrekvensen betydligt lägre i detta kapitel, då många medverkande inte arbetade med inventeringar före översynen och därmed har avstått från att svara på dessa frågor.

Sammantaget är det länsstyrelsernas personal som tycks vara mest nöjda med effekterna av översynen. Införandet av det tredje kvalitetssäkringssteget, som ska förhindra fria tolkningar, anser både VSC och NV vara bra. I övrigt anser inte VSC att det är så stor skillnad utan att det fungerade bra även tidigare.

NV bedömer att kvaliteten på inventeringarna nu är högre än tidigare då det fanns mer utrymme för egna tolkningar i de tidigare föreskrifterna.

När det gäller järvinventeringen, som är väldigt resurskrävande, skulle man behöva titta på arbetsinsatserna som görs, exempelvis antal besök vid järvlyor. Det finns risk för att man måste dokumentera mycket på ett område och då inte hinner med andra områden. Det behövs vägledning till länsstyrelserna kring täckning och täckningsgrad och någon form av metod för att nedlagd arbetstid i förhållande till utdelning, anser NV skulle behövas.

SJF och inventeringssamordnare i samebyar anser inte att något blivit bättre efter översynen utan att det är ett trögare system, att det är onödigt med flera kvalitetssäkringssteg och att det inte blivit någon bättre samverkan med Norge.

Införandet av Rovbase upplevs av de flesta som mycket positivt även om det finns förbättringspotential.

De roller och ansvar olika aktörer har i inventeringssystemet, kan sannolikt förklara en del av att man upplever effekterna av översynen olika. För att förstå orsaken till att exempelvis ett tredje kvalitetssäkringssteg infördes, finns det behov av förklaringar och förtydliganden från NV till berörda.

GEMENSAMMA INVENTERINGSRAPPORTER

Vid genomgång av ett antal inventeringsrapporter för inventeringsåret 2016–2017, visade det sig finnas stora skillnader i både upplägg och vilka termer som används i länsstyrelsernas rapporter.

För några år sedan gjordes ett försök av NV att ta fram en gemensam mall för länsstyrelsernas inventeringsrapporter, dock utan resultat. De olikheter som nu påvisats i länsstyrelsernas inventeringsrapporter innebär att både myndigheter och allmänhet kan ha svårt att förstå och tolka resultaten. Det borde därför vara av gemensamt intresse för NV och länsstyrelserna att i samverkan arbeta fram en mall med vägledning om lämpligt upplägg och gemensam terminologi i inventeringsrapporterna.

VAD HÄNDER NU?

Resultaten av de olika delarna i utvärderingen av inventeringssystemet för stora rovdjur kommer att användas som underlag för att utveckla ett tydligare, enklare och effektivare system i syfte att säkerställa den framtida kvaliteten på rovdjursinventeringarna.

8 Källförteckning

- Länsstyrelsen i Gävleborgs län. 2017. Inventering av stora rovdjur i Gävleborgs län 2016/2017. Rapport 2017:12. ISSN: 0284–5954
- Länsstyrelsen i Jämtlands län. 2017. Inventeringsresultat av lodjur, järv, varg och kungsörn. Slutrapport Jämtlands län 2016–2017. 2017. Rapport. Diarienummer 511-6921-2016
- Länsstyrelsen i Norrbottens län. 2017. Slutresultat från rovdjursinventeringen 2016/17 i Norrbottens län. Diarienummer 511-9384-2017
- Länsstyrelsen i Norrbottens län. 2017. Tillägg till redovisningen av slutresultat från rovdjursinventering 2016/17 i Norrbottens län. Diarienummer 511-9384-2017
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2017. Inventeringsrapport 2016–2017. En sammanställning av rovdjursinventeringen i Värmlands län. Publikationsnummer 2017:21. ISSN 0284–6845
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2017. Inventering av järv, lo, varg, björn och kungsörn i Västerbottens län - Slutrapport för inventeringssäsongen. Diarienummer 502-9841-2016
- Länsstyrelsen i Västernorrlands län. 2017. Inventering av stora rovdjur Västernorrland 2017. Rapport nr 2017:14. Diarienummer 502-7258-17
- Länsstyrelsen i Västmanlands län. 2017. Inventering av stora rovdjur i Västmanlands län 2016–2017 Årsrapport 2017. Rapport 2017:04. ISSN 0284–8813
- Naturvårdsverket. 2018. Beskrivning av det skandinaviska inventeringssystemet för stora rovdjur. Rapport 6830.
- Naturvårdsverket 2018. Uppdrag till Viltskadecenter SLU 2018. Ärende NV-02776-18
- M2011/2778/Nm. Överenskommelse mellan Miljödepartementet, Sverige och Miljöverndepartementet, Norge och Jord- och skogsbruksministeriet, Finland om utvecklat samarbete om stora rovdjur – björn, varg, lodjur och järv.
- NFS 2002:18. Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om jakt och statens vilt
- NFS 2007:10. Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn
- Proposition 2008/09:210. En ny rovdjursförvaltning
- Proposition 2012/13:191 En hållbar rovdjurspolitik
- SOU 2007:89. Rovdjuren och deras förvaltning
- SFS 2009:1263. Förordning om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn

STFS 2007:9. Sametingets föreskrifter om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar

STFS 2013:2. Föreskrifter ändring i Sametingets föreskrifter (STFS 2007:9) om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar

Hemsidor

Sahlén, V., Brøseth, H., Bischof, R., Ersson, L., Hansson, H.O., Johansen, T., Kindberg, J. och Persson, L.P. 2013. Björnarbetsgruppens förslag för övervakning av björn i Skandinavien.

http://www.rovdata.no/Portals/Rovdata/Dokumenter/Eksterne%20overvåkingsrapporter/Bjornarbetsgruppens_slutrapport.pdf
(Hämtad 2019-04-18)

Naturvårdsverket. 2019a. Lodjur: Användning av viltkamera för att inventera familjegrupper.

<http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/8800/978-91-620-8827-9/> (Hämtad 2019-03-27)

Naturvårdsverket. 2019b. Innovationsprojekt. <http://www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pessmeddelanden/Nyhetsarkiv/Nyheter-och-pessmeddelanden-2018/Innovativa-losningar-hoppas-utveckla-rovdjursinventeringen/> (Hämtad 2019-04-08)

Naturvårdsverket. 2019c. Vägledning om inventeringsmetodik för stora rovdjur. Instruktioner och faktablad.

<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Vilt/Inventeringsmetodik-for-stora-rovdjur/> (Hämtad 2019-03-14)

Sametinget. 2019. Årsredovisningar 2007 – 20018.

<https://www.sametinget.se/arsredovisningar/> (Hämtad 2019-04-23).

Statistiska Centralbyrån. 2018. Konsumentprisindex.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/kpi/>
(Hämtad 2018-09-02)

Viltskadecenter. 2018. Skandinaviska inventeringsrapporter

<https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/viltskadecenter/Inventering/inventering-av-stora-rovdjur/> (Hämtade 2018-09-10)

Eklund, A., Mattisson, J., Höglund, L. & Tovmo, M. 2017. Inventering av järv 2017. Bestandsövervakning av jerv i 2017. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia. Bestandsstatus för stora rovdjur i Skandinavien. 3–2017. 31 s.

Svensson, L., Wabakken, P., Maartmann, E., Åkesson, M & Flagstad, Ø. 2017. Inventering av varg vintern 2016-2017. Bestandsövervakning av ulv vinteren 2016–2017. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia. Bestandsstatus för stora rovdjur i Skandinavien 1–2017. 49 s.

Zetterberg, A. & Tovmo, M. 2017. Inventering av lodjur 2017.

Bestandsövervakning av gaupe i 2017. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia. Bestandsstatus för stora rovdjur i Skandinavien. Nr 2 2017. 36 s

9 Frågor och svar vid intervjuer om inventeringssystemet för stora rovdjur.

Nedan följer samtliga frågor och svar från intervjuer och webbenkäter med personer i olika roller och ansvar inom inventeringssystemet för stora rovdjur. En sammanfattning över antal medverkande från respektive aktör finns i tabell 1.

Ovanför varje fråga anges inom parentes till vilka frågan har ställts och under vissa frågor/påståenden finns förklaringar i kursiv text.

Följande förkortningar används:

Inventeringsansvarig länsstyrelsen	IA
Fältpersonal länsstyrelsen	FP
Fältpersonal länsstyrelsen webbenkät	FP webbenkät
Inventeringssamordnare sameby	ISO
Inventeringssamordnare sameby webbenkät	ISO webbenkät
Inventeringssamordnare Svenska Jägareförbundet	SJF
Viltskadecenter	VSC
Naturvårdsverket	NV

De medverkande i utvärderingen fick frågor av olika typer: värdering av påståenden (värderingsfrågor), rangordning (rangordningsfrågor) och ranking (rankingfrågor) där olika alternativ skulle rankas och rangordnas samt slutligen frågor där uppskattning av olika kvantiteter skulle göras (kvantifieringsfrågor). För samtliga frågor fanns möjlighet att lämna egna kommentarer i fritext samt att ange Vet ej/Ingen åsikt som svar.

Värderingsfrågorna med formulerade påståenden där värdering skulle göras på en svarsskala från **1 = Stämmer inte**, till **6 = Stämmer helt**.

Rangordnings-/rankingfrågorna med flera påståenden där det man ansåg vara **viktigast** fick **1** och det man ansåg vara **minst viktigt** fick **3**.

Svaren poängsattes enligt följande: Varje respondent gavs **12 poäng** att fördela mellan de maximalt tre svarsalternativen. De som rankat tre alternativ fördelade poängen enligt 6, 4 och 2 för ranking 1, 2 och 3.

De som rankade två alternativ fördelade poängerna 7 och 5 för ranking 1 och 2.

De som endast rankade ett alternativ lade samtliga 12 poäng på detta alternativ. Därefter summerades den samlade poängen för respektive svarsalternativ och grupp

Skäl för att ranka färre än tre alternativ, var att respondenten uppgav att endast ett eller två av alternativen ansågs var viktiga

Kvantifieringsfrågorna där respondenten skulle uppskatta antal eller procent som svar på frågan.

Tabell 1. Tabellen visar hur svaren från de olika grupper som deltagit i utvärderingen inhämtats, vilka som intervjuats individuellt, fått webbenkäter eller deltagit i gruppmöten. Tabellen visar också hur många som tillfrågats och som svarat i respektive grupp och hur många frågor respondenten i respektive grupp fått.

Grupp	Antal i denna roll*	Antal tillfrågade	Antal som svarat	Antal frågor	Intervju	Gruppmöte/diskussion
Inventeringsansvariga länsstyrelser	20	20	18	78	Ja	Nej
Fältpersonal länsstyrelser	191	20	12	45	Ja	Nej
Fältpersonal länsstyrelser <i>webbenkät</i>	171	165***	80	45	Nej	Nej
Inventeringssamordnare samebyar	73**	20	6	42	Ja	Nej
Inventeringssamordnare samebyar <i>webbenkät</i>	73**	55****	18	42	Nej	Nej
Inventeringssamordnare Svenska Jägareförbundet	20	20	11	29	Ja	Nej
Naturvårdsverket	6	6	6	33	Ja	Ja
Viltskadecenter	9	6	6	41	Ja	Ja
Statens veterinärmedicinska anstalt	2	2	2	-	Nej	Ja
Sametinget	1	1	1	-	Nej	Ja
Rovdata	-	6	6	-	Nej	Ja
Miljødirektoratet	-	1	1	-	Nej	Ja
Statens Naturoppsyn	-	1	1	-	Nej	Ja
Totalt		323	168			

*Antal personer som hade denna roll i inventeringssystemet under 2017 (Personlig kommunikation med respektive aktör).

**Av dessa är 31 personer förordnade som inventeringssamordnare av Sametinget (Enligt förteckning från Sametinget 20190826).

***Enkäten skickades till 171 personer, sex e-postadresser fungerade inte.

****E-postadresser saknades till övriga

Frågor

(IA, FP)

1. Vi har tillräckligt med personal för att genomföra uppdraget med rovdjursinventering i vårt län.

	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	1	16
2	1	1	17
3	2	1	10
4	7	5	13
5	8	3	15
Stämmer helt	0	1	8
Vet ej	0	0	1

(IA)

2. Ange om möjligt antal personer som hade förordnanden och deltagit i inventeringsarbetet som fältpersonal i ert län följande år.

(Frågan avser antalet personer med förordnanden oavsett hur mycket de arbetat med inventeringar under året)

Norra FO

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Personer	60	62	59	58	59	58

Mellersta FO

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Personer	72	67	70	77	76	79

Södra FO

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Personer	25	28	28	31	35	34

(IA, FP, VSC, NV)

3. Jag vet vilket ansvar jag har utifrån Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur.

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV
Stämmer inte alls	0	0	16	0	0
2	0	0	17	0	0
3	0	0	10	2	1
4	1	1	13	1	0
5	8	3	15	3	1
Stämmer helt	9	8	8	0	3
Vet ej	0	0	1	0	0

(IA, VSC)

4. Försök att uppskatta hur stor andel (i procent) av observationerna där Länsstyrelsen och Viltskadecenter gör olika tolkningar av instruktionerna om hur observationer ska:

Registreras*

Procent	IA	VSC
0-2	12	5
3-5	4	0
6-10	2	0
11-	0	1

Grupperas

Procent	IA	VSC
0-2	12	5
3-5	3	1
6-10	2	0
11-	1	0

*Registreras i Rovbase som Dokumenterad/Bedömd som säker/ / Kan inte bedömas

(IA, FP, VSC)

5. I de fall Länsstyrelsen och Viltskadecenter har gjort olika tolkningar av instruktionerna så löses detta genom:

	IA	FP	FP webbenkät	VSC
Diskussion tills samsyn nås	9	5	25	1
Länsstyrelsen bestämmer	0	0	0	0
Viltskadecenter bestämmer	6	3	30	4
Naturvårdsverket bestämmer	0	0	5	0
Annat*	0	0	3	0
Vet ej	2	4	17	0

*Annat:

FP webbenkät

Regelverket styr detta

Särredovisning

Gemensam samsyn borde tillämpas

(IA, FP, VSC, NV)

6. Vem har det slutliga ansvaret för vilken bedömning en observation får i Rovbase?

	IA	FP	FP webbenkät	NV	VSC
Länsstyrelsen	6	4	21	1	1
Viltskadecenter	8	8	47	1	2
Naturvårdsverket	4	0	8	4	0
Rovdata	0	0	1	0	0
Annan*	0	0	2	0	0
Vet ej	0	0	1	0	3

*Annan:

FP webbenkät

Den som lägger in uppgifter

Det känns som viltskadecenter men det borde vara Länsstyrelsen

(Med bedömning avses: Dokumenterad/Bedömd som säker/ / Kan inte bedömas).

(IA, FP, VSC, NV)

7. Vem har det slutliga ansvaret för att observationer har grupperats enligt gällande metodik?

	IA	FP	FP webbenkät	NV	VSC
Länsstyrelsen	1	2	39	1	0
Viltskadecenter	10	9	31	1	4
Naturvårdsverket	6	1	4	4	0
Rovdata	0	0	0	0	0
Annan*	0	0	1	0	0
Vet ej	0	0	5	0	2

*FP webbenkät Annan:

Samråd mellan parterna

(IA, FP)

8. Jag anser att insamling av döda rovdjur/delar av döda rovdjur fungerar väl i vårt län. Ge ett svar för varje dödsorsak.

(Ansvaret för att ta hand om döda djur eller delar av döda djur och se till att de skickas till SVA varierar och beror på hur djuret dött och i vilket län det påträffats.)

Licensjakter	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	2
2	0	0	0
3	1	1	5
4	0	0	9
5	1	2	18
Stämmer helt	9	6	25
Vet ej	2	2	21

Skyddsjakter	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	3
2	0	0	4
3	2	0	3
4	1	1	6
5	1	2	14
Stämmer helt	11	7	32
Vet ej	1	2	18

Trafikdödade	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	2	0	0
2	7	0	12
3	4	2	15
4	2	4	4
5	1	3	6
Stämmer helt	2	1	12
Vet ej	0	2	31

Okänd anledning	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	1	0	3
2	4	0	9
3	3	2	11
4	4	2	5
5	1	4	5
Stämmer helt	2	1	6
Vet ej	2	3	41

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

9. Det finns för många organisationer inblandade i inventeringsarbetet av stora rovdjur.

(Med organisationer avses alla organisationer som har en roll inom inventeringssystemet, det vill säga länsstyrelser, Viltskadecenter, SVA, Sametinget, Svenska Jägareförbundet, samebyar, Naturhistoriska riksmuseet, Uppsala universitets DNA-lab, Grimsös DNA-lab, Polisen och Naturvårdsverket)

	IA	FP	FP webbenkät	NV	VSC	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	1	3	3	0	2	0	0	0
2	13	3	10	0	2	3	0	2
3	1	2	13	0	0	3	0	0
4	1	0	11	1	0	2	1	1
5	0	0	18	2	1	3	2	3
Stämmer helt	1	3	13	3	0	0	3	11
Vet ej	1	1	12	0	1	0	0	1

(IA, ISO, SJF, VSC, NV)

10. Det är bäst om både kvalitetsgranskning i Rovbase och fastställande av inventeringsresultatet görs av samma organisation.

	IA	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	1	2	0	0	0	5
2	6	0	0	3	1	0
3	5	0	0	2	0	1
4	0	0	1	1	1	1
5	2	0	3	4	1	2
Stämmer helt	3	1	2	1	3	9
Vet ej	1	3	0	0	0	0

(IA, ISO, SJF, VSC, NV)

11. De av Naturvårdsverket fastställda inventeringsresultaten ska användas som underlag till flera olika aktiviteter. Rangordna hur väl du tycker att inventeringsresultaten utgör ett bra underlag för aktiviteterna nedan. Gör en rangordning för respektive art*.

(Rangordna betydelsen av de tre viktigaste aktiviteterna för vilka inventeringsresultaten utgör ett bra underlag. 1 = den viktigaste aktiviteten och 3 = den minst viktiga aktiviteten).

	IA				NV				VSC			
	Björn	Järv	Lodjur	Varg	Björn	Järv	Lodjur	Varg	Björn	Järv	Lodjur	Varg
Uppföljning av mål för rovdjursstammarnas status och utveckling	74	52	96	92	22	22	22	22	18	18	12	18
Uppföljning av effekter av vidtagna skadeförebyggande åtgärder	2	9		2								
Planering av framtida skadeförebyggande åtgärder	14	8	10	23	6	2	2	2	2	2		2
NV och Lst beslut om jakt efter rovdjur	34	12	76	61	18	6	10	14	10	10	4	12
Fördelning av ersättning för rovdjursförekomst i samebyarna	6	22	26	20	2	18	14	10	6	6	6	4
Beslut om ev. bidrag till skadeförebyggande åtgärder för ren		2	6	6								
Dagens inv. metoder ger inga bra resultat			18									
Vet ej												

	SJF				ISO				ISO webb- enkät			
	Björn	Järv	Lodjur	Varg	Björn	Järv	Lodjur	Varg	Björn	Järv	Lodjur	Varg
Uppföljning av mål för rovdjursstammarnas status och utveckling	66	55	51	73	5				10	2	8	12
Uppföljning av effekter av vidtagna skade-förebyggande åtgärder	8	7	8	2					4	2	4	0
Planering av framtida skade-förebyggande åtgärder	6	8	4	8	2	4	6		20	8	10	12
NV och Lst beslut om jakt efter rovdjur	44	8	38	43	19	18	20	24	30	32	34	38
Fördelning av ersättning för rovdjursförekomst i samebyarna	6	6	4	6	4	8	28		20	32	38	18
Beslut om ev. bidrag till skade-förebyggande åtgärder för ren					4	6	6		14	16	8	14
Dagens inv. metoder ger inga bra resultat		24	26		36	24	12		34	40	36	14
Vet ej									48	36	24	84

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

12. Nuvarande inventeringsmetoder för att inventera de olika arterna gör att vi kan uppnå målen med inventeringsarbetet. Ge ett svar för respektive art.

Björn	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	2	0	0	0	4	10
2	1	0	5	0	0	0	1	3
3	3	0	15	0	0	0	0	2
4	3	6	13	0	1	2	0	1
5	3	2	21	3	4	6	0	2
Stämmer helt	1	1	6	0	0	2	0	0
Vet ej	7	3	18	3	0	1	1	0

Järv	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	10	0	0	0	0	9
2	1	3	11	0	1	2	1	6
3	3	2	14	0	2	1	3	0
4	4	1	10	1	1	1	2	1
5	1	1	9	2	1	0	0	1
Stämmer helt	0	0	5	0	0	0	0	0
Vet ej	9	5	21	3	0	5	0	1

Kungsörn	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	2	0	0	1	3	12
2	1	0	9	0	1	0	0	2
3	4	0	17	0	1	1	1	2
4	3	5	10	1	1	1	0	0
5	4	2	10	1	0	0	0	0
Stämmer helt	1	0	4	0	0	0	0	0
Vet ej	5	5	28	4	2	8	2	2

Lodjur	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	4	0	0	3	0	9
2	1	1	8	0	0	4	0	2
3	2	2	10	1	1	2	2	3
4	8	4	17	0	3	2	3	2
5	6	3	32	2	1	0	1	1
Stämmer helt	1	2	8	0	0	0	0	0
Vet ej	0	0	1	3	0	0	0	1

Varg	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	1	0	0	0	0	4
2	0	0	5	0	0	1	1	1
3	1	2	3	0	0	3	0	4
4	2	2	13	0	1	2	0	2
5	7	2	33	3	4	5	1	2
Stämmer helt	5	3	11	0	0	0	0	0
Vet ej	3	3	14	3	0	0	4	5

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

13. Naturvårdsverkets bedömningskriterier och dokumentationskrav för enskilda observationer av järv, lodjur och varg är väl avvägda och medför att vi uppnår målen med inventeringsarbetet. Ge ett svar för respektive art.

(Dokumentationskrav för kategorierna: Dokumenterad/Bedömd som säker/..... / Kan inte bedömas).

Järv	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	8	0	0	0	2	9
2	1	1	9	0	1	1	0	3
3	0	0	10	0	0	0	1	4
4	0	2	7	0	0	0	2	1
5	4	1	16	3	1	0	1	1
Stämmer helt	1	2	5	0	0	0	0	0
Vet ej	12	6	25	3	2	11	0	0

Lodjur	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	RSS	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	4	0	0	4	1	8
2	1	0	7	0	0	3	0	4
3	1	1	11	1	0	2	0	3
4	5	2	17	1	1	0	3	2
5	8	5	31	0	1	0	2	1
Stämmer helt	3	4	8	1	0	0	0	0
Vet ej	0	0	2	3	2	2	0	0

Varg	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	1	0	0	0	1	6
2	1	0	3	0	0	2	0	2
3	0	1	10	0	0	2	0	4
4	0	2	11	0	0	2	0	1
5	10	2	32	2	1	2	0	2
Stämmer helt	5	5	9	1	0	0	0	0
Vet ej	2	2	14	3	3	3	5	3

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

14. Naturvårdsverkets angivna metoder för gruppering av familjegrupper av lodjur och varg är väl avvägda och medför att vi uppnår målen med inventeringsarbetet. Ge ett svar för respektive art.

Lodjur	IA	FP	FP webbenkät	VSC	SJF	NV	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	5	0	3	0	0	8
2	1	0	14	0	5	0	2	4
3	2	3	13	2	1	1	2	3
4	7	4	14	1	1	1	0	2
5	6	1	23	0	0	0	0	1
Stämmer helt	1	1	6	0	0	0	0	0
Vet ej	1	3	5	3	1	2	2	0

Varg	IA	FP	FP webbenkät	VSC	SJF	NV	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	0	1	0	0	3
2	0	0	2	0	0	0	0	4
3	1	0	9	0	1	0	1	2
4	0	2	13	0	1	0	0	2
5	6	0	15	3	3	1	0	1
Stämmer helt	3	1	8	0	0	0	0	0
Vet ej	8	9	33	3	5	3	5	6

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

15. Naturvårdsverkets kriterier för särskiljning av familjegrupper/föringringar av järv, lodjur och varg är väl avvägda och medför att vi uppnår målen med inventeringsarbetet. Ge ett svar för respektive art.

Järv	IA	FP	FP webbenkät	VSC	SJF	NV	RSS	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	9	0	0	0	1	6
2	3	0	12	2	0	0	2	6
3	0	0	11	1	0	2	0	3
4	0	2	8	0	1	0	1	0
5	2	3	11	0	0	0	0	1
Stämmer helt	0	0	1	0	0	0	0	0
Vet ej	13	7	28	3	10	2	2	2

Lodjur	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	10	0	0	5	0	11
2	1	1	13	1	0	2	2	2
3	3	2	19	1	1	1	3	3
4	7	3	11	1	1	1	1	0
5	5	3	23	0	0	1	0	1
Stämmer helt	0	3	2	0	0	0	0	0
Vet ej	2	0	2	3	2	1	0	1

Varg	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	0	0	0	0	2
2	0	0	3	0	0	1	0	4
3	0	1	9	0	0	3	1	4
4	0	1	10	0	0	2	0	0
5	5	3	21	3	1	4	0	0
Stämmer helt	4	1	6	0	0	0	0	0
Vet ej	9	6	31	3	3	1	5	8

(IA, FP, ISO, SJF)

16. Jag vet var jag ska lämna förslag på förändringar av inventeringsmetodiken för stora rovdjur.

	IA	FP	FP webbenkät	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	1	8	1	3	7
2	2	0	14	0	1	4
3	1	1	8	2	0	1
4	1	0	10	1	1	1
5	3	3	21	2	0	1
Stämmer helt	11	7	13	1	1	1
Vet ej	0	0	6	0	0	3

(IA, FP, ISO, SJF)

17. Hur många förslag på förändringar för inventeringsmetodik och bedömningskriterier har du totalt lämnat till ansvarig?

Antal lämnade förslag per person	IA	FP	FP webbenkät	ISO	ISO webbenkät	SJF
Inga	3	7	34	3	2	3
1	2	2	7	2	0	2
2	3	0	10	1	0	2
3	3	1	7	0	0	1
4	1	0	3	0	0	1
5	2	0	3	0	0	0
6 till 10	2	1	1	0	0	1
11 till 20	1	1	0	0	0	0
21 eller fler	1	0	0	0	0	0

Om du svarat ja på frågan innan:

(IA, FP, ISO, SJF)

18. Jag har fått en bra återkoppling om hur mina förslag har tagits omhand.

	IA	FP	FP webbenkät	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	1	1	2	2	2	7
2	1	2	7	1	1	1
3	4	0	8	0	0	1
4	2	0	7	2	0	1
5	4	0	6	0	0	0
Stämmer helt	1	2	1	2	0	0
Vet ej	5	7	1	4	3	8

(IA, FP, ISO, SJF, VSC)

19. Vilka faktorer anser du har störst effekt för hur väl inventeringsarbetet kan uppfylla målen med inventeringarna?

(Rangordna de tre viktigaste faktorerna. 1 = den viktigaste faktorn, 3 = den minst viktiga faktorn)

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	SJF	ISO	ISO webbenkät
De enskilda tjänstemännens personliga engagemang (inventeringsansvariga och fältpersonal).	52	54	300	10	32	12	60
Samebyarnas engagemang	10	8	46	6	6	26	38
Allmänhetens engagemang	30	12	72	8	16		8
Tillgång till ny teknik (exempelvis viltkameror, DNA-analyser, drönare)	18	16	66	10	12		18
Ekonomiska resurser	62	26	196	10	18	20	62
Tid	6	6	76		8	4	20
Kompetens hos nuvarande personal	16	12	58	18	10	4	2
Tillgång på lämplig personal	18	10	78	10	12		6
Annat*	4		32		16	6	2

*Annat:

FP webbenkät

Bra inventeringsväder och bra snöförhållande

(inventeringen upplevs som ett lotteri där väder och vins helt avgör inventeringsresultatet).

Tiden och det ekonomiska har stor betydelse

Väderförhållande

Väder har stor betydelse för en lyckad inventering.

Snö

Inventeringsresultatet ska utvärderas snabbt och vara tillgängligt för alla.

Neutral syn på rovdjur. Inte överdriven syn för att gynna renskötare

Snöförhållande

Ansvarig tjänstemans kunskap om rovdjur och inventering.

IA

Tillgång till spårnö

Jägareförbundets engagemang

SJF

Jag ringer Gunnar Glöersen

Pengar är grunden för allt

Det viktigaste är att det finns förtroende för systemet, och att det är förutsägbart.

Då kommer allmänhetens engagemang som en effekt.

Engagemang hos olika berörda grupper. Inte bara SJF utan

Även LRF och SNF.

Vi är olika tjänstemän som försöker entusiasmera berörda vilket är en förutsättning.

Vi behöver mer engagemang hos Lst.

Jägarnas vilja att rapportera. De kan avstå i protest trots stort engagemang.

ISO

Väder och vind

ISO webbenkät

Samebyarnas inventeringsmedel är galet låga.

Fältpersonalen vid Ist bd län gör ett bra jobb men har man cheferna emot sig blir det jobbigt

Inventeringskriterierna måste kunna förändras årligen och inte som nu,

samebyarnas åsikter måste tas på allvar

(IA)

20. Vilka faktorer har störst inflytande över vilka av de godkända metoderna i Naturvårdsverkets metodik som används vid inventering av stora rovdjur i ditt län?

(Rangordna betydelsen av de tre viktigaste faktorerna. 1 = den viktigaste faktorn, 3 = den minst viktiga faktorn.)

IA	Poäng
Traditioner ("så har vi alltid gjort")	16
Egna inventeringsorganisationens uppbyggnad	24
Egna länsstyrelsens övergripande prioriteringar mellan olika uppdrag	14
Väder/klimat	68
Tillgång till ny teknik (exempelvis viltkameror, DNA-analyser, drönare)	18
Ekonomiska resurser	46
Tid (exempelvis dygnslängd under inventeringsperioden)	6
Tillgång på lämplig personal	18
Samråd samebyar	6
Samråd andra organisationer	
Annat	

(IA)

21. Områdesinventering för lodjur verkar vara en metod som verkar ha blivit ovanligare under senare tid. Hur många områdesinventeringar har genomförts i ert län sedan 2012 (ange antal)?

IA

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Norra FO	0	0	0	0	0	0
Mellersta FO	1	0	0	0	0	0
Södra FO	1	0	1	0	0	0

(IA)

22. Användning av så kallade viltkameror verkar bli allt vanligare för inventering av stora rovdjur. Uppskatta hur många kameror som använts i fält repektive år sedan 2012 i ert län.

Norra FO

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal	116	151	183	222	278	315

Mellersta FO*

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal	5	5	72	117	202	413

*För Värmland endast uppgifter från 2017

Södra FO

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal	38	47	62	55	97	215

(IA)

23. Vi har tillräckligt många viltkameror i vårt län för att genomföra rovdjursinventeringar som uppfyller målen med inventeringsarbetet.

	IA
Stämmer inte alls	5
2	1
3	2
4	5
5	1
Stämmer helt	3
Vet ej	1

(IA)

24. Vi använder fortlöpande DNA för att särskilja familjegrupper av lodjur i vårt län.

	IA
Stämmer inte alls	17
2	0
3	0
4	0
5	0
Stämmer helt	1
Vet ej	0

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

25. Jag tror att användning av DNA vid inventering av antalet järvindivider skulle kunna fungera bättre jämfört med lyeinventering.

(Inkludera arbetet från dokumentation i fält tills ni får analys och resultat tillbaka.)

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	1	0	0	0	1	2
2	0	0	3	0	0	0	1	2
3	0	1	5	0	0	0	0	1
4	2	3	5	0	1	1	1	1
5	1	1	10	5	3	5	1	4
Stämmer helt	5	2	33	1	1	1	2	3
Vet ej	10	5	23	3	0	5	0	5

3(IA, FP, ISO, SJF)

26. Jag är väl insatt i de metoder och krav på dokumentation i fält som är aktuella för att inventera stora rovdjur i mitt län.

	IA	FP	FP webbenkät	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	3	0	0
3	0	0	2	2	0	2
4	1	0	5	1	1	2
5	9	4	27	4	3	5
Stämmer helt	8	8	45	1	2	9
Vet ej	0	0	1	0	0	0

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

27. Naturvårdsverkets metodik och instruktioner för inventering av järv, lodjur och varg är lätta att förstå. Svara för respektive art.

Järv	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	1	0	0	0	2	1
2	3	0	1	0	0	1	0	2
3	0	0	7	0	1	1	0	6
4	0	2	21	2	3	2	2	6
5	2	3	14	2	0	1	2	0
Stämmer helt	0	0	13	0	0	0	0	2
Vet ej	13	7	23	2	1	6	0	1

Lodjur	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	0	0	0	2	2
2	0	0	1	0	0	2	0	2
3	2	0	5	0	0	1	0	5
4	3	2	15	1	4	3	1	6
5	2	6	36	2	0	4	3	1
Stämmer helt	11	4	22	0	0	0	0	1
Vet ej	0	0	1	3	1	1	0	1

Varg	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	0	0	0	0	1
2	0	0	0	0	0	2	0	1
3	1	0	8	0	0	2	0	6
4	5	1	14	1	3	1	1	3
5	4	5	25	2	0	5	0	0
Stämmer helt	6	3	18	0	0	0	0	0
Vet ej	2	3	15	3	2	1	5	7

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

28. Naturvårdsverkets metodik och instruktioner för inventering av järv, lodjur och varg ger utrymme för egna tolkningar av hur arbetet ska genomföras. Ge ett svar för respektive art.

Järv	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	2	15	2	0	0	2	8
2	5	4	17	2	3	1	1	1
3	1	1	9	0	0	2	1	4
4	0	0	10	0	1	0	0	0
5	0	0	1	0	0	0	0	1
Stämmer helt	0	0	2	0	0	0	1	0
Vet ej	12	5	26	2	1	8	0	4

Lodjur	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	3	2	19	2	0	1	2	8
2	12	9	28	1	3	4	1	1
3	0	1	9	0	1	4	0	4
4	1	0	9	0	0	0	2	0
5	2	0	9	0	0	1	0	1
Stämmer helt	0	0	2	0	0	0	1	0
Vet ej	0	0	4	3	1	1	0	4

Varg	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	4	1	16	2	0	1	1	4
2	10	5	22	1	3	3	0	1
3	1	1	8	0	1	5	0	3
4	1	0	6	0	0	0	1	0
5	0	0	5	0	0	0	0	1
Stämmer helt	0	0	3	0	0	0	0	0
Vet ej	2	5	20	3	1	2	4	9

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

29. Det är liten risk för att det kan uppstå fel i den del av inventeringsarbetet jag verkar inom. Med fel avses observationer med felaktiga bedömningar eller felaktiga grupperingar i Rovbase i förhållande till gällande metodik.

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	2	1	1	0	0	3
2	1	0	4	0	0	0	1	3
3	2	0	3	0	0	3	2	6
4	1	2	26	2	1	2	1	2
5	10	8	36	1	0	1	2	2
Stämmer helt	4	2	7	1	0	0	0	1
Vet ej	0	0	2	1	2	5	0	1

(IA, FP, ISO, VSC, NV)

30. Under vilka aktiviteter bedömer du det är störst risk för att fel kan uppstå under inventeringsarbetet? Med fel avses observationer med felaktiga bedömningar eller felaktiga grupperingar i Rovbase i förhållande till gällande metodik.

(Rangordna de tre moment du anser utgör de största riskerna. 1 = viktigaste aktiviteten)

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	ISO	ISO webbenkät
Länsstyrelsens fältarbete	99	55	210	24	6	28	10
Registrering i Rovbase	79	45	152	10	12	4	14
Länsstyrelsens granskningsarbete	23	8	100	14	6	12	42
Länsstyrelsens grupperingsarbete	15	16	138	6		9	38
Viltskadecenters granskningsarbete		4	142			19	48
Annat*			20	5	36		8
Vet ej		12	132		12		60

*Annat:

FP webbenkät

Inventeringskriterierna

3 besök vid känd järvlyelokal betyder inte alltid föryngring.

Metodik främst med dåligt med snö, Snö och ekonomi varierar mellan år, då blir det inte helt jämförbart mellan år

VSC

Många frivilliga ökar risken för att fel kan uppstå. Tolkning av kriterier från många olika personer.

NV

Stora geografiska skillnader i landet

NV:s granskning (vilket vi inte gjort annat än på rapporten). Metoder och instruktioner ska ju vara så bra att risken för fel ska vara liten. Det finns även flera olika steg i kvalitetssäkringen. Nu har inte alltid det fungerat, där är Naturvårdsverket ansvarig oavsett på vilken nivå felet uppkommit. NV-VSC jag måste dra i handbromsen.

Det ska vara lätt att göra rätt! Med tolkningsutrymme o med en tredje part som inte vill ta strid kan det bli fel.

ISO webbenkät

Särskiljning av familjegrupper, allmänt.

Avståndskriterierna för lodjur måste ändras, lodjuren har gott om föda vilket medför att avstånden måste korrigeras

(IA, FP, ISO, VSC, NV)

31. Vilka skäl tror du är viktigast till att fel kan uppstå under inventering-sarbetet. Med fel avses observationer med felaktiga bedömningar eller felaktiga grupperingar i Rovbase i förhållande till gällande metodik.

(Rangordna de tre skäl du anser är de viktigaste. 1 = det viktigaste skälet)

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	ISO	ISO webbenkät
Okunskap om metodiken	53	40	150	8	6	2	22
Okunskap om Rovbase	26	13	68		14	2	2
Slarv	63	59	214		8	16	12
Svår använda instruktioner	28	10	134	6	2	6	28
Tidsbrist	24	13	226	9		46	36
Annat*	20	9	32	23	30		30
Vet ej			96	24	12		48

*Annat:

IA

Det uppstår problem vid tolkningar i kniviga fall. Vissa FP är besvikna över att deras kompetens inte räknas

Rovbases utformning

Svårt med länsöverskridande grupper. Måste vänta in varandras arbete för att kunna använda det.

FP

Dålig spårnö kan göra att det blir fel

En del personer försöker att uppfylla samebyarnas önskemål. Känns inte som de är objektiva.

FP webbenkät

Inventeringskriterierna

Bristande information om förändringar i inventeringsmetodik.

Brist på snö

Personliga intressen

Brist på ekonomiska och personella resurser.

Familjegrupper av lo går inte att särskilja med nuvarande regelverk.

Undermåliga dokumentationer i fält

För strikta och allmängiltiga mallar som inte tar tillräcklig hänsyn till hur förhållanden i terrängen ser ut och varierar i verkligheten.

”Viljan” att bevisa att det är fler lodjursföryngringar än vad metodiken kan visa.

För få dokumentationer per föryngring.

VSC

Det krävs rätt folk för att kunna göra rätt prioritering mellan att registrera och att ge sig ut i fält.

Beror på hur länge det funnits järv. Ju längre desto mindre fel blir det.

Ifall man inte har rätt personal med rätt engagemang och kompetens

Rovbase är ett system som inte stödjer användaren. Borde finna kontroller i systemet. Olämpliga kategoriseringar gör att det blir rörigt. Behövs en tydlighet vad som görs. Dokumentation - rättsligt, Bedömning – arbetsmässigt, Kriterier - underlag

NV

Att alla gör lika. Man jobbar i naturen, inte i en statisk miljö och det kommer alltid att finnas variationer och risk för fel eftersom landet är så olika i norr och söder.

Kvalitetssäkringen som vi kollar. Naturvårdsverket är ju ytterst ansvarig för kvalitén om det blir fel och har på något sätt varit otydliga, bidragit med för lite resurser eller på annat sätt gjort det svårt att göra rätt.

Olika tolkningar. Kan bli enbart sanning i det län man jobbar. Naturen är inte en statisk miljö, det är olika förutsättningar.

ISO webbenkät

Vädret

Grimsö, från en annan planet

Övernitiska krav vid särskiljning av familjegrupper.

Jäv

Inventeringskriterierna

Oväder

Kriterierna blir mer och mer svåra att uppfylla, samebyarna blir dom stora förlorarna, mindre ersättning fast rovdjursstammarna växer.

Personliga känslor och uppfattning hos länsstyrelsen

(IA, FP, VSC, NV)

32. Alla fel som uppstår upptäcks under arbetets gång tack vare rådande granskningssystem, det vill säga fältpersonal, inventeringsansvarig och Viltskadecenter. Med fel avses observationer med felaktiga bedömningar eller felaktiga grupperingar i Rovbase i förhållande till gällande metodik.

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV
Stämmer inte alls	0	0	1	0	1
2	0	0	6	0	1
3	0	0	3	0	0
4	1	3	18	1	2
5	8	7	23	1	0
Stämmer helt	9	2	8	2	0
Vet ej	0	0	21	2	1

(IA, FP, VSC, NV)

33. Alla fel som upptäcks under arbetets gång korrigeras då de upptäcks. Med fel avses observationer med felaktiga bedömningar eller felaktiga grupperingar i Rovbase i förhållande till gällande metodik.

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV
Stämmer inte alls	0	0	0	0	0
2	0	0	2	0	1
3	1	1	4	0	1
4	1	0	8	1	1
5	2	4	22	1	1
Stämmer helt	14	6	20	2	0
Vet ej	0	1	24	2	1

(IA, FP, ISO, VSC, NV)

34. Vilka åtgärder vore viktigast för att minska risken för att fel kan uppstå under inventeringsarbetet? Med fel avses observationer med felaktiga bedömningar eller felaktiga grupperingar i Rovbase i förhållande till gällande metodik.

(Rangordna de tre åtgärder du anser är de viktigaste. 1 = den viktigaste åtgärden, 3 = den minst viktiga åtgärden)

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	NV	ISO	ISO webbenkät
Utveckla Rovbase	65	32	66	12	12		6
Mer utbildning till fältpersonal och inventeringssamordnare	49	59	234	6	8	10	40
Mer resurser till länsstyrelserna	35	20	300	14	2	31	34
Förtydliga metodiken i instruktioner och faktablad	42	30	156	12	6	11	26
Annan*	23	6	44	23	7	19	32
Vet ej			60		24		48

***Annan:**

IA

Gör en enkel kortfattad fälthandbok

Kunna arbeta två och två ibland, på så sätt kan man fånga upp de som är lite svagare

Minska ambitionsnivån och detaljrikenheten

Det hänger helt på personalens koncentration och fokus

Förenklad manual/checklista skulle underlätta

FP

Man skulle kunna göra ett mycket bättre jobb om man jobbade parvis. Det skulle också

Minska risken för påverkan

FP webbenkät

Löpande förbättring av instruktioner och kriterier.

Utveckla dna arbetet

Stor risk att missa spillning vid inventering från fordon

Fler metoder för inventering ifall vi får vintrar med dåligt med snö

Noggrannhet i fält

Ändra järvkriterier

Byta inventeringsmetodik för järv, till DNA-inventering.

Studera hemområdesstorleken för rovdjur i rådjurstäta områden i mellersta och södra delarna av landet.

Bara inventerare som är seriöst intresserade skall hålla på med inventering

Fältpersonal som är hängivna sitt arbete!

Långsiktiga budgetar

Fler som jobbar i fält = minskar stress/tidspress.

Hårdare och tydligare granskning av inkomna observationer.

VSC

Se över bedömningsterminologin, behöver bli mer logiskt så att det går att göra registreringar på ett bättre sätt. Gör bättre återkoppling vilket kan ge bättre motivation (exempelvis tackning av ytor)

Systemet borde göras om där man reder ut syftet med inventeringsarbetet. Anpassa resurser och förväntningar till vad som ska göras.

Det har gjorts en svensk instruktion för insamling samt youtube film. Dessa underlättar för högre kvalitet

NV

Att Naturvårdsverket tar ansvaret som vi faktiskt har enligt förordningen. Detta ansvar kan vi inte mindre med en förordningsändring lägga på någon annan. Så det viktigaste är att Naturvårdsverket antingen tar in kvalitetssäkringen till myndigheten fullt ut, eller vidtar åtgärder för att göra kontroller löpande under inventeringens gång på de som vi ålagt att kvalitetssäkra (på alla nivåer).

Bättre kontroll vid varje kvalitetssäkringssteg. Kontrollstationer i rovdjur, tvingande fält o loggbok + slumpvisa kontroller. Högre tillgänglighet hos tredje kvalitetssäkringssteget, det får inte vara personberoende. Fältappen skulle kunna vara en kvalitetssäkrare.

Mer utbildning och kalibrering av Lst-personal.

ISO

Mer ersättning till samebyarna

Mer förtroende för naturbevakarna behövs. Det saknas tillit nu.

Mer resurser till samebyarna och ändrade inventeringsmetoder, mer DNA?

ISO webbenkät

Bort med klåparna i grimsö

Ge samebyars inventeringssamordnare tillgång till rovdjurapp, för enklare registrering ute i fält.

Mer resurser samebyarna

Förhindra jäv

Mer resurser till samebyarna, samma ersättning sen 1996, ingen ökning alls, men alla

andra har fått ökade resurser

Bättre återkoppling mellan sameby och länsstyrelsen och mellan olika länsstyrelser internt

Mer resurser till samebyarna

(IA, FP, VSC)

35. Det finns ett behov av fler aktiviteter med syfte att kalibrera fältpersonalens arbete för att säkerställa att målen med inventeringarna kan uppfyllas.

	IA	FP	FP webbenkät	VSC
Stämmer inte alls	1	0	1	0
2	2	1	2	1
3	1	0	8	0
4	4	2	17	2
5	6	6	20	1
Stämmer helt	4	2	17	1
Vet ej	0	0	15	1

(IA, VSC, NV)

36. Viltskadecenters årliga utvärderingsmöten är viktiga sammankomster för att säkerställa att målen med inventeringarna kan uppfyllas.

	IA	VSC	NV
Stämmer inte alls	0	0	0
2	0	0	0
3	2	1	0
4	0	0	1
5	8	4	3
Stämmer helt	7	1	0
Vet ej	1	0	1

(IA, VSC)

37. De årliga skandinaviska inventeringsmötena är viktiga för att säkerställa att målen med inventeringarna kan uppfyllas.

	IA	VSC
Stämmer inte alls	0	0
2	0	0
3	3	1
4	1	3
5	6	0
Stämmer helt	4	1
Vet ej	4	1

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

38. Nedan ser du en bild på olika aktörer. Utgå från din roll i inventeringssystemet: Med vilka aktörer har du kontakt med/samverkar du med under inventeringsarbetet? Dra en pil från dig till respektive aktör samt ange graden av kontakter med en siffra enligt nedan Om du inte tycker dig ha någon kontakt ritar du ingen pil:

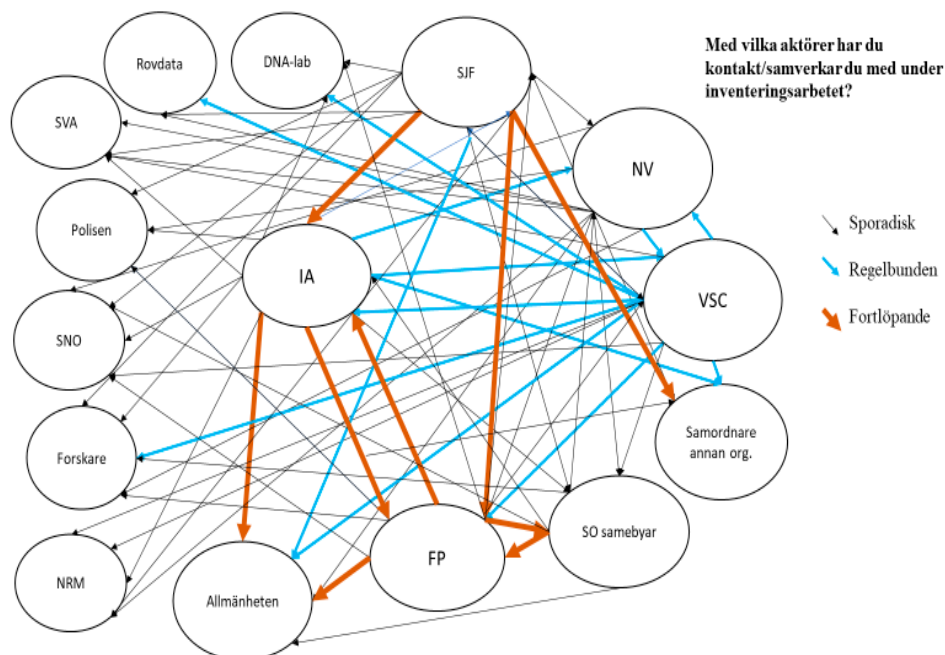
Grad av kontakt/samverkan

Sporadisk (någon gång under inventeringen)	1
Regelbunden (några gånger under inventeringen)	2
Fortlöpande (någon gång i veckan)	3
Tät (flera gånger i veckan)	4

Naturvårdsverket
Länsstyrelsen Fältpersonal
Viltskadecenter
Samordnare Samebyar
Samordnare annan organisation
SVA
Naturhistoriska riksmuseet
Sv. Jägarförbundet
DNA-lab
Polisen
Forskare
Allmänheten
SNO
Rovdata

Du i din roll

Sammanfattning svar

(IA, ISO, VSC)

39. Jag vet alltid till vem på Naturvårdsverket jag ska vända mig till om jag har en fråga om rovdjursinventeringar.

	IA	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	1	0	4	12
2	6	2	2	2
3	3	0	0	1
4	3	0	0	0
5	3	3	0	0
Stämmer helt	2	1	0	1
Vet ej	0	0	0	2

(IA, ISO, NV)

40. Jag vet alltid till vem på Viltskadecenter jag ska vända mig till om jag har en fråga om rovdjursinventeringar.

	IA	NV	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	4	15
2	0	0	0	1
3	0	0	1	0
4	0	0	0	0
5	2	2	0	0
Stämmer helt	16	4	1	0
Vet ej	0	0	0	2

(IA, FP)

41. Vår länsstyrelse samverkar aktivt med andra länsstyrelser under inventeringsarbetet med stora rovdjur.

	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0
2	1	1	11
3	0	1	15
4	1	2	17
5	10	4	19
Stämmer helt	6	3	10
Vet ej	0	0	8

(IA)

42. Vår länsstyrelse samverkar aktivt med Statens Naturoppsyn (SNO) under inventeringsarbetet med stora rovdjur.

(Endast svar från inventeringsansvariga i de sex län som gränsar mot Norge har tagits med)

	IA
Stämmer inte alls	0
2	1
3	0
4	1
5	0
Stämmer helt	4
Vet ej	0

(IA, FP)

43. Det är tydligt beskrivet vem/vilka som ansvarar för dokumentation av familjegrupper och föryngringar som uppträder på/vid riksgränsen till Norge.

(Endast svar från intervjuer med inventeringsansvariga och fältpersonal i de sex län som gränsar mot Norge har tagits med. I fältpersonalens webbenkät har man svarat anonymt och därför redovisas alla svar från den)

	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	1
2	2	1	5
3	0	0	7
4	0	0	5
5	1	1	6
Stämmer helt	3	0	9
Vet ej	0	2	47

(IA, FP)

44. Det är tydligt beskrivet vem/vilka som ansvarar för dokumentation av familjegrupper och föryngringar som uppträder på/vid riksgränsen till Finland.

(Endast svar från intervju med inventeringsansvarig i en person ur fältpersonalen i det län som gränsar mot Finland har tagits med. I fältpersonalens webbenkät har man svarat anonymt och därför redovisas alla svar från den)

	IA	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	5
2	0	1
3	0	1
4	0	1
5	1	1
Stämmer helt	0	1
Vet ej	0	70

(IA, FP)

45. Vi har ett gott samarbete med samebyarna i länet avseende rovdjursinventeringar.

	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	1
2	0	0	3
3	0	0	6
4	2	1	9
5	2	2	19
Stämmer helt	1	1	8
Vet ej	0	0	34

(IA, FP, ISO)

46. Vi har ett gott samarbete med berörda organisationer i länet avseende rovdjursinventeringar.

(Ex. Jägarorganisationer, naturvårdsorganisationer, lantbruksorganisationer)

	IA	FP	FP webbenkät	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	1	4	6	9
2	3	0	11	0	1
3	5	3	17	0	2
4	3	4	13	0	2
5	6	1	20	0	0
Stämmer helt	1	1	4	0	0
Vet ej	0	1	11	0	4

(IA, ISO, NV)

47. Vi har ett gott samarbete med Viltskadecenter avseende rovdjursinventeringar.

	IA	NV	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	4	10
2	0	0	1	3
3	0	1	0	2
4	0	0	0	1
5	3	3	0	0
Stämmer helt	15	0	0	0
Vet ej	0	0	1	2

(IA, VSC)

48. Vi har ett gott samarbete med Naturvårdsverket avseende rovdjursinventeringar.

	IA	VSC
Stämmer inte alls	0	0
2	1	1
3	3	2
4	3	1
5	3	1
Stämmer helt	4	1
Vet ej	4	0

(VSC, NV, ISO, SJF)

49. Vi har ett gott samarbete med länsstyrelserna avseende rovdjursinventeringar.

	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	1	3
2	0	0	0	0	1
3	0	0	2	1	6
4	1	1	2	0	2
5	2	2	5	2	2
Stämmer helt	3	1	2	2	3
Vet ej	0	0	0	0	1

(IA, VSC, NV)

50. Vi har ett gott samarbete med Statens veterinärmedicinska anstalt avseende rovdjursinventeringar.

	IA	VSC	NV
Stämmer inte alls	0	0	0
2	0	0	0
3	1	0	0
4	4	2	1
5	7	1	2
Stämmer helt	5	1	1
Vet ej	1	2	0

(IA, FP)

51. Vi följer upp alla rovdjursobservationer under pågående inventering som kommer ifrån samebyarnas samordnare.

	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0
2	0	0	0
3	0	0	2
4	0	0	4
5	2	1	7
Stämmer helt	3	3	32
Vet ej	0	0	35

(IA, FP)

52. Vi följer upp alla rovdjursobservationer under pågående inventering som kommer ifrån Svenska Jägareförbundets samordnare.

	IA	FP	FP webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0
2	0	0	4
3	1	1	6
4	1	1	13
5	7	5	24
Stämmer helt	7	3	16
Vet ej	2	1	17

(ISO)

53. Länsstyrelsen följer upp alla rovdjursobservationer under pågående inventering som kommer från samebyarnas samordnare.

**I webbenkäten var skrivningen ...”ersättningsgrundande observationer”...*

	ISO	ISO webbenkät*
Stämmer inte alls	0	3
2	1	0
3	0	1
4	1	2
5	2	5
Stämmer helt	2	4
Vet ej	0	3

(SJF)

54. Länsstyrelsen följer upp alla rovdjursobservationer under pågående inventering som kommer från Svenska Jägareförbundets samordnare.

	SJF
Stämmer inte alls	0
2	2
3	2
4	3
5	2
Stämmer helt	0
Vet ej	2

(IA)

55. De tilldelade anslaget för rovdjursinventering täcker vår länsstyrelses kostnader för att genomföra rovdjursinventeringar som innebär att vi kan uppfylla målen med inventeringarna.

	IA
Stämmer inte alls	3
2	2
3	6
4	3
5	3
Stämmer helt	1
Vet ej	0

(IA)

56. Jag är väl insatt i hur anslagen till rovdjursinventeringarna fördelas mellan olika länsstyrelser.

	IA
Stämmer inte alls	0
2	2
3	3
4	5
5	4
Stämmer helt	4
Vet ej	0

(IA)

57. Nuvarande fördelningsnyckel (och dess kriterier) för anslag till rovdjursinventering är väl avvägd så att alla länsstyrelser ska kunna uppfylla målen med inventeringarna.

	IA
Stämmer inte alls	2
2	3
3	5
4	3
5	2
Stämmer helt	0
Vet ej	3

(VSC)

58. Naturvårdsverkets ersättning täcker Viltskadecenters kostnader för uppdraget kring rovdjursinventeringar.

	VSC
Stämmer inte alls	1
2	0
3	1
4	0
5	1
Stämmer helt	1
Vet ej	2

(ISO)

59. Sametingets bidrag för rovdjursinventering täcker vår samebys kostnader för att genomföra rovdjursinventeringar som uppnår målen med inventeringarna.

	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	5	16
2	1	0
3	0	1
4	0	0
5	0	1
Stämmer helt	0	0
Vet ej	0	0

Fråga 60 har utgått

(IA, VSC)

61. Naturvårdsverkets återrapporteringskrav av hur inventeringsmedelen använts är väl avvägt?

	IA	VSC
Stämmer inte alls	1	0
2	1	0
3	6	0
4	4	0
5	2	0
Stämmer helt	0	1
Vet ej	4	5

(ISO)

62. Sametingets återrapporteringskrav av hur inventeringsmedelen använts är väl avvägt?

	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	1
2	1	2
3	0	3
4	0	4
5	2	1
Stämmer helt	0	2
Vet ej	3	5

(IA, VSC)

63. Försök att på bästa sätt uppskatta hur mycket tid (i timmar) du lägger på att göra er årliga redovisning av anslagsanvändning till Naturvårdsverket.

Timmar	IA	VSC
0-10	0	0
11-20	3	0
21-30	5	0
31-40	2	0
41-50	0	0
51-	1	0
Vet ej	5	6

(ISO)

64. Försök att på bästa sätt uppskatta hur mycket tid (i timmar) du lägger på att göra er årliga redovisning av anslagsanvändning till Sametinget.

Timmar	ISO	ISO webbenkät
0-10	2	6
11-20	0	1
21-30	0	1
31-40	0	0
41-50	0	0
51-	0	1
Vet ej	0	0

(IA)

65. Försök att på bästa sätt uppskatta hur stor del i procent av det årliga anslaget för lodjursinventering som går till att särskilja lodjursföryngringar i fält.

Procent	IA
0-10	6
11-20	2
21-30	1
31-40	0
41-50	1
51-	1
Vet ej	7

(IA, FP, ISO, SJF)

66. Jag har tillräcklig utbildning för att genomföra mitt arbete inom inventeringsarbetet så att målen med inventeringarna kan uppnås.

	IA	FP	FP webbenkät	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	0	0	0
2	0	0	1	0	0	1
3	0	0	1	0	0	1
4	2	2	12	2	0	4
5	6	5	41	7	2	3
Stämmer helt	10	4	25	2	4	7
Vet ej	0	0	0	0	0	2

(IA, FP, ISO, SJF, VSC, NV)

67. Genom de nationella utbildningarna vid Viltskadecenter sker inventeringen på ett liknande sätt över hela landet.

	IA	FP	FP webbenkät	VSC	SJF	NV	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	0	0	0	1	5
2	0	0	2	0	0	0	1	1
3	1	0	7	0	1	1	1	2
4	3	2	23	0	3	0	2	1
5	8	5	24	5	5	1	0	2
Stämmer helt	6	2	16	0	0	0	0	1
Vet ej	0	2	8	1	2	2	1	6

(IA, FP)

68. Om jag har frågor om inventeringens utförande vänder jag mig till:

(Rangordna betydelsen av dina tre viktigaste källor. 1 = viktigaste källan).

	IA	FP	FP webbenkät
Kollegor på egen länsstyrelse	40	77	444
Kollegor på annan länsstyrelse	75	8	102
Viltskadecenter	93	39	264
Naturvårdsverket	8	8	40
Annan*			14
Vet ej			24

*Annan:

FP webbenkät

Faktablad mm

Berörd sameby.

Sök på hemsida

Rovdjursansvarige inom viltgruppen

Jägareförbundet

Det är bara till två av dessa alternativ jag vänder mig till.

(ISO, SJF)

69. Om jag har frågor om inventeringens utförande vänder jag mig till:

(Rangordna betydelsen av dina tre viktigaste källor. 1 = viktigaste källan).

	SJF	ISO	ISO webbenkät
Annan samordnare	40	22	62
Personal på länsstyrelsen	55	38	78
Viltskadecenter	22	2	6
Naturvårdsverket	4	4	2
Annan*	11	5	16
Vet ej			

*Annan:

SJF

Gunnar Glöersen

Andra kvalitetssäkrare fältpersonal. Men dessa är inte anställda av Lst

ISO

Fältschefen om det inte funkar med fältpersonalen

ISO webbenkät

Finns ingen att vända sig till. Kjell Sundvall och Alexander Winiger är helt utan kompetens.

Stefan Forsmark på Sametinget är inte heller kompetent för sitt jobb

Sametinget

Samebymedlemmar

Länsstyrelsens viltspårare

SNO

(IA, ISO)

70. Vem eller vilka finansierar utbildning för samebyarnas inventeringssamordnare i ert län?

	IA	ISO	ISO webbenkät
Länsstyrelsen	4	4	3
Sametinget	0	0	1
Naturvårdsverket	0	0	0
Samebyarna	1	0	4
Annan	0	0	1
Vet ej	0	2	10

*Annan

Ingen finansierar, allt läggs på samebyn

(IA, FP)

71. Uppskatta hur stor andel (i procent) av allmänhetens rapporter som kommer till er via respektive kanal nedan.

IA						FP				
Procent	Skandobs	Rovobs	Direkt till IA	Direkt till FP	*Annat sätt	Skandobs	Rovobs	Direkt till IA	Direkt till FP	*Annat sätt
0-10	7	15	11	1		3	0	5	1	3
11-20	1	1	2	3	1	2	0	1	3	0
21-30	2	0	2	3	1	3	0	2	2	2
31-40	2	0	3	3		2	0	0	2	0
41-50	0	0	0	4	1	0	0	1	2	0
51-	5	2	0	4		1	1	2	1	0

FP webbenkät

Procent	Skandobs	Rovobs	Direkt till IA	Direkt till FP	*Annat sätt
0-10	32	13	18	4	1
11-20	7	2	16	9	2
21-30	12	2	13	4	3
31-40	2	1	2	5	1
41-50	4	2	5	12	2
51-	2	2	1	33	3

*Annat sätt:

IA

Artportalen och rykten i flera steg som ibland kollas upp
Många ringer direkt till samebyn eftersom de utlyst tipspengar
Folk rapporterar direkt till samebyarna (hittelön)
och ibland stannar rapporterna där

FP

Kan vara tidningsartiklar, rykten som går eller annat
Ibland är det via skvaller och rykten om att någon sett något
Skvaller och rykten
Information från andra organisationer bakvägen
Samebyarna använder belöningssystem så en del av allmänheten kontaktar dem som i sin tur kontaktar mig

FP webbenkät

Samebyarna. Allmänheten kontaktar oftast samebyarna direkt, som i sin tur kontaktar oss.

Jägare 80%

Samebymedlemmar

Samordnare sameby

Det kommer väldigt få.

Samebyns samordnare.

Samebyar

Kontakter med allmänhet

Sameby

Eget uppbyggt kontaktnät står idag för 50% av inkomna observationer. OBS innan

man ändrade Skandobs till nuvarande modell (hösten 2018) var Skandobs

den största källan till inkomna rapporter och observationer, ca 60-70%,

vi har tappat många observatörer pga nya Skandobs.

Allmänhet via telefon

(IA)

72. Uppskatta hur stor andel (i procent) av allmänhetens rapporter som ledde till att Länsstyrelsen gjorde en kontroll i fält.

Procent	IA
0-10	2
11-20	1
21-30	2
31-40	1
41-50	5
51-	7

(IA)

73. För vilka arter leder allmänhetens rapporter till flest kontroller i fält för Länsstyrelsen.

(Rangordna arterna utifrån hur ofta de leder till att länsstyrelsen genomför kontroller i fält. 1 = den art som leder till flest kontroller.)

IA	Poäng
Järv	14
Lodjur	106
Varg	94

(IA, FP, ISO, SJF)

74. Jag uppfattar att allmänhetens rapporter om rovdjursobservationer ökat sedan översynen av inventeringssystemet 2012–2014.

	IA	FP	FP webbenkät	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	1	0	1	1	5
2	0	1	2	1	1	1
3	1	1	7	1	1	2
4	6	3	23	5	2	1
5	2	2	24	1	0	2
Stämmer helt	6	0	16	0	0	1
Vet ej	3	3	8	2	1	6

(IA, FP, ISO)

75. Jag anser att vi ger bra återkoppling till enskilda personer efter att de rapporterat en rovdjursobservation.

	IA	FP	FP webbenkät	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	2	0	2
2	2	0	4	0	1
3	1	1	4	1	2
4	6	0	14	0	4
5	5	7	27	1	1
Stämmer helt	4	3	26	2	4
Vet ej	0	0	2	2	4

(IA, FP)

76. Vilka är de viktigaste kanalerna för återkoppling till allmänheten då de rapporterat en rovdjursobservation?

(Rangordna de tre kanaler du anser är de viktigaste. 1 = viktigaste kanalen)

	IA	FP	FP webbenkät
Kommentarer i Skandobs	45	33	126
Kommentarer i Rovobs (för de av er som använder detta system)	8		32
Personligt e-mail	41	18	150
Personligt telefonsamtal	110	76	442
Annan*	12	5	36
Vet ej			36

*Annan:

IA

SMS, personligt men ändå rationellt jmf med tel.samtal

Tar med rapporter i fält för personliga möten.

Överhuvudtaget mycket personlig kontakt för att bygga upp intresset.

FP

Vi gör en sammanställning som skickas ut med jämna mellanrum

SMS

FP webbenkät

SMS

SMS via telefon.

sms

Personligt sms.

SMS

SMS

Dom får följa med ut och spåra.

SMS

sms

Sms

(IA)

77. Vad avgör hur lång tid det tar innan ni gör en kvalitetssäkrad observation/föryngring publik i Rovbase?

(Rangordna de tre faktorer du anser är de viktigaste för att avgöra när observationer/föryngringar görs publika. 1 = viktigaste faktorn)

	IA
Lagstiftning *	66
Djurart	20
Länsstyrelsens egna policy	60
Gemensam policy med andra länsstyrelser**	8
Nationell policy	25
Beror på det enskilda fallet	37
Annan	0
Vet ej	0

*Offentlighets- och sekretesslagen

**Gemensamt med annat län eller inom rovdjursförvaltningsområde

(IA)

78. Hur många gånger under inventeringssäsongen 2017/2018 har ni kunnat använda foton/video från allmänheten för att kunna registrera en familjegrupp/föringring som "Dokumenterad"

Antal gånger	IA
0	9
1	5
2	2
3	2

(IA)

79. Vi får årligen en sammanställning av resultatet från Svenska Jägarförbundets Rovdjursobs för vårt län.

	IA
Stämmer inte alls	3
2	1
3	0
4	0
5	2
Stämmer helt	10
Vet ej	2

(IA)

80. Svenska Jägarförbundets Rovdjursobs är ett viktigt underlag i länets rovdjursförvaltning. Ge ett svar för respektive art.

IA	Björn	Järv	Lodjur	Varg
Stämmer inte alls	5	7	13	13
2	0	1	3	1
3	3	1	1	1
4	0	0	0	0
5	2	0	0	0
Stämmer helt	2	0	0	0
Vet ej	0	0	1	3

(IA, ISO, SJF, VSC, NV)

81. Tack vare översynen och samarbetet med Norge har vi fått bättre möjligheter att uppnå målen med inventeringsarbetet jämfört med tidigare.

	IA	VSC	NV	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	1	0	2	3	5
2	1	2	0	2	0	0
3	0	0	0	2	2	3
4	7	0	1	2	0	1
5	2	0	1	1	0	1
Stämmer helt	3	0	0	0	0	0
Vet ej	5	3	1	2	1	8

(IA, ISO, SJF, VSC, NV)

82. Tack vare översynen och samarbetet med Norge har vi fått bättre möjligheter att förvalta de skandinaviska rovdjursstammarna jämfört med tidigare.

	IA	VSC	SJF	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	2	0	3	4	6
2	2	1	1	0	1
3	2	2	1	0	1
4	2	0	3	1	1
5	3	0	0	0	1
Stämmer helt	1	0	0	0	0
Vet ej	6	3	3	1	8

(IA, VSC, ISO, NV)

83. Samverkan med Norge har lett till att min uppgift i inventeringsarbetet är lättare att utföra jämfört med tidigare.

	IA	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	2	1	4	6
2	0	2	0	0
3	2	0	0	2
4	5	0	1	0
5	0	0	0	0
Stämmer helt	1	0	0	0
Vet ej	8	3	1	10

(IA, FP, ISO, VSC, NV)

84. Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur har tydliggjort hur jag ska genomföra mitt uppdrag inom inventeringsarbetet jämfört med när metodiken beskrevs i bilagor till Naturvårdsverkets föreskrifter.

	IA	FP	FP webbenkät	NV	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	2	0	0	2	6
2	0	0	0	0	2	0	1
3	1	0	8	0	0	0	0
4	2	0	14	1	0	1	2
5	2	4	21	0	1	2	0
Stämmer helt	4	2	11	0	0	0	1
Vet ej	9	6	24	3	3	1	8

(IA, FP, ISO, VSC, NV)

85. Förändringarna av dokumentationskrav för rovdjursobservationer i samband med översynen har gjort att kvaliteten på inventeringarna är högre jämfört med tidigare. Ge ett svar för varje art.

(Dokumentationskrav för kategorierna: Dokumenterad/Bedömd som säker/..... / Kan inte bedömas).

Järv	IA	FP	FP webbenkät	NV	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	3	0	0	3	6
2	0	1	4	0	0	1	0
3	0	0	5	0	0	0	2
4	2	0	7	2	0	0	1
5	1	0	18	0	1	0	2
Stämmer helt	1	2	6	0	0	0	1
Vet ej	14	8	37	4	5	2	6

Lodjur	IA	FP	FP webbenkät	NV	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	3	0	0	3	6
2	1	1	4	0	1	0	0
3	1	0	5	0	0	2	2
4	5	2	7	2	0	0	1
5	4	2	18	0	1	0	2
Stämmer helt	2	2	6	0	0	0	1
Vet ej	5	5	37	4	4	1	6

Varg	IA	FP	FP webbenkät	NV	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	1	0	1	1	2
2	0	0	1	0	0	0	0
3	2	0	5	0	0	0	2
4	3	2	15	2	0	0	1
5	3	2	24	0	1	0	2
Stämmer helt	2	1	7	0	0	0	0
Vet ej	8	7	27	4	4	5	11

(IA, ISO, VSC, NV)

86. Förändringarna av kriterier för gruppering av familjegrupper/föryngringar har gjort att kvaliteten på inventeringarna är högre jämfört med tiden innan översynen. Ge ett svar per art.

Lodjur	IA	NV	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	0	3	7
2	0	0	0	0	1
3	1	0	1	0	2
4	3	0	1	0	2
5	2	1	1	0	1
Stämmer helt	4	0	0	0	0
Vet ej	8	4	3	3	5

Varg	IA	NV	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	1	0	1	1	2
2	0	0	0	0	1
3	0	0	0	0	1
4	2	0	1	0	2
5	2	1	0	0	1
Stämmer helt	3	0	0	0	0
Vet ej	10	4	4	5	11

(IA, FP, ISO, VSC, NV)

87. Införandet av ett tredje kvalitetssäkringssteg genom Viltskadecenters granskningsuppdrag har gjort att kvaliteten på inventeringarna är högre jämfört med tiden innan översynen.

	IA	FP	FP webbenkät	NV	VSC	ISO	ISO webbenkät
Stämmer inte alls	0	0	4	0	0	5	6
2	0	1	4	0	0	0	0
3	0	0	6	0	0	0	0
4	2	2	15	1	0	0	2
5	3	1	17	1	2	0	1
Stämmer helt	7	3	7	0	1	0	1
Vet ej	6	4	27	4	3	1	8

(FP)

88. Det har framkommit olika problembeskrivningar för genomförandet av järvinventeringen enligt dagens metodik.

	FP	FP webbenkät
Etiskt tvivelaktigt att störa reproducerande individer	31	148
Väder	32	192
Terrängförhållanden i fjällen (topografi)	6	78
Praktiska svårigheter att hitta lyor i skogslandskapet	0	162
Arbetsmiljörisker vid genomförandet av inventeringsarbetet	20	32
Integritetskränkande p.g.a. användning av viltkameror.	4	0
Annat*		40
Vet ej	48	276

*Annat:

Brist på kunskap, erfarenhet, vilja och intresse att inventera, hos ett flertal av de som är satta att utföra jobbet.

Ekonomi

Bristen på ekonomiska resurser.

Väderförhållanden är ett lika stort problem i lågfjällsmiljö, väderkänsligt. Vid lyeinventering skulle en drönare kunna vara till stor hjälp.

Att vi som är i fält med ansvar och erfarenhet inte får större förtroende att avgöra föryngring eller inte. Ibland funkar inte tekniken och då faller dokumentationen med ännu mer störning som följd för att dokumentationskraven är stenhårda.

Tid och ekonomi

Tiden räcker inte till att hitta och lyckas dokumentera alla lyor innan det är slut på snön i skogen

Lathet hos inventerare, allt annat är ursäkter

Ekonomi

Väder svårt med snö ibland i skogslandskapen i Gävleborg. Dna och bilder skulle hjälpa

Året efter har lyor saboterats av någon

Delvis för hårda kriterier

Hur fungerar inventeringssystemet för rovdjur i Sverige?

En utvärdering med fokus på organisation, ansvar och samverkan

RAPPORT 6892

NATURVÅRDSVERKET
ISBN: 978-91-620-6892-9
ISSN: 0282-7298

I Naturvårdsverkets strategi för svensk viltförvaltning framhålls vikten av att förvaltningen ska bygga på kvalitetssäkrad kunskap.

Ett exempel på där myndigheter, organisationer och allmänhet samverkar för att samla in och sammanställa data av hög kvalitet är inventeringen av stora rovdjur.

I Naturvårdsverkets roll som nationell Viltförvaltningsmyndighet ingår främst att på ett nationellt plan möjliggöra inventeringsarbetet, säkerställa att resultaten håller en god kvalitet och att årligen granska och fastställa resultaten från senaste inventeringssäsongen.

Efter en översyn av inventeringssystemet 2012–2014 använder Sverige och Norge gemensam metodik, rapportering och registrerar och lagrar data i den gemensamma databasen Rovbase.

Sedan slutet av 2017 pågår en genomgång och utvärdering av det nuvarande inventeringssystemet, med syfte att ge underlag till att framtida inventeringssystem ska bli tydligare, enklare och effektivare.

I den här rapporten kan du läsa om hur mer än 320 personer från svenska och norska myndigheter, samebyar och organisationer anser att bland annat inventeringssystemets organisation, ansvarsfördelning, mål med inventeringarna, samverkan med olika aktörer, kunskap och utbildning fungerar, samt vilka effekter de märkt av sedan de gemensamma metoderna infördes för några år sedan.

Utifrån de resultat som utvärderingen visat, ges några förslag i den här rapporten till förändringar och förbättringar, för att säkerställa den framtida kvaliteten på rovdjursinventeringarna.

